

Μαρία Βεργέτη

Ευφροσύνη Χαραλαμπίδου

Σε συνεργασία με Χαριτωμένη Γκιούρογλου Βασιλική Ολμπασάλη

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

ΣΤ' Δημοτικού

Βιβλίο Μαθητή/
Μαθήτριας

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

ΣΤ' Δημοτικού

Επιστημονική Επιτροπή Αξιολόγησης

Συντονιστής / Αξιολογητής	Παναγιώτης Γιαβρίμης Εν ενεργεία μέλος Διδακτικού Ερευνητικού Προσωπικού
Αξιολογητής	Ιωάννης Ζυμβρακάκης Εν ενεργεία Εκπαιδευτικός
Αξιολογήτρια	Μαρία Ροζάκη Εν ενεργεία Εκπαιδευτικός
Τεχνικός Εμπειρογνώμονας	Ευριπίδης Βραχνός Πτυχιούχος Πληροφορικής
Επικουρικός Εμπειρογνώμονας	Νικόλαος Αντζόπουλος Διπλωματούχος Τεχνολογίας Γραφικών Τεχνών
Υπεύθυνος Διδακτικού Πακέτου για το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής	Δημήτριος Ζυμπίδης Σύμβουλος Α' του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή, Αξιολόγηση και Ένταξη διδακτικών βιβλίων στο Μητρώο Διδακτικών Βιβλίων και στην Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Διδακτικών Βιβλίων» με κωδικό ΟΠΣ 6010165 στο Πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή» 2021-2027

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Σπυρίδων Δουκάκης

Πρόεδρος του Δ.Σ. του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Υπεύθυνος Πράξης

Διονύσιος Μουρελάτος

Σύμβουλος Α' του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Αναπληρωτής Υπεύθυνος Πράξης

Στυλιανός Μαυρατζάς

Σύμβουλος Α' του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

**«Με τη συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης»
και το Πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή»**

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Μαρία
Βεργέτη

Ευφροσύνη
Χαραλαμπίδου

Σε συνεργασία με

Χαριτωμένη
Γκιούρογλου

Βασιλική
Ολμπασάλη

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

ΣΤ΄ Δημοτικού

Βιβλίο Μαθητή/Μαθήτριας

Συγγραφείς	Μαρία Βεργέτη Καθηγήτρια Κοινωνιολογίας στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης. Ευφροσύνη Χαραλαμπίδου Περιφερειακή Επόπτρια Ποιότητας της Εκπαίδευσης, Σύμβουλος Εκπαίδευσης, Δ.Π.Θ. Σε συνεργασία με Χαριτωμένη Γκιούρογλου Διδάκτωρ Επιστημών Αγωγής του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης, μέλος του Εργαστηριακού Διδακτικού προσωπικού του Δ.Π.Θ. Βασιλική Ολμπασάλη Διδάκτωρ του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης.
Επιστημονική Επιμέλεια	Μαρία Βεργέτη Καθηγήτρια Κοινωνιολογίας στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης. Ευφροσύνη Χαραλαμπίδου Περιφερειακή Επόπτρια Ποιότητας της Εκπαίδευσης, Σύμβουλος Εκπαίδευσης, Διδάκτωρ Επιστημών Δ.Π.Θ.
Εκδότης	ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΡΑΦΗ Α.Ε.
Υπεύθυνος έργου Επιμέλεια Έκδοσης Εξώφυλλο	Κέλλυ Σαρρή Πασχαλίδη Παιδαγωγός
Εικονογράφηση	Σχεδιαστική ομάδα των εκδόσεων
Ψηφιακά Μαθησιακά Αντικείμενα Σύλληψη - Δημιουργία - Υλοποίηση	Συγγραφική ομάδα του βιβλίου Τεχνική ομάδα των εκδόσεων

Περιεχόμενα

A Θεματικό Πεδίο Η ζωή στο σπίτι μου / 9

A1. Η ελληνική οικογένεια	10
A2. Οι οικογενειακές σχέσεις	17
A3. Ο ελεύθερος χρόνος μου	20

B Θεματικό Πεδίο Η ζωή στο σχολείο μου / 23

B1. Το δικαίωμα στην εκπαίδευση	24
B2. Πολιτισμική ποικιλομορφία και οικοδόμηση σχέσεων εμπιστοσύνης	29
B3. Επικοινωνία και έκφραση	33
B4. Ειρηνική επίλυση συγκρούσεων και ανθεκτικότητα	42
B5. Λήψη αποφάσεων και ανάληψη συνεργατικής δράσης	50

Γ Θεματικό Πεδίο Η ζωή στην κοινότητα και στον ευρύτερο κόσμο / 55

Γ1. Κράτος και Δημοκρατία	56
Γ2. Νόμοι και πολίτες	69
Γ3. Ιθαγένεια και εθνική ταυτότητα	76
Γ4. Η Ελλάδα και η Ευρώπη	81
Γ5. Ανθρώπινα δικαιώματα και βιώσιμη ανάπτυξη	87
Γ6. Πληροφορία και μέσα ενημέρωσης	89
Γ7. Ψηφιακός πολίτης και δικαιώματα	93

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ	95
------------------------	-----------

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	98
---------------------------	-----------

Εισαγωγικό Σημείωμα προς Μαθητή

Αγαπητέ μαθητή και αγαπητή μαθήτριά,

Το βιβλίο της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής της ΣΤ΄ τάξης του δημοτικού αναπτύσσεται σε τρία θεματικά πεδία που σχετίζονται με το κοινωνικό και πολιτικό περιβάλλον που ζείτε, την οικογένεια, το σχολείο, την κοινότητα και τον ευρύτερο κόσμο, σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. Παρέα με τους ήρωές μας, τη Μαρία, τη σκυλίτσα της τη Μελένια και τον Γιώργο:

- Θα μιλήσουμε για τον θεσμό της οικογένειας, τους ρόλους των μελών της και τις σχέσεις που αναπτύσσονται.
- Θα υπερασπιστούμε την αξία του σχολείου χωρίς αποκλεισμούς για όλους τους μαθητές.
- Θα αναπτύξουμε δεξιότητες αποτελεσματικής επικοινωνίας, διαχείρισης συναισθημάτων και επίλυσης προβλημάτων.
- Θα ανακαλύψουμε τις αρχές και τους θεσμούς του κράτους και θα συμμετάσχουμε σε αποφάσεις που αφορούν την τοπική και την ευρύτερη κοινότητα.
- Θα διερευνήσουμε τον θεσμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε σχέση με τη χώρα μας και τις έννοιες του ευρωπαίου πολίτη και της πολιτισμικής ποικιλομορφίας.

Με βιωματικές, συνεργατικές και διερευνητικές δραστηριότητες θα καλλιεργήσουμε στάσεις και συμπεριφορές που ενισχύουν τη σύγχρονη δημοκρατική κοινωνία. Σ' αυτό το δημιουργικό ταξίδι θα είμαστε συνοδοιπόροι!

Εκ μέρους της συγγραφικής ομάδας

Ταυτότητα του Βιβλίου

Έλα να γνωρίσεις το καινούριο σου βιβλίο που θα σε συντροφεύσει αυτή τη χρονιά! Έχει δημιουργηθεί για να σου προσφέρει με βιωματικό τρόπο γνώσεις σχετικές με τη σύγχρονη κοινωνική και πολιτική πραγματικότητα. Παρακάτω θα βρεις πληροφορίες για τη δομή και τη φιλοσοφία του βιβλίου, προκειμένου και να το αξιοποιήσεις με τον καλύτερο τρόπο.

Οδηγός για τις δραστηριότητες

Όραμά μας

Να αναπτύξεις γνώσεις, αξίες, ικανότητες και δεξιότητες ζωής, ώστε γίνεις ενεργός πολίτης του τόπου σου, της Ευρώπης, του κόσμου. Να γίνεις υπεύθυνος ψηφιακός πολίτης, συμμετέχοντας με σεβασμό και με ασφάλεια σε διαδικτυακές κοινότητες. Να συνεργάζεσαι σε πολυπολιτισμικά δημοκρατικά περιβάλλοντα και να αποδέχεσαι τη διαφορετικότητα. Να λειτουργείς με πνεύμα αειφορίας. Να διαχειρίζεσαι ειρηνικά συγκρούσεις και να επιδεικνύεις ανθεκτικότητα σε περιόδους αβεβαιότητας. Να αξιοποιήσεις όλο το δυναμικό σου!

Συνοδοιπόροι

Στο ταξίδι αυτό δεν είσαι μόνος! Εσένα και τους συμμαθητές σου, σας συντροφεύουν σε όλο το βιβλίο τρεις βοηθοί, ο Γιώργος, μαθητής της ΣΤ' τάξης και η συμμαθήτριά του Μαρία, μαζί με την Μελένια, την καφέ σκυλίτσα. Βρίσκονται εδώ για να μάθουν μαζί σου, να λύσουν τις απορίες σου ή να σου δώσουν ιδέες και πληροφορίες.

Θεματικά Πεδία

Το βιβλίο σου χωρίζεται σε τρία θεματικά πεδία, δηλαδή μεγάλα κεφάλαια, που αφορούν το κοινωνικό και πολιτικό περιβάλλον μέσα στο οποίο μεγαλώνεις: την οικογένειά σου, το σχολείο σου, την κοινότητά σου και τον ευρύτερο κόσμο. Πληροφορίες για το κεφάλαιο στο οποίο βρίσκεσαι υπάρχουν πάντα στην κεφαλίδα, το πάνω μέρος κάθε σελίδας.

Τι υπάρχει σε κάθε θεματικό πεδίο

Κάθε κεφάλαιο ξεκινά με πληροφορίες για τις θεματικές ενότητες που περιέχει, ώστε να γνωρίζεις τι θα μάθεις και ποιες δεξιότητες μπορείς να αναπτύξεις. Οι λέξεις-κλειδιά θα σε βοηθήσουν να αναγνωρίζεις και να θυμάσαι καλύτερα τις βασικές έννοιες.

Μέσα σε κάθε κεφάλαιο, τίτλοι και υπότιτλοι σου παρουσιάζουν τις κύριες πληροφορίες. Ορισμοί και χρήσιμες πηγές βρίσκονται μέσα σε πλαίσια. Υπάρχουν σύμβολα για διαφορετικά είδη δραστηριοτήτων, ώστε να τα διακρίνεις ευκολότερα.

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Πώς μαθαίνουμε

Ο κάθε μαθητής και η κάθε μαθήτρια έχει τον δικό του τρόπο για να μαθαίνει. Για να ανταποκριθούμε στις δικές σου ανάγκες, σου παρέχουμε ένα πλήθος ερεθισμάτων και δραστηριοτήτων σε κάθε ενότητα. Θα βρεις εικόνες, βίντεο, κείμενα, διαγράμματα, παιχνίδια και φύλλα εργασίας με συνεργατικές δραστηριότητες. Επιθυμούμε την ενεργή συμμετοχή σου από την πρώτη στιγμή! Η μάθηση γίνεται διασκεδαστική όταν γίνεται με τρόπο βιωματικό, διερευνητικό και συνεργατικό!

Σε δυσκολεύουν κάποιες λέξεις;
Στο τέλος του βιβλίου θα βρεις το Γλωσσάρι με τους βασικούς όρους των ενοτήτων που μελέτησες, καθώς και βιβλιογραφία με χρήσιμους ηλεκτρονικούς συνδέσμους.

Ευχόμαστε να αναπτύξεις αρμονικές σχέσεις με τον κόσμο γύρω σου και με τον εαυτό σου!

ΛΙΣΤΑ ΣΥΜΒΟΛΩΝ

Με λίγα λόγια

Ατομική εργασία

Ατομικός φάκελος εργασιών μαθητή (portfolio)

Αυτοαξιολόγηση

Βιωματική δραστηριότητα ως χαρακτηριστικό του βιβλίου

Για να διαβάσουν βιβλία και να παρακολουθήσουν ταινίες

Γλωσσάρι εννοιών

Δραστηριότητα με τεχνική διαφοροποιημένη διδασκαλία

Δραστηριότητα με τεχνική ειδικής αγωγής διδασκαλίας

Ομαδική εργασία

Ορισμός

Παράθεμα - Παραπομπή

Φύλλο εργασίας

Διαθεματική Δραστηριότητα

Τα σύμβολα

Θεματικό Πεδίο

Η ζωή στο σπίτι μου

A1 Η ελληνική οικογένεια

A2 Οι οικογενειακές σχέσεις

A3 Ο ελεύθερος χρόνος μου

Στο Α Θεματικό Πεδίο θα μάθουμε

- Να περιγράφουμε την έννοια της οικογένειας και ότι είναι η πρώτη ομάδα στην οποία ανήκουμε και μαθαίνουμε να ζούμε μαζί με άλλους.
- Να περιγράφουμε τα χαρακτηριστικά και τους διαφορετικούς τύπους της σύγχρονης οικογένειας.
- Να αναγνωρίζουμε και να κατανοούμε τις διαφορές που έχουν οι οικογένειες.
- Να αναγνωρίζουμε τους διαφορετικούς ρόλους και ευθύνες των μελών της οικογένειας.
- Να αναγνωρίζουμε τα διαφορετικά καθήκοντα και υποχρεώσεις που έχει το παιδί όσο μεγαλώνει μέσα στην οικογένεια.
- Να αναγνωρίζουμε τα έμφυλα στερεότυπα στους ρόλους και στις συμπεριφορές των μελών της οικογένειας.
- Να αναγνωρίζουμε τα οφέλη του ελεύθερου χρόνου για μια ισορροπημένη ζωή.

οικογένεια,
παραδοσιακή,
πυρηνική,
μονογονεϊκή,
πολύτεκνη
οικογένεια, ρόλοι,
σχέσεις και
συμπεριφορές
των μελών της
οικογένειας,
ελεύθερος χρόνος

A1. Η ελληνική οικογένεια

Ολοκληρώνοντας την ενότητα αυτή οι μαθητές/-τριες θα είναι σε θέση:

- Να προσδιορίζουν την έννοια της οικογένειας ως την πρωταρχική κοινωνική ομάδα συμμετοχής του ατόμου.
- Να περιγράφουν τα χαρακτηριστικά και τους διαφορετικούς τύπους της σύγχρονης οικογένειας (πυρηνική, διευρυμένη, μονογονεϊκή, χωρίς παιδιά κ.λπ.).
- Να προσδιορίζουν και να καταγράφουν τις αλλαγές που συντελέστηκαν στη δομή, την οργάνωση και τη λειτουργία της οικογένειας καθώς και στους ρόλους των μελών της με την πάροδο του χρόνου.
- Να αναγνωρίζουν τις κοινωνικές, οικονομικές και πολιτισμικές διαφορές ανάμεσα σε διάφορες οικογένειες (ως προς τη σύνθεση, τη γλώσσα, την εθνότητα, το εκπαιδευτικό υπόβαθρο, τις αξίες και τις παραδόσεις, την κοινωνικοοικονομική κατάσταση, τις πρακτικές ανατροφής των παιδιών) και να σέβονται αυτή την πολυμορφία στον βαθμό που δε βασίζεται σε αυταρχικά και καταπιεστικά πρότυπα – σε πρότυπα που δε σέβονται τα ατομικά δικαιώματα.

Η οικογένεια

1η Δραστηριότητα:

Ένας περιγράφει και οι άλλοι σχεδιάζουν

Ένας μαθητής ή μία μαθήτρια παρατηρεί τον πίνακα ζωγραφικής και περιγράφει αυτά που βλέπει. Οι υπόλοιποι μαθητές τον/την ακούν και σχεδιάζουν σε ένα φύλλο χαρτιού τις εικόνες που περιγράφει ο/η συμμαθητής/τρια τους.

Με την ολοκλήρωση των σχεδίων οι μαθητές συγκρίνουν αυτό που σχεδίασαν με τον πίνακα ζωγραφικής του βιβλίου. Συζητάνε για το θέμα του πίνακα ζωγραφικής, που είναι η οικογένεια, και διατυπώνουν τον ορισμό της οικογένειας.

Εικόνα 1. «Ευτυχισμένη οικογένεια», έργο του Γιώργου Κορίζη

Η οικογένεια είναι η πρώτη κοινωνική ομάδα που συμμετέχει το άτομο. Ο σχηματισμός της οικογένειας οφείλεται στην ανάγκη του ανθρώπου να καλύψει τις βιολογικές, συναισθηματικές και κοινωνικές του ανάγκες. Αποτελεί το θεμέλιο των ανθρώπινων κοινωνιών. Η οικογένεια είναι ένας θεσμός που ενώνει τους ανθρώπους. Η οικογένεια περιλαμβάνει τα παιδιά και τα άτομα που έχουν δεσμούς συγγένειας και ζουν μαζί τους. Οι δεσμοί συγγένειας δημιουργούνται με τη γέννηση, την υιοθεσία, τον γάμο, το σύμφωνο συμβίωσης.

Σημαντικότητα της οικογένειας

Οικογένειες υπάρχουν σε όλες τις κοινωνίες. Η οικογένεια είναι πολύ σημαντική για τον άνθρωπο. Προστατεύει τα μέλη της. Τα παιδιά δέχονται φροντίδα που αφορά στην εξασφάλιση τροφής, ένδυσης, στέγης. Οι οικογένειες οφείλουν σε συνεργασία με το σχολείο να φροντίζουν για την εκπαίδευση και την μετάδοση αξιών όπως ο σεβασμός, η φιλοξενία, η ευγένεια, η προστασία του περιβάλλοντος, η συνεργασία.

Διευρυμένη είναι η οικογένεια που περιλαμβάνει τα παιδιά, τους γονείς τους και άλλους συγγενείς.

Πυρηνική είναι η οικογένεια που αποτελείται από τα παιδιά και τους γονείς τους.

Στα παλιά χρόνια οι οικογένειες ήταν κυρίως διευρυμένες. Σήμερα είναι κυρίως πυρηνικές. Και οι δύο τύποι οικογένειας έχουν επιπλέον είδη. Για παράδειγμα, μια οικογένεια μπορεί να είναι πυρηνική και μονογονεϊκή, δηλαδή να αποτελείται από έναν μόνο γονέα και τα παιδιά. Άλλο παράδειγμα είναι ο παππούς και η γιαγιά που ζουν με το παιδί και το εγγόνι τους, είναι δηλαδή μια διευρυμένη οικογένεια η οποία περιλαμβάνει και μια μονογονεϊκή οικογένεια.

Οικογένεια σημαίνει ότι κάποιος είναι «οικογενής», γεννημένος σε ορισμένο οίκο, με το καθεστώς και τα δικαιώματα που απορρέουν από αυτή την ιδιότητα (το ίδιο το οικογενής σήμαινε και «σπιτικός, σπιτίσιος»).

Μπαμπινιώτης, Γ. 1998
Λεξικό της νέας ελληνικής
γλώσσας με σχόλια
για τη σωστή χρήση
των λέξεων

Εικόνα 2. «Ευτυχισμένη οικογένεια», έργο της Galina Zimmatore, Hn. Βασίλειο, 2021

2η Δραστηριότητα

Συμπλήρωσε τον νοητικό
χάρτη της οικογένειάς σου

Τύποι της σύγχρονης οικογένειας

- Διευρυμένη είναι η οικογένεια που περιλαμβάνει τα παιδιά, τους γονείς και άλλους συγγενείς.

- Πυρηνική είναι η οικογένεια που αποτελείται από τα παιδιά και τους γονείς τους.

- Πυρηνική και μονογονεϊκή οικογένεια είναι αυτή που τα παιδιά ζουν με έναν μόνο γονέα τον πατέρα ή τη μητέρα (χωρισμένοι γονείς, απώλεια του ενός γονέα).

- Πυρηνική και πολύτεκνη είναι η οικογένεια με πολλά παιδιά και τους γονείς τους.

- Η πυρηνική και μεικτή ή ανασυγκροτημένη οικογένεια αποτελείται από παιδιά και συνδυασμό βιολογικών και θετών γονιών.

- Η πυρηνική και ανάδοχη οικογένεια αποτελείται από παιδιά και γονείς χωρίς συγγενικούς δεσμούς.

- Η πυρηνική οικογένεια υιοθεσίας αποτελείται από παιδιά και γονείς που αποκτούν συγγενικούς δεσμούς μέσω της διαδικασίας υιοθεσίας.

- Υπάρχουν διευρυμένες και πυρηνικές οικογένειες με παιδιά και γονείς πρόσφυγες και μετανάστες.

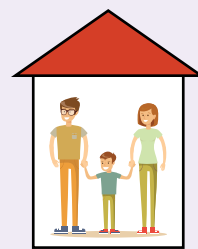
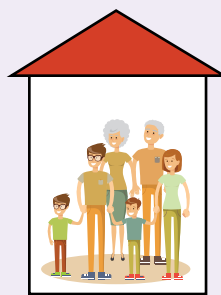
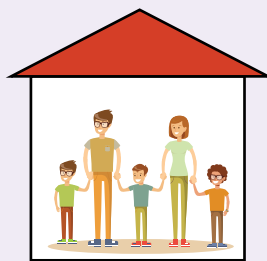
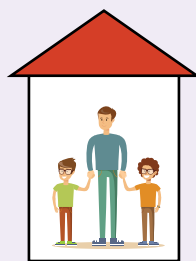
3η Δραστηριότητα:

Παρατηρήστε τις οικογένειες και απαντήστε στις ερωτήσεις

Διαφορετικοί
τύποι της
σύγχρονης
οικογένειας

1. Γράψτε τον κατάλληλο τίτλο που χαρακτηρίζει τον τύπο της οικογένειας του σπιτιού της. (Διευρυμένη, πυρηνική, πυρηνική-πολύτεκνη, πυρηνική-μονογονεϊκή).
2. Συζητήστε για τις διαφορές μεταξύ των οικογενειών.

Η οικογένεια από το χθες στο σήμερα

- Η παραδοσιακή οικογένεια είναι διευρυμένη. Ο πατέρας εργάζεται και η μητέρα ασχολείται με το σπίτι και την ανατροφή των παιδιών.
- Η σύγχρονη οικογένεια είναι πυρηνική. Ο πατέρας και η μητέρα εργάζονται, μοιράζονται τις δουλειές του σπιτιού και φροντίζουν μαζί τα παιδιά.

4η Δραστηριότητα:

Ομοιότητες και διαφορές της παραδοσιακής και σύγχρονης ελληνικής οικογένειας

- Συζητήστε για τις αλλαγές στον θεσμό της οικογένειας μέσα στο χρόνο. Εντοπίστε τις ομοιότητες και τις διαφορές.
- Ποιος ήταν ο ρόλος του πατέρα και της μητέρας στην παραδοσιακή οικογένεια;
- Ποιος είναι ο ρόλος του πατέρα και της μητέρας στη σύγχρονη οικογένεια;

5η Δραστηριότητα 3-2-1:

Συμπληρώστε στο φύλλο εργασίας «3-2-1»:

- (α) 3 πράγματα που έμαθα για την οικογένεια,
- (β) 2 πράγματα για τα οποία θέλω να μάθω περισσότερα και
- (γ) 1 απορία που έχω ακόμη.

Κοινωνικές, οικονομικές και πολιτισμικές διαφορές μεταξύ των οικογενειών

Βιωματικό εργαστήριο: Κάθε οικογένεια είναι μοναδική!

6η Δραστηριότητα:

Άσκηση ενεργοποίησης «Τα περπατήματα της οικογένειας»

Ας φανταστούμε ότι περπατάμε, όπως τα διάφορα μέλη της οικογένειας!

Οι μαθητές σχηματίζουν έναν κύκλο και περπατούν ελεύθερα στον χώρο.

Χτυπώντας παλαμάκια ή με σφύριγμα ή με το σταμάτημα της μουσικής δίνονται οι εντολές για αλλαγή του τρόπου περπατήματος.

Οι μαθητές περπατούν:

• σαν το αδελφάκι τους που είναι μωρό και κάνει τα πρώτα του βήματα,	• μετά σβέλτα σαν τη μαμά που βιάζεται να τελειώσει τις δουλειές της,	• σαν τον μπαμπά που βιάζεται για να βάλει τα πράγματα στο αυτοκίνητο,
• σαν παιδιά με κανονικό γρήγορο περπάτημα,	• σαν τη γιαγιά που δυσκολεύεται να περπατήσει,	• μετά σαν να τους τραβάει ένα σκυλί, η Μελένια.
• σαν τον παππού με αργό περπάτημα		

Στην τελευταία εντολή οι μαθητές περπατούν ξανά με τον δικό τους τρόπο.

7η Δραστηριότητα:

Η Άννα, ο Ομέρ, ο Μιχάλης και η Σοφία μιλούν για τις οικογένειές τους

Οι μαθητές σχηματίζουν έναν κύκλο. Ο δάσκαλος τους χωρίζει σε τέσσερις ομάδες, όσες είναι οι γωνίες της τάξης. Σε κάθε γωνιά-συζήτησης υπάρχει υλικό που αφορά στη ζωή των οικογενειών της Άννας, του Ομέρ, του Μιχάλη και της Σοφίας. Οι μαθητές θα επεξεργαστούν τις πληροφορίες και θα συζητήσουν την ιστορία της κάθε οικογένειας. Θα μιλήσουν για τα μέλη των οικογενειών, εάν έχουν διαφορετική καταγωγή και γλώσσα, το εκπαιδευτικό τους υπόβαθρο, τις αξίες και τις παραδόσεις, την κοινωνικοοικονομική κατάσταση, τις πρακτικές ανατροφής των παιδιών τους. Αυτά θα τα αποτυπώσουν με τίτλους σε ένα χαρτί ή χαρτόνι και μετά την ολοκλήρωση των εργασιών τους θα τα υποστηρίξουν προφορικά στην ολομέλεια των ομάδων. Η κάθε ομάδα-οικογένεια θα μιλήσει για τα βασικά στοιχεία της οικογενειακής ιστορίας, που επεξεργάστηκαν. Στο τέλος οτιδήποτε κατέγραψαν θα υπογραφεί από τα μέλη της ομάδας και θα αναρτηθεί στη γωνιά της οικογένειας.

Με λίγα λόγια

Δύο είναι οι τύποι της οικογένειας στη σύγχρονη εποχή:
η διευρυμένη και η πυρηνική οικογένεια.

- Διευρυμένη είναι η οικογένεια που περιλαμβάνει τους γονείς, τα παιδιά και άλλους συγγενείς.
- Πυρηνική είναι η οικογένεια που αποτελείται γονείς και τα παιδιά τους.

Υπάρχουν διάφορες μορφές (είδη) της πυρηνικής οικογένειας. Η μορφή και οι ρόλοι των μελών της ελληνικής οικογένειας έχουν αλλάξει με τα χρόνια. Υπάρχουν ομοιότητες αλλά και διαφορές ανάμεσα στην παλιά και τη σημερινή ελληνική οικογένεια. Οι οικογένειες μπορεί να έχουν διαφορές στη γλώσσα, στις συνήθειες, στις παραδόσεις τους και είναι σεβαστές, αρκεί να μην υπάρχει βία ή αδικία.

Αυτοαξιολόγηση

Ας δούμε τι μάθαμε

Η _____ είναι όλα τα άτομα που ζουν στο ίδιο _____ και έχουν δεσμούς συγγένειας. _____ είναι οι τύποι της οικογένειας στη σύγχρονη εποχή: η _____ και η _____ οικογένεια. Σήμερα συναντάμε διάφορες μορφές της πυρηνικής οικογένειας. Τα μέλη της οικογένειας σέβονται, στηρίζουν και βοηθούν το ένα το άλλο.

Ας φτιάξουμε την ακροστιχίδα της οικογένειας!

Ο ____	Ήρωας από τις ιστορίες για την οικογένεια
Ι _____	Μάθημα της ΣΤ' τάξης
Κ _____	Σ' αυτήν καθόμαστε για να φάμε
Ο _____	Έχει η πολυκατοικία πολλούς
Γ ____	Αγαπημένο κατοικίδιο
Ε ____	Η θεά Αθηνά δώρισε αυτό το δέντρο στην αρχαία Αθήνα
Ν ____	Μεγάλο κομμάτι ξηράς που έχει γύρω γύρω νερό
Ε _____	Το αντίθετο - αντώνυμο της λέξης «δύσκολος»
Ι _____	Το συνώνυμο της λέξης «ψάρι»
Α ____	Το πιο δυνατό συναίσθημα μεταξύ των μελών της οικογένειας

A2. Οι οικογενειακές σχέσεις

Ολοκληρώνοντας την ενότητα αυτή οι μαθητές/-τριες θα είναι σε θέση:

- Να προσδιορίζουν τους διαφορετικούς ρόλους και ευθύνες των μελών της οικογένειάς τους.
- Να αναγνωρίζουν την «υπευθυνότητα» ως αναγκαία για τη συνοχή της οικογένειας.
- Να εξετάζουν τους μεταβαλλόμενους ρόλους και τις ευθύνες ενός ατόμου καθώς μεγαλώνει μέσα στην οικογένεια.
- Να εντοπίζουν τα έμφυλα στερεότυπα στους οικογενειακούς ρόλους και στις οικογενειακές συμπεριφορές.

Οι ρόλοι και οι ευθύνες των μελών της οικογένειας

1η Δραστηριότητα:

Μεγαλώνω, θυμάμαι και αλλάζω!

Ο/η δάσκαλος/α συζητάει με τους/τις μαθητές/τριες τους ρόλους και τις ευθύνες τους μέσα στην οικογένεια καθώς μεγαλώνουν.

«Ποιες ευθύνες είχατε όταν ήσασταν μικρότεροι;»

«Τι ευθύνες έχετε σήμερα;»

«Τι πιστεύετε ότι θα αλλάξει όταν θα είστε στο γυμνάσιο;»

Αγαπημένο μου ημερολόγιο, σήμερα στην οικογένειά μου...

Οι μαθητές/τριες χωρίζονται σε ολιγομελείς ομάδες. Η κάθε ομάδα με ένα φύλλο A4 θα δημιουργήσει ένα τρίπτυχο φυλλάδιο-ημερολόγιο. Στο φανταστικό ημερολόγιο θα γράφουν για τον ρόλο και τις ευθύνες που αναλαμβάνουν στη ζωή τους ως μέλη της οικογένειας σε τρεις διαφορετικές ηλικίες:

- Ηλικία ετών (παρελθόν)
- Ηλικία 12 ετών (τώρα)
- Ηλικία ετών (μέλλον)

Όταν ολοκληρώσουν, η κάθε ομάδα διαβάζει αυτό που έγραψε στην ολομέλεια.

Το Δέντρο των Ρόλων και το Δέντρο των Ευθυνών

Σε δύο χαρτιά του μέτρου οι μαθητές/τριες δημιουργούν δύο δέντρα, Το Δέντρο των Ρόλων και το Δέντρο των Ευθυνών. Στον κορμό του κάθε δέντρου γράφουν: «Ο ρόλος μου στην οικογένεια» και «Οι ευθύνες μου στην οικογένεια». Στα κλαδιά γράφουν λέξεις που περιγράφουν τους ρόλους και τις ευθύνες σε διάφορες ηλικίες (π.χ. βοηθάω, φροντίζω).

Η ιστοριογραμμή της οικογένειας σε μία ημέρα

2η Δραστηριότητα:

Παρατηρήστε στο ψηφιακό υλικό την ιστοριογραμμή της οικογένειας στη διάρκεια μίας ημέρας. Είναι χωρισμένη σε 24 ώρες και δίπλα είναι τοποθετημένες οι φιγούρες των μελών της οικογένειας. Θα πρέπει να σκεφτείτε τι ασχολίες έχουν τα μέλη της οικογένειας και να τοποθετήσετε την κατάλληλη φιγούρα με πινέζα στη συγκεκριμένη ώρα.

Παράδειγμα: Στις 7 το πρωί είναι τοποθετημένες με πινέζα οι φιγούρες της μαμάς, του μπαμπά και των παιδιών. Κάτω από κάθε φιγούρα θα γράψετε ποια ασχολία κάνουν εκείνη την ώρα.

Νοητικός χάρτης με τις ασχολίες των μελών της οικογένειας

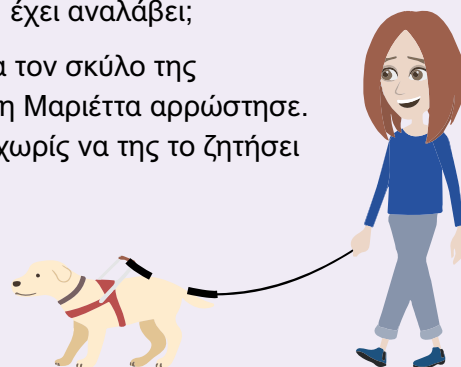
Ιστοριογραμμή διάρκειας μίας ημέρας με τις ασχολίες των μελών της οικογένειας

3η Δραστηριότητα:

Τι θα συμβεί εάν ένα μέλος της οικογένειας δεν αναλάβει τις ευθύνες του ή λόγω κάποιας αιτίας δεν μπορεί να ανταποκριθεί σε αυτά που έχει αναλάβει;

Παράδειγμα: Η Μαριέττα έχει αναλάβει να βγάζει βόλτα τον σκύλο της οικογένειας. Σήμερα ο σκύλος δεν βγήκε βόλτα, επειδή η Μαριέττα αρρώστησε. Η αδελφή της, η Φρόσω, μόλις γύρισε από το σχολείο, χωρίς να της το ζητήσει κανένας, πήρε τον σκύλο και τον πήγε βόλτα.

Επιλέξτε μία περίπτωση ενός μέλους της οικογένειας και γράψτε τι θα συμβεί εάν για κάποιον λόγο δεν μπορεί να την κάνει και πώς μπορεί να λυθεί το ζήτημα που προέκυψε.

Με λίγα λόγια

Τα μέλη της οικογένειας αναλαμβάνουν διαφορετικούς ρόλους και ευθύνες και συμβάλλουν στη σωστή λειτουργία της οικογένειας. Καθώς τα παιδιά μεγαλώνουν, οι ευθύνες τους αυξάνονται και οι ρόλοι τους αλλάζουν. Μαθαίνουν να συμμετέχουν περισσότερο στις οικογενειακές υποχρεώσεις και να στηρίζουν τα άλλα μέλη της οικογένειας. Η οικογένεια λειτουργεί σαν μια ομάδα όπου όλοι συμβάλλουν ανάλογα με την ηλικία και τις δυνατότητές τους.

Αυτοαξιολόγηση

Ας δούμε τι μάθαμε

Η οικογένεια είναι η πρώτη _____ ομάδα που συμμετέχει το άτομο. Οι σχέσεις μεταξύ των μελών της οικογένειας στηρίζονται στην α _____, τον σ _____ και τη σ _____. Τα μέλη της οικογένειας έχουν διαφορετικούς ρόλους και ευθύνες.

Οι γονείς έχουν την ευθύνη να _____ τα παιδιά τους.

Τα παιδιά έχουν την ευθύνη _____.

A3. Ο ελεύθερος χρόνος μου

Ολοκληρώνοντας την ενότητα αυτή οι μαθητές/-τριες θα είναι σε θέση:

- Να αιτιολογούν τον ελεύθερο χρόνο ως ζωτικό στοιχείο της ισόρροπης ζωής και πεδίο κοινωνικοποίησης, ανάπτυξης δεξιοτήτων, διαμόρφωσης ταυτότητας.
- Να ερμηνεύουν τον ελεύθερο χρόνο ως ένα δικαίωμα των παιδιών.
- Να συνδέουν τον ελεύθερο χρόνο με τη σωματική, πνευματική και ψυχική υγεία.
- Να συνδέσουν τον ελεύθερο χρόνο τους με την φροντίδα των κατοικίδιων ζώων.

1η Δραστηριότητα:

Ο/Η δάσκαλος/α γράφει στον πίνακα τη φράση «Ο ελεύθερος χρόνος μου». Ζητάει από τους μαθητές και τις μαθήτριες με καταιγισμό ιδεών να πουν τι σημαίνει αυτή η φράση. Σημειώνει τις απαντήσεις στον πίνακα. Η επόμενη ερώτηση στους μαθητές και τις μαθήτριες είναι τι κάνουν στον ελεύθερο χρόνο τους. Ο/Η δάσκαλος/α ομαδοποιεί τις απαντήσεις τους στον πίνακα.

Παγκόσμια Ημέρα για τα δικαιώματα του παιδιού

Η Παγκόσμια Ημέρα για τα δικαιώματα του παιδιού, που εορτάζεται κάθε χρόνο στις 20 Νοεμβρίου είναι η ημέρα που η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ το 1989 υιοθέτησε για πρώτη φορά τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού. Στα 54 άρθρα της Σύμβασης περιγράφονται όλα τα δικαιώματα για την ευημερία όλων των παιδιών του κόσμου. Το άρθρο 31 αναφέρεται στο δικαίωμα των παιδιών να έχουν ελεύθερο χρόνο. Συγκεκριμένα αναφέρει:

1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναγνωρίζουν στο παιδί το δικαίωμα στην ανάπαυση και στις δραστηριότητες του ελεύθερου χρόνου, στην ενασχόληση με ψυχαγωγικά παιχνίδια και δραστηριότητες που είναι κατάλληλες για την ηλικία του και στην ελεύθερη συμμετοχή στην πολιτιστική και καλλιτεχνική ζωή.
2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη σέβονται και προάγουν το δικαίωμα του παιδιού να συμμετέχει πλήρως στην πολιτιστική και καλλιτεχνική ζωή και ενθαρρύνουν την προσφορά κατάλληλων και ίσων ευκαιριών για πολιτιστικές, καλλιτεχνικές και ψυχαγωγικές δραστηριότητες και για δραστηριότητες ελεύθερου χρόνου.

Κουίζ –
Τα δικαιώματα
του παιδιού

2η Δραστηριότητα:

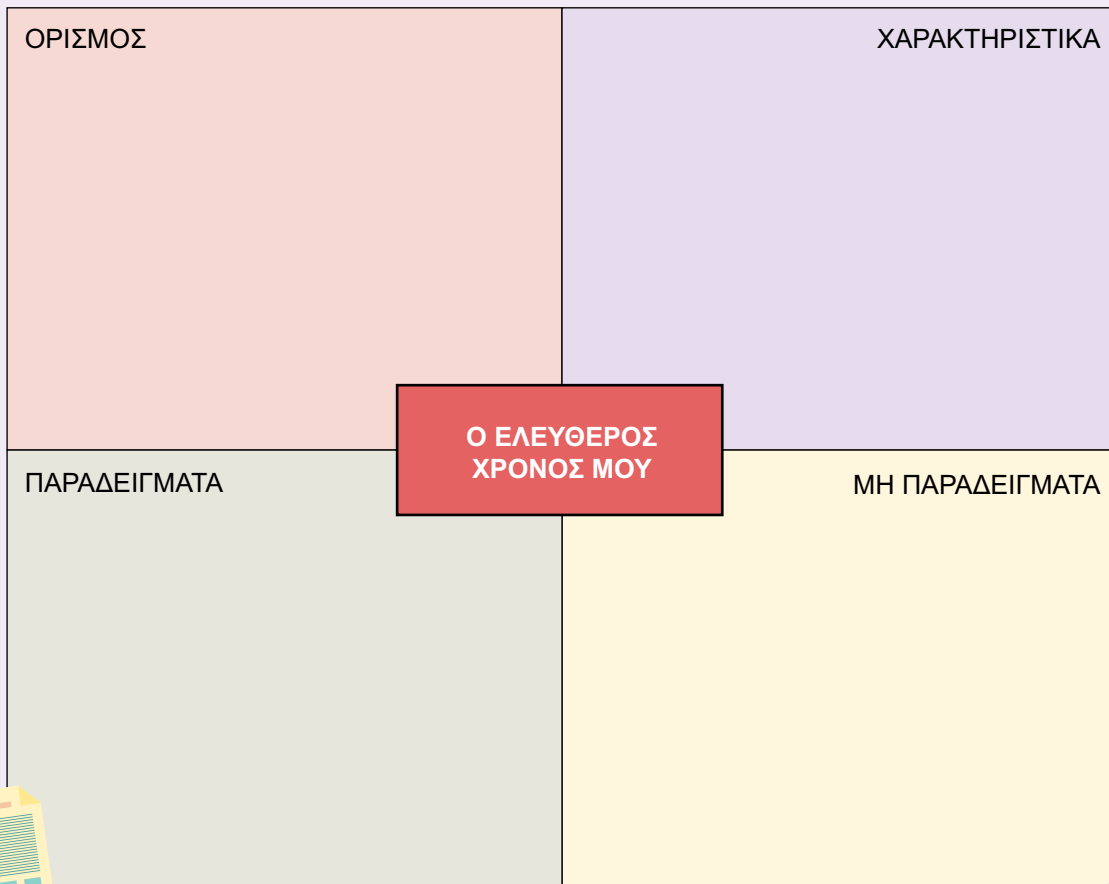
Ο/Η δάσκαλος/α εξηγεί στους/στις μαθητές/τριες το διάγραμμα του γραφικού οργανωτή Frayer χρησιμοποιώντας για παράδειγμα μια γνωστή σε όλους κεντρική λέξη/έννοια. Γράφει την έννοια στον πίνακα και σε συνεργασία οι μαθητές και οι μαθήτριες συμπληρώνουν τα τέσσερα πεδία γράφοντας τον ορισμό, τα χαρακτηριστικά, τα παραδείγματα και τα μη παραδείγματα. Μπορούν να χρησιμοποιήσουν φράσεις, εικόνες και σύμβολα.

Στη συνέχεια τους μοιράζει το φύλλο εργασίας «Ο ελεύθερος χρόνος μου», που έχει σχεδιασμένο το παρακάτω διάγραμμα Frayer. Με αναφορά όλα όσα γράφτηκαν στον πίνακα και το κείμενο της Σύμβασης για τα δικαιώματα του παιδιού, οι μαθητές/τριες σε δυάδες θα συμπληρώσουν τις τέσσερις ενότητες της κεντρικής ιδέας. Με την ολοκλήρωση του χρόνου που έδωσε ο/η δάσκαλος/α για τη συμπλήρωση του διαγράμματος θα ακολουθήσει συζήτηση στην ολομέλεια της τάξης.

Συμπληρώστε τον κοινά αποδεκτό ορισμό, τα χαρακτηριστικά, τα παραδείγματα και τα μη παραδείγματα στο παρακάτω διάγραμμα.

Ο ελεύθερος
χρόνος μου

Εικόνα 1. «Ο ελεύθερος χρόνος μου»

3η Δραστηριότητα:**«Βρες κάποιον/α που...»**

Όλοι μαθητές και οι μαθήτριες παίρνουν το φύλλο εργασίας «Βρες κάποιον/α που...» και διαβάζουν τις δραστηριότητες που αρέσει στα παιδιά να κάνουν στον ελεύθερο χρόνο τους. Σκοπός της δραστηριότητας είναι να ανακαλύψουν τις ασχολίες των συμμαθητών/τριών τους στον ελεύθερο χρόνο και στη συνέχεια να συζητήσουν γι' αυτές. Ο κάθε μαθητής και η καθεμία μαθήτρια θα πλησιάσουν τον/την συμμαθητή/ριά τους και θα του/της κάνουν κάποιες ερωτήσεις, όπως «Έχετε κατοικίδιο στο σπίτι;» Εάν απαντήσει ναι, θα ρωτήσει «Στον ελεύθερο χρόνο σου φροντίζεις το κατοικίδιό σας;» Εάν απαντήσει ναι, στο φύλλο εργασίας δίπλα στη δραστηριότητα «Φροντίζει τα κατοικίδια θα γράψει το όνομα του/της μαθητή/τριας. Ο/Η μαθητής/τρια μπορεί να γραφτεί ΜΟΝΟ ΜΙΑ ΦΟΡΑ στο φύλλο εργασίας. Όταν ολοκληρωθεί ο χρόνος του παιχνιδιού, τότε κάθονται στις θέσεις τους και ανακοινώνουν ένας ένας αυτά που σημείωσαν. Για παράδειγμα ο Μανώλης ανακοινώνει ότι η Περσεφόνη στον ελεύθερο χρόνο της θέλει να ζωγραφίζει. Με αυτόν τον τρόπο συζητούν για τον ελεύθερο χρόνο τους και για τις δραστηριότητές τους. Κατά τη συζήτηση στην ολομέλεια της τάξης, μπορούν να προσθέσουν και δραστηριότητες που δεν υπήρχαν στο φύλλο εργασίας.

Ηλεκτρονικό
εβδομαδιαίο
ημερολόγιο για τη
διαχείριση του
ελεύθερου χρόνου

Βρες
κάποιον/α
που...

Με λίγα λόγια

Ο ελεύθερος χρόνος είναι πολύ σημαντικός για τη ζωή των παιδιών, γιατί τα βοηθά να ξεκουράζονται και να νιώθουν χαρούμενα. Μέσα από δραστηριότητες που τους αρέσουν, τα παιδιά αναπτύσσουν τις δεξιότητές τους, κάνουν φίλους και γνωρίζουν καλύτερα τον εαυτό τους.

Αυτοαξιολόγηση

Ας δούμε τι μάθαμε

Ο ελεύθερος χρόνος αποτελεί δικαίωμα των παιδιών σύμφωνα με το άρθρο 31 της Σ _____. Το παιδί έχει δικαίωμα να αναπαύεται, να συμμετέχει σε ψυχαγωγικά παιχνίδια, όπως _____, να συμμετέχει σε αθλητικό σύλλογο, όπως _____, να είναι μέλος πολιτιστικών συλλόγων, όπως _____, να φροντίζει ένα ζώο, όπως _____.

Θεματικό Πεδίο

Η ζωή στο σχολείο μου

B1 Το δικαίωμα στην εκπαίδευση

B2 Πολιτισμική ποικιλομορφία και οικοδόμηση σχέσεων εμπιστοσύνης

B3 Επικοινωνία και έκφραση

B4 Ειρηνική επίλυση συγκρούσεων και ανθεκτικότητα

B5 Λήψη αποφάσεων και ανάλυση συνεργατικής δράσης

Στο Β Θεματικό Πεδίο θα μάθουμε

- Να περιγράφουμε τα στάδια εξέλιξης του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος.
- Να καταλάβουμε ότι η προσωπική μας ταυτότητα διαμορφώνεται με τη συμμετοχή μας σε κοινωνικές ομάδες.
- Να εκτιμάμε την πολιτισμική ποικιλομορφία και να υπερασπιζόμαστε την αξία του σχολείου χωρίς αποκλεισμούς.
- Να αναπτύξουμε δεξιότητες για να επικοινωνούμε με τους άλλους και να διαχειριζόμαστε τα συναισθήματά μας.
- Να επιλύουμε τα προβλήματα με ειρηνικό τρόπο.
- Να προσδιορίζουμε τον τρόπο με τον οποίο παίρνουμε τις αποφάσεις.
- Να συμμετέχουμε στις σχολικές συνελεύσεις και να εκφράζουμε τις απόψεις μας.

εκπαιδευτικό σύστημα,
κοινωνική ομάδα,
προσωπική ταυτότητα,
πολιτισμική
ποικιλομορφία,
δεξιότητες
επικοινωνίας, διαχείριση
συναισθημάτων,
επίλυση συγκρούσεων,
τρόποι λήψης
απόφασης, σχολικές
συνελεύσεις

B1. Το δικαίωμα στην εκπαίδευση**Ολοκληρώνοντας την ενότητα αυτή οι μαθητές/-τριες θα είναι σε θέση:**

- Να διακρίνουν ότι η δημόσια εκπαίδευση προέρχεται από τις λειτουργικές ανάγκες του κράτους και σήμερα θεωρείται κατοχυρωμένο δικαίωμα.
- Να προσδιορίζουν τα στάδια εξέλιξης του εκπαιδευτικού συστήματος στην Ελλάδα από τη συγκρότηση του ελληνικού κράτους έως σήμερα.
- Να συγκρίνουν τη λειτουργία του ελληνικού σχολείου με την αντίστοιχη λειτουργία των σχολείων άλλων χωρών και να αναζητήσουν ομοιότητες και διαφορές.

Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ

Στο άρθρο 14 του χάρτη των θεμελιωδών δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης αναφέρεται το Δικαίωμα της εκπαίδευσης.

1. Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στην εκπαίδευση και στην πρόσβαση στην επαγγελματική και συνεχή κατάρτιση.
2. Το δικαίωμα αυτό περιλαμβάνει την ευχέρεια δωρεάν παρακολούθησης της υποχρεωτικής εκπαίδευσης.
3. Η ελευθερία ίδρυσης εκπαιδευτικών ιδρυμάτων με σεβασμό των δημοκρατικών αρχών καθώς και το δικαίωμα των γονέων να εξασφαλίζουν την εκπαίδευση και τη μόρφωση των τέκνων τους σύμφωνα με τις θρησκευτικές, φιλοσοφικές και παιδαγωγικές πεποιθήσεις τους, γίνονται σεβαστά σύμφωνα με τις εθνικές νομοθεσίες που διέπουν την άσκησή τους.

Το άρθρο 16 του ελληνικού Συντάγματος (παιδεία, τέχνη, επιστήμη)

1. Η τέχνη και η επιστήμη, η έρευνα και η διδασκαλία είναι ελεύθερες. Η ανάπτυξη και η προαγωγή τους αποτελεί υποχρέωση του Κράτους. Η ακαδημαϊκή ελευθερία και η ελευθερία της διδασκαλίας δεν απαλλάσσουν από το καθήκον της υπακοής στο Σύνταγμα.
2. Η παιδεία αποτελεί βασική αποστολή του Κράτους και έχει σκοπό την ηθική, πνευματική, επαγγελματική και φυσική αγωγή των Ελλήνων, την ανάπτυξη της εθνικής και θρησκευτικής συνείδησης και τη διάπλασή τους σε ελεύθερους και υπεύθυνους πολίτες.
3. Τα έτη υποχρεωτικής φοίτησης δεν μπορεί να είναι λιγότερα από εννέα.
4. Όλοι οι Έλληνες έχουν δικαίωμα δωρεάν παιδείας, σε όλες τις βαθμίδες της, στα κρατικά εκπαιδευτήρια. Το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα ενισχύει τους σπουδαστές που διακρίνονται, καθώς και αυτούς που έχουν ανάγκη από βοήθεια ή ειδική προστασία, ανάλογα με τις ικανότητές τους.

Το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα

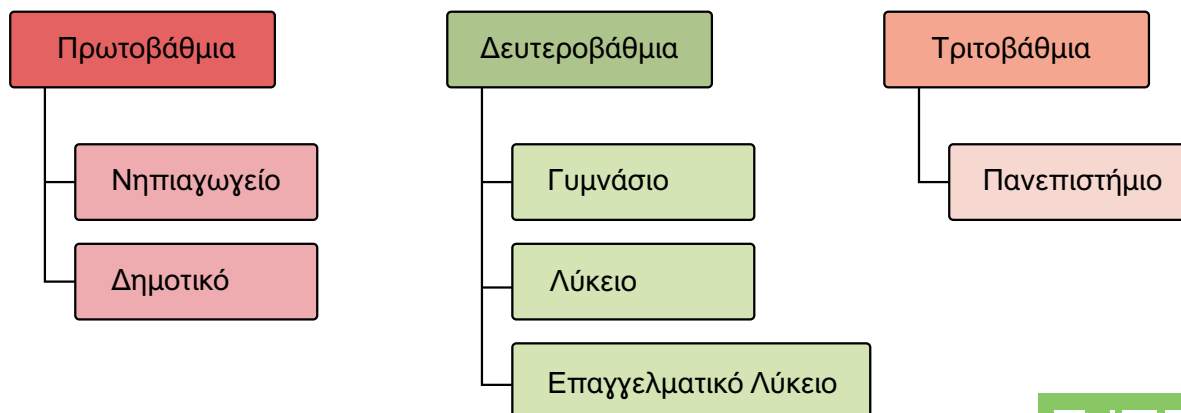
Το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα αποτελείται από 3 βαθμίδες εκπαίδευσης. Την πρωτοβάθμια, τη δευτεροβάθμια και την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Η φοίτηση στα δημόσια σχολεία και πανεπιστήμια είναι δωρεάν. Σύμφωνα με τους νόμους του ελληνικού κράτους η φοίτηση είναι υποχρεωτική από την ηλικία των τεσσάρων μέχρι των δεκαπέντε ετών. Δηλαδή 2 χρόνια στο Νηπιαγωγείο, 6 χρόνια στο Δημοτικό και 3 χρόνια στο Γυμνάσιο.

Κουίζ –
το δικαίωμα στην
εκπαίδευση

Το ελληνικό
εκπαιδευτικό
σύστημα

Εικόνα 1. Το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα

Νοητικός
χάρτης για
τις βαθμίδες
εκπαίδευσης

1η Δραστηριότητα:

Ο νοητικός χάρτης του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος

Ο νοητικός
χάρτης του
ελληνικού
εκπαιδευτικού
συστήματος

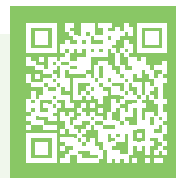
2η Δραστηριότητα:

Γράψτε κάποια από τα δημόσια σχολεία και εκπαιδευτικά ιδρύματα που λειτουργούν στον τόπο σας.

Πρωτοβάθμια εκπαίδευση: _____

Δευτεροβάθμια εκπαίδευση: _____

Τριτοβάθμια εκπαίδευση: _____

3η Δραστηριότητα:

«Τα σχολικά βιβλία άλλοτε και τώρα»

Περιηγηθείτε στην ψηφιακή πλατφόρμα της Ιστορικής Συλλογής του ΙΕΠ για να γνωρίσετε τα σχολικά βιβλία από τη συγκρότηση του ελληνικού κράτους μέχρι σήμερα. Στη χρονογραμμή παρουσιάζονται ορισμένα από τα πιο χαρακτηριστικά σχολικά βιβλία (κυρίως αναγνωστικά και εγχειρίδια Ιστορίας) που διδάχθηκαν στα ελληνικά σχολεία από τη συγκρότηση του ελληνικού κράτους ως την περίοδο της μεταπολίτευσης.

Μετά την περιήγηση, θα χωριστείτε σε ομάδες των 2 ατόμων και θα αναζητήσετε από την Ιστορική Συλλογή του ΙΕΠ τα σχολικά βιβλία της Αγωγής του Πολίτη της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης και θα συμπληρώσετε το φύλλο εργασίας «Τα σχολικά βιβλία άλλοτε και τώρα».

Όταν ολοκληρωθεί αυτή η δραστηριότητα οι μαθητές/τριες θα ανακοινώσουν στην ολομέλεια τα αποτελέσματα της έρευνας και θα δημιουργήσουν την ανθρώπινη χρονογραμμή. Οι μαθητές/τριες θα σταθούν σε σχήμα **U** έτσι ώστε να βλέπουν και να ακούν ο ένας τον άλλον. Η σειρά με την οποία θα σταθούν θα καθορίζεται από την ημερομηνία έκδοσης του σχολικού τους εγχειριδίου. Στην περίπτωση μας αρχίζει από το 1902. Στη συνέχεια ο καθένας και η καθεμία παρουσιάζουν το φύλλο εργασίας που επεξεργάστηκαν. Αναφέρουν τα χαρακτηριστικά στοιχεία του βιβλίου και του θέματος που επεξεργάστηκαν και γενικά ό,τι τους/τις έκανε εντύπωση.

Τα σχολικά
βιβλία άλλοτε
και τώρα

Η εγκύκλιος του Υπουργείου Παιδείας αρ. 37 της 3^{ης} Οκτωβρίου 1955 δίνει εντολή στους διευθυντές των Δημοτικών σχολείων να διδάσκουν το μάθημα της «Εθνικής Αγωγής» στη ΣΤ΄ τάξη. Το «Αναλυτικό Πρόγραμμα του ωρολογίου προγράμματος των πατριδογνωστικών μαθημάτων των Δημοτικών Σχολείων», που δημοσιεύθηκε στις αρχές του 1957 (Εφ. Κυβ. τεύχος Α΄ αριθ. 14/1957) καθιέρωσε το μάθημα, που σήμερα έχει τίτλο Κοινωνική Πολιτική Αγωγή.

ΙΕΠ: Ιστορική συλλογή σχολικών εγχειριδίων

4η Δραστηριότητα:

Η σχολική ζωή παιδιών άλλων χωρών

Παρακολουθήστε την ταινία της Unicef «*Every child has the right to learn*» («Κάθε παιδί έχει δικαίωμα στην εκπαίδευση») που παρουσιάζει την ζωή μιας ημέρας παιδιών άλλων χωρών. Επιλέξτε ένα παιδί από αυτά που είδατε και γράψτε το όνομά του, την χώρα του και λίγα λόγια για τη ζωή του/της. Μοιάζει ή διαφέρει με τη ζωή των μαθητών/τριών της χώρας μας;

Θα γράψω για το παιδί που ονομάζεται _____

και ζει _____

Με λίγα λόγια

Η εκπαίδευση των παιδιών είναι δικαίωμα που αναφέρεται στον χάρτη των θεμελιωδών δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και στο ελληνικό Σύνταγμα. Το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα αποτελείται από 3 βαθμίδες εκπαίδευσης. Την πρωτοβάθμια, τη δευτεροβάθμια και την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Η φοίτηση στα δημόσια σχολεία και πανεπιστήμια είναι δωρεάν. Σύμφωνα με τους νόμους του ελληνικού κράτους η φοίτηση είναι υποχρεωτική από την ηλικία των τεσσάρων μέχρι των δεκαπέντε ετών. Δηλαδή 2 χρόνια στο Νηπιαγωγείο, 6 χρόνια στο Δημοτικό και 3 χρόνια στο Γυμνάσιο. Το ελληνικό σχολείο έχει ομοιότητες και διαφορές με σχολεία άλλων χωρών.

Αυτοαξιολόγηση

Ας δούμε τι μάθαμε

5η Δραστηριότητα:**Απαντήστε στις παρακάτω ερωτήσεις:**

Τι σημαίνει το δικαίωμα στην εκπαίδευση; _____

Πόσα χρόνια είναι η υποχρεωτική φοίτηση στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα; _____

Στα δημόσια πανεπιστήμια πληρώνουν οι φοιτητές δίδακτρα; _____

Πόσα χρόνια είναι η φοίτηση στο νηπιαγωγείο και πόσα στο δημοτικό; _____

Ποιοι μαθητές φοιτούν:

Στο ειδικό δημοτικό σχολείο _____

Στο σχολείο διαπολιτισμικής εκπαίδευσης _____

Στο μουσικό σχολείο _____

Στο καλλιτεχνικό σχολείο _____

Στο επαγγελματικό λύκειο _____

B2. Πολιτισμική ποικιλομορφία και οικοδόμηση σχέσεων εμπιστοσύνης**Ολοκληρώνοντας την ενότητα αυτή οι μαθητές/-τριες θα είναι σε θέση:**

- Να αντιλαμβάνονται τη διαμόρφωση της προσωπικής τους ταυτότητας ως αποτέλεσμα τόσο της συμμετοχής τους σε διάφορες κοινωνικές ομάδες και δίκτυα, όσο και της εσωτερικοποίησης κοινωνικών ρόλων.
- Να συμπεραίνουν ότι οι άνθρωποι είναι μέρος διαφορετικών πολιτισμικών ομάδων και ότι οι πολιτισμοί δεν είναι στατικοί, αλλά αλλάζουν.
- Να υπερασπίζονται την αξία ενός σχολείου χωρίς αποκλεισμούς ιδίως όσον αφορά την κάλυψη των αναγκών μαθητών/-τριών με αναπηρία και μαθητών/-τριών με μεταναστευτικό ή προσφυγικό υπόβαθρο.

Η προσωπική και κοινωνική ταυτότητα

Οι ήρωές μας, ο Γιώργος και η Μαρία, επισκέπτονται την έκθεση που οργάνωσαν οι μαθητές της Ε΄ τάξης του σχολείου τους με θέμα «Οι ομάδες που ανήκω». Παρακολουθήστε τη ξενάγηση και συζητήστε σε ποιες ομάδες ανήκουν οι μαθητές και οι μαθήτριες της Ε΄ τάξης.

Αντιστοίχιση
όρων για την
ταυτότητα

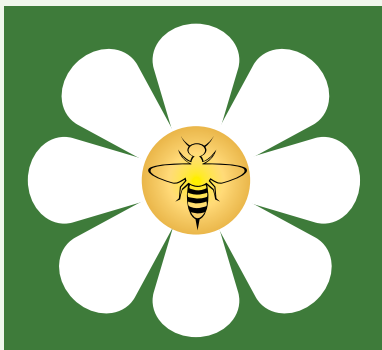
Προσωπικότητα είναι ο χαρακτήρας μας. Είναι ο τρόπος με τον οποίο σκεφτόμαστε, νιώθουμε και συμπεριφερόμαστε. Είναι αυτό που μας κάνει μοναδικούς. Περιλαμβάνει τα ενδιαφέροντά μας, τις συνήθειες, τα συναισθήματα και τον τρόπο που φερόμαστε στους άλλους.

Η κοινωνική ταυτότητα είναι ο εαυτός μας, όπως αυτός διαμορφώνεται μέσα από την ένταξή μας σε κοινωνικές ομάδες. Κοινωνικές ομάδες είναι η οικογένεια, οι φίλοι, οι συμμαθητές, οι γείτονες, οι άνθρωποι που κατάγονται από την ίδια περιοχή, οι πολίτες ενός κράτους.

Οι κοινωνικές ομάδες παρέχουν κοινωνικοποίηση. Δηλαδή, οι μεγάλοι διδάσκουν στους νέους και τις νέες τις αξίες και τους κανόνες της κάθε ομάδας. Οι νεότεροι εσωτερικεύουν, δηλαδή μαθαίνουν τους κοινωνικούς τους ρόλους.

1η Δραστηριότητα:**Η μαργαρίτα της ταυτότητάς μου**

Γράψτε το όνομά σας στη μέλισσα που συλλέγει τη γύρη από τη μαργαρίτα. Μετά γράψτε στα πέταλα της μαργαρίτας τις ομάδες που συμμετέχετε για να σχηματίσετε τη μαργαρίτα της δικής σας ταυτότητας.

Μπορείτε να φτιάξετε τη μαργαρίτα της ταυτότητάς σας και με χαρτόνι.

2η Δραστηριότητα:

Περίπατος στην γκαλερί με τα πορτρέτα της τάξης

Χωριστείτε σε ομάδες ανάλογα με τον αριθμό των μαθητών/τριών της τάξης. Η κάθε ομάδα θα επεξεργαστεί ένα από τα θέματα του ελληνικού πολιτισμού, όπως η γλώσσα, η θρησκεία, οι γιορτές, η τέχνη, το φαγητό, τα ρούχα, τα τραγούδια, οι χοροί, η ζωγραφική. Μπορείτε να επιλέξετε ένα άλλο θέμα που προσεγγίζει περισσότερο τις γνώσεις και τα ενδιαφέροντά σας.

Θα πρέπει να αναζητήσετε για το θέμα που επεξεργάζεστε ομοιότητες και διαφορές με άλλους πολιτισμούς. Μπορείτε να αναζητήσετε πληροφορίες στη βιβλιοθήκη της τάξης, στο διαδίκτυο ή να συζητήσετε με κάποιον/α συμμαθητή/ριά σας που έχει καταγωγή από άλλη χώρα. Καταγράψτε παρακάτω τις ομοιότητες και τις διαφορές στο θέμα που επεξεργαστήκατε. Θα ακολουθήσει συζήτηση στην ολομέλεια της τάξης.

Παράδειγμα: Το ελληνικό αλφάβητο σε σύγκριση με το αραβικό αλφάβητο.

ΟΜΟΙΟΤΗΤΕΣ	ΕΛΛΗΝΙΚΟ	ΑΡΑΒΙΚΟ
	Και τα δύο αλφάβητα έχουν σύμφωνα και φωνήεντα	
ΔΙΑΦΟΡΕΣ	ΕΛΛΗΝΙΚΟ	ΑΡΑΒΙΚΟ
	24 γράμματα	28 γράμματα
	7 φωνήεντα	3 φωνήεντα
	Η γραφή από αριστερά προς τα δεξιά	Η γραφή από δεξιά προς τα αριστερά
	Υπάρχουν μικρά και κεφαλαία γράμματα	Δεν υπάρχουν μικρά και κεφαλαία γράμματα

Με την ολοκλήρωση της παραπάνω δραστηριότητας, ο κάθε μαθητής και η καθεμία μαθήτρια θα δημιουργήσει το δικό του/της πορτρέτο με βάση τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του/της σε ένα χοντρό φύλλο Α4. Αφού σχηματίσει τη φιγούρα του/της, προσώπου ή ολόσωμη, θα γράψει δίπλα τα ενδιαφέροντά του/της ή και τα πράγματα που αντιπαθεί να κάνει. Όταν ολοκληρωθούν τα πορτρέτα, θα κρεμαστούν στον τοίχο σχηματίζοντας τη γκαλερί. Ο καθένας και η καθεμία θα περάσει μπροστά από την γκαλερί με τα πορτρέτα και θα αναζητήσει τα κοινά στοιχεία με άλλα πορτρέτα. Με μία χρωματιστή κλωστή θα ενώσει το δικό του/της πορτρέτο με άλλα πορτρέτα που έχει κοινά χαρακτηριστικά. Έτσι θα δημιουργηθεί ένα δίκτυο που θα συνδέει όλους και όλες, όπως είναι και η ζωή.

Η γκαλερί των πορτρέτων των μαθητών της τάξης

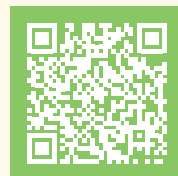
Συμπεριληπτικό σχολείο, ένα σχολείο για όλους!

Συμπεριληπτική εκπαίδευση σημαίνει ότι όλοι οι μαθητές/τριες φοιτούν στα σχολεία και υποστηρίζονται για να μαθαίνουν και να συμμετέχουν σε όλες τις δράσεις της σχολικής ζωής. Στο συμπεριληπτικό σχολείο τα παιδιά με διαφορετικές ικανότητες και από διαφορετικά περιβάλλοντα μαθαίνουν μαζί.

Το συμπεριληπτικό σχολείο είναι ένα «Σχολείο για όλους», που ενδιαφέρεται για την ισότιμη ένταξη όλων των παιδιών χωρίς διακρίσεις ανταποκρίνεται στην ποικιλομορφία των αναγκών όλων των παιδιών και στην εξάλειψη του αποκλεισμού. (Unesco, 2009)

Συμπεριληπτικό
σχολείο

Η εκπαίδευση είναι το κλειδί για μια καλύτερη ζωή για κάθε παιδί και το θεμέλιο κάθε ισχυρής κοινωνίας. Πάρα πολλά παιδιά εξακολουθούν να μένουν πίσω. Για να πραγματοποιήσουμε όλους τους αναπτυξιακούς μας στόχους, χρειαζόμαστε κάθε παιδί στο σχολείο και στη μάθηση.

ΟΡΙΣΜΟΣ	ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ
ΣΥΜΠΕΡΙΛΗΠΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ	
ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ	ΜΗ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

3η Δραστηριότητα:

Με βάση τα παραπάνω συζητήστε για τη συμπεριληπτική εκπαίδευση στο ελληνικό σχολείο. Γράψτε για τα προγράμματα που εφαρμόζονται για την ισότιμη συμμετοχή όλων των παιδιών. Σημειώστε και αυτά που εφαρμόζονται στο δικό σας σχολείο για τα παιδιά με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και με μεταναστευτικό και προσφυγικό υπόβαθρο. Συμπληρώστε στο διάγραμμα του γραφικού οργανωτή Frayer έναν κοινά αποδεκτό ορισμό για το συμπεριληπτικό σχολείο, τα χαρακτηριστικά, τα παραδείγματα και τα μη παραδείγματα.

ΠΗΓΗ: Απόσπασμα—Δήλωση για τη διακήρυξη των στόχων της εκπαίδευσης το 2030. Anthony Lake, Executive Director, UNICEF, Education 2030 Incheon Declaration, <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000245656>

Με λίγα λόγια

Η προσωπική μας ταυτότητα φτιάχνεται σιγά σιγά μέσα από τις ομάδες στις οποίες ανήκουμε, όπως η οικογένειά μας, η τάξη μας, η ομάδα αθλητισμού ή η πόλη μας. Κάθε παιδί δημιουργεί τη δική του ταυτότητα που δείχνει ποιος είναι και τι σημαίνει γι' αυτό να ανήκει σε αυτές τις ομάδες. Οι άνθρωποι ανήκουμε σε διαφορετικές πολιτισμικές ομάδες και οι πολιτισμοί αλλάζουν με τον χρόνο. Στο σχολείο όλα τα παιδιά πρέπει να υποστηρίζονται για να μαθαίνουν και να συμμετέχουν σε όλες τις δράσεις της σχολικής ζωής. Αυτό είναι το συμπεριληπτικό σχολείο.

Αυτοαξιολόγηση

Ας δούμε τι μάθαμε

4η Δραστηριότητα:

«Στα σχολεία του κόσμου»

«Τι είναι λοιπόν τα σχολεία μας; Είναι οι τάξεις, τα χέλια και οι πλάκες, τα μαθήματα, οι ήχοι της γλώσσας και της σιωπής στα διαλείμματα; Όλα αυτά και ακόμα περισσότερα;»

Εκφράστε τις σκέψεις σας απαντώντας τα παραπάνω ερωτήματα του αποσπάσματος (Οδηγός Εκπαιδευτικού του ΠΣ της ΚΠΑ). Ο/Η δάσκαλος/α θα καταγράψει στον πίνακα τις απόψεις των μαθητών/τριών για το αν τα σχολεία είναι ίδια σε όλα τα μέρη του κόσμου.

Στη συνέχεια παρακολουθήστε το βίντεο «[Schools around the world](#)», που παρουσιάζει λίγα δευτερόλεπτα από τάξεις από πολλά σχολεία του κόσμου. Συζητήστε αυτά που είδατε και γράψτε τις ομοιότητες και τις διαφορές με το δικό σας σχολείο.

Το δικό μου σχολείο μοιάζει με το σχολείο _____

Το δικό μου σχολείο διαφέρει από το σχολείο _____

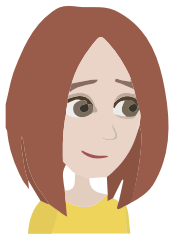
Οδηγός:
δραστηριότητες
από τη συμμετοχή
παιδιών σε
διάφορες ομάδες

B3. Επικοινωνία και έκφραση

Ολοκληρώνοντας την ενότητα αυτή οι μαθητές/-τριες θα είναι σε θέση:

- Να αναπτύξουν δεξιότητες αποτελεσματικής επικοινωνίας αποσαφηνίζοντας τους όρους της.
- Να διερευνήσουν τη σχέση μεταξύ των συναισθημάτων και της εκδηλούμενης συμπεριφοράς.
- Να εξηγήσουν πώς τα συναισθήματα επηρεάζουν τη συμπεριφορά μας και να αναλύσουν τους παράγοντες που συμβάλλουν στον έλεγχό τους.

Γιώργο, θα ήθελες το απόγευμα να παίξουμε με τα παιδιά στη γειτονιά;

Ναι, έχω ελεύθερο χρόνο για παιχνίδι με φίλους!

1η Δραστηριότητα:

Συζητήστε για την ανάγκη των ανθρώπων να επικοινωνούν μεταξύ τους και τους τρόπους επικοινωνίας. Γράψτε τρεις τρόπους επικοινωνίας μεταξύ των ανθρώπων σήμερα.

1

2

3

Οι άνθρωποι ζουν οργανωμένοι σε κοινωνίες και έχουν ανάγκη να επικοινωνούν μεταξύ τους. Η επικοινωνία είναι η μετάδοση (πομπός) και η λήψη (δέκτης) πληροφοριών, σκέψεων, αισθημάτων και άλλων μηνυμάτων μεταξύ των ανθρώπων.

Η επικοινωνία χωρίζεται σε

λεκτική

μη λεκτική

Τρόποι λεκτικής
και μη λεκτικής
επικοινωνίας

Τρόποι λεκτικής και μη λεκτικής επικοινωνίας

2η Δραστηριότητα:

Βρες το αντικείμενο στα «τυφλά»

Ένας μαθητής ή μία μαθήτρια κάθε φορά σηκώνεται και κλείνει τα μάτια του/της με μία κορδέλα. Ένας άλλος μαθητής ή μαθήτρια του/της δίνει οδηγίες για να φτάσει σε ένα συγκεκριμένο σημείο στην τάξη, όπου ο/η δάσκαλος/α τοποθέτησε ένα αντικείμενο. Οι υπόλοιποι παρακολουθούν.

Ποιες οδηγίες ήταν σωστές και ποιες λάθος; Τι οδηγίες θα δίνετε εσείς;

1. _____

2. _____

3. _____

3η Δραστηριότητα:**Ακούω στα «τυφλά»**

Μοιράζουμε σε όλους τους/τις μαθητές/τριες ένα φύλλο A4 και μία κορδέλα για να κλείσουν τα μάτια τους. Ο/Η δάσκαλος/α δίνει το σύνθημα έναρξης και τις εξής οδηγίες προς τους/τις μαθητές/τριες:

- Κλείστε τα μάτια σας με την κορδέλα.
- Διπλώστε το φύλλο A4 σε 2 κομμάτια και κόψτε με τα δάκτυλα την αριστερή πάνω γωνία.
- Ξαναδιπλώστε το φύλλο A4 σε 2 κομμάτια και κόψτε με τα δάκτυλα την δεξιά πάνω γωνία.
- Ανοίξτε τα μάτια και ξεδιπλώστε το φύλλο.
- Τι παρατηρείτε; Είναι όλα τα φύλλα των μαθητών ίδια ή διαφέρουν μεταξύ τους; Συζητήστε το και γράψτε το συμπέρασμα.

Συμπέρασμα: _____

4η Δραστηριότητα:**Βλέπω και κινούμαι «σιωπηλά»**

Ένα «κολιέ» με μία κάρτα που έχει γραμμένη επάνω μία λέξη σχετική με την επικοινωνία (ακούω, ομιλητής, ακροατής, μήνυμα) τόσες φορές όσες και τα μέλη της κάθε ομάδας, κρέμεται στην πλάτη του κάθε μαθητή και της καθεμίας μαθήτριας. Με το σύνθημα του/της δάσκαλου/ας, σε σύντομο χρόνο, οι μαθητές/τριες κινούνται στον χώρο, αναζητούν όσους/όσες έχουν την ίδια λέξη και σχηματίζουν την ομάδα τους. Σε όλη διάρκεια της δραστηριότητας οι μαθητές/τριες είναι ΣΙΩΠΗΛΟΙ/ΕΣ.

- Τι παρατηρείτε; Συζητήστε το και γράψτε το συμπέρασμα.

Συμπέρασμα: _____

5η Δραστηριότητα:

«Κανόνες για την ενεργητική ακρόαση»

Χωρίζονται οι μαθητές/τριες σε ζευγάρια των 2 ατόμων. Το θέμα της συζήτησης θα είναι για την αγαπημένη τους δραστηριότητα και θα κρατήσει 3 λεπτά σε κάθε φάση.

Στην πρώτη φάση, ο ένας από τους δύο θα είναι ο ομιλητής και ο άλλος ο ακροατής. Ο ομιλητής θα περιγράφει την αγαπημένη του δραστηριότητα και ο ακροατής θα ακούει.

Όταν ολοκληρώσουν οι μαθητές-ομιλητές τη διήγησή τους για την αγαπημένη τους δραστηριότητα, τους/τις ζητάμε να μας πουν πώς αισθάνθηκαν από την αντίδραση των μαθητών/τριών –ακροατών.

Στη δεύτερη φάση, οι ρόλοι αντιστρέφονται. Οι πρώην ομιλητές γίνονται ακροατές και μιλούν για την αγαπημένη τους δραστηριότητα.

Όταν ολοκληρώσουν οι μαθητές-ομιλητές τη διήγησή τους για την αγαπημένη τους δραστηριότητα, τους/τις ζητάμε να μας πουν πώς αισθάνθηκαν από την αντίδραση των μαθητών/τριών –ακροατών.

Η δραστηριότητα ολοκληρώνεται στην ολομέλεια με τη συζήτηση για το πώς νιώθουμε ως ομιλητές, όταν μας κοιτούν με ενδιαφέρον και πώς όταν οι ακροατές είναι αδιάφοροι.

Ο/Η δάσκαλος/α παρουσιάζει κάποιους κανόνες καλής επικοινωνίας και οι μαθητές γράφουν ένα παράδειγμα:

- **Προφορικό - Μη προφορικό μήνυμα:** Όταν δίνεις μία οδηγία ή στέλνεις ένα μήνυμα σιγουρέψου ότι ο τρόπος που το λες είναι κατανοητός. Να συμπεριλάβεις στο προφορικό σου μήνυμα και στοιχεία μη λεκτικής επικοινωνίας.

Παράδειγμα: _____

- **Επανάληψη του μηνύματος (παράφραση):** Για να σιγουρευτείς ότι κατάλαβες αυτό που σου είπαν, επανάλαβε το μήνυμα με δικές σου λέξεις.

Παράδειγμα: _____

- **Συγκεκριμένη πληροφορία:** Όταν δίνεις μία πληροφορία, να είσαι συγκεκριμένος, ώστε να μην αφήνεις απορίες στον/στην ακροατή/τρια.

Παράδειγμα: _____

- **Υποβολή ερωτήσεων:** Εάν κάποιος/-α σας πει κάτι και δεν το καταλάβετε, θα πρέπει να του πείτε «Δεν το κατάλαβα. Μπορείτε να μου το εξηγήσετε πάλι;». Εάν εσείς εξηγείτε κάτι σε άλλον, ρωτήστε «Το καταλάβατε;

Παράδειγμα: _____

Παράδειγμα 1:

Μαρία: Γιώργο, η ενεργητική ακρόαση είναι πολύ σημαντική για την καλή επικοινωνία!

Γιώργος: Ναι, η ενεργητική ακρόαση είναι η προσπάθεια του ακροατή να ακούει με προσοχή και να κατανοεί τα μηνύματα του ομιλητή. Και αυτό γίνεται με τον προφορικό λόγο, όπως με τη σύνοψη των σκέψεων του ομιλητή, με την αναδιατύπωση όσων άκουσε, με διευκρινιστικές ερωτήσεις.

Παράδειγμα 2:

Μαρία: Γίνεται και με μη λεκτική επικοινωνία, όπως ένα χαμόγελο, με την κλίση του κεφαλιού, το βλέμμα του ακροατή...

Γιώργος: Μαρία, κοίτα πώς σε κοιτά η Μελένια! Σαν κάτι να θέλει να σου πει!

Παράδειγμα 3:

Μαρία: Γιώργο, και με τα ζώα επικοινωνούμε! Όταν γυρίζω από το σχολείο, η Μελένια κουνάει την ουρά της χαρούμενη και εγώ την χαϊδεύω και την παίρνω στην αγκαλιά μου για να της εκφράσω την αγάπη μου και πόσο μου έλειψε!

Γιώργος: Μαρία, το παρατήρησα και εγώ αυτό! Την είδα να κάνει χαρούμενη, κύκλους γύρω σου και να κουνάει το κεφάλι της.

Παράδειγμα 4:

Μαρία: Ναι, ναι. Της μιλώ και αυτή με κοιτάει στα μάτια και χαβγίζει χαρούμενη!

Γιώργος: Τι λες; Να διαμορφώσουμε μαζί με τα παιδιά τους κανόνες ενεργητικής ακρόασης για να ανατρέχουμε σε αυτούς, ώστε να είμαστε καλοί ακροατές;

Ο/Η δάσκαλος/α μαζί με τους/τις μαθητές/τριες της τάξης συζητούν και καταγράφουν τους κανόνες της ενεργητικής ακρόασης. Οι κανόνες θα γραφτούν σε χαρτόνι και θα αναρτηθούν στον πίνακα ανακοινώσεων της τάξης.

Κανόνες ενεργητικής ακρόασης

- **Ενθάρρυνση.** Με μη λεκτικές κυρίως κινήσεις δείξε στον ακροατή ότι τον ακούς προσεκτικά.

Παράδειγμα: _____

- **Διευκρίνιση.** Ζήτη διευκρινίσεις για κάτι που δεν κατάλαβες.

Παράδειγμα: _____

- **Αναδιατύπωση.** Όταν επαναδιατυπώνεις φράσεις του ομιλητή, του δείχνεις ότι τον ακούς και κατανοείς αυτά που λέει.

Παράδειγμα: _____

- **Ανακεφαλαίωση.** Συνοψίζοντας τα κύρια σημεία των λόγων του ομιλητή, δείχνει ότι τα κατάλαβες και μπορεί να συνεχιστεί ο διάλογος.

Παράδειγμα: _____

- **Εκτίμηση.** Να εκφράσεις τα συναισθήματά σου για τα λεγόμενα του ομιλητή.

Παράδειγμα: _____

Γράψτε και έναν δικό σας κανόνα καλής ακρόασης.

Παράδειγμα: _____

Ο καλός ομιλητής

6η Δραστηριότητα:

Το σκουριασμένο τηλέφωνο

Οι μαθητές και οι μαθήτριες χωρίζονται σε δύο ομάδες και σχηματίζουν δύο κύκλους.

Το πρώτο παιδί του κάθε κύκλου λέει την πρόταση που του έδωσε ο/η δάσκαλος/α στο αυτί του επόμενου παιδιού, αυτός/ή μεταφέρει αυτό που άκουσε στον επόμενο και ο/η τελευταίος/α το λέει δυνατά.

Ο/Η δάσκαλος/α ανακοινώνει την αρχική πρόταση και οι μαθητές/τριες συγκρίνουν την αρχική με την τελική πρόταση.

- Είναι ίδιες οι προτάσεις;
- Υπάρχουν διαφορές;

7η Δραστηριότητα:

Έμαθες τα νέα;

Επιλέγονται 4 ή και περισσότεροι/ες μαθητές/τριες για να διαδώσουν μία μικρή ιστορία που άκουσαν και δύο μαθητές/τριες που θα κρατούν σημειώσεις. Ο ένας μένει στην τάξη, ενώ οι άλλοι βγαίνουν έξω απ' αυτή. Ο/Η δάσκαλος/α διαβάζει την ιστορία μία φορά στην τάξη. Έπειτα ζητάει από τον πρώτο εθελοντή μαθητή να την αφηγηθεί, όπως την άκουσε στον επόμενο εθελοντή μαθητή, ο οποίος δεν την άκουσε, επειδή βρισκόταν εκτός της τάξης.

Ο/Η δάσκαλος/α καλεί να μπει στην τάξη ο δεύτερος μαθητής και ο πρώτος μαθητής-εθελοντής, που άκουσε την ιστορία, την διηγείται στον δεύτερο. Ένας ένας έρχονται και οι άλλοι μαθητές, ακούνε την ιστορία και την λένε.

Στο τέλος, ο/η δάσκαλος/α διαβάζει ξανά την ιστορία. Οι μαθητές/τριες συγκρίνουν την ιστορία που άκουσαν από τους εθελοντές μαθητές και από τον/την δάσκαλο/α και βρίσκουν τις αλλαγές που έγιναν κατά την επανάληψη της ιστορίας. Οι μαθητές /τριες ανακοινώνουν τις σημειώσεις που κράτησαν και ακολουθεί συζήτηση.

- Υπήρξαν αλλαγές στη διήγηση της ιστορίας; Ποιες;
- Γιατί έγιναν αυτές οι αλλαγές;
- Συμβαίνει αυτό στην πραγματική ζωή;
- Για ποιους λόγους μπορεί να αλλάζει το νόημα μίας φράσης ή ιστορίας;
- Μπορεί να υπάρξουν συνέπειες από τη μετάδοση λανθασμένου νοήματος;
- Τι είναι η φήμη;
- Τι είναι η παρανόηση;

8η Δραστηριότητα:

Καλή επικοινωνία με «Το караβάκι της επικοινωνίας»

Οι μαθητές χωρίζονται σε ζευγάρια (μαθητής Α και μαθητής Β) και κάθονται με την πλάτη ο ένας στον άλλο. Οι μαθητές θα πάρουν ένα φύλλο χαρτί Α4 (λευκό ή χρωματιστό) και με χαρτοδιπλωτική τεχνική θα κατασκευάσουν ένα караβάκι. Για την κατασκευή του θα ακολουθήσουν τις εικόνες που έχει το φύλλο εργασίας «Το караβάκι της επικοινωνίας». Από την εικόνα 1 έως την 9 ο μαθητής Α θα δίνει οδηγίες στον μαθητή Β. Ο μαθητής Β, θα ακούει τις οδηγίες και θα τις ακολουθεί για να κάνει την κατασκευή του χάρτινου караβιού. Μετά θα αλλάξουν ρόλους. Ο μαθητής Β θα δώσει τις υπόλοιπες οδηγίες στον μαθητή Α για να ολοκληρωθεί η κατασκευή.

Όταν ολοκληρωθεί η δραστηριότητα τα ζευγάρια που συνεργάστηκαν για να κατασκευάσουν τα караβάκια τους, εκφράζουν τα συναισθήματά τους για τον τρόπο που επικοινωνούσαν μεταξύ τους. Συζητούν για αυτά που τους βοήθησαν για να προχωρήσουν την κατασκευή τους και αυτά που τους δυσκόλεψαν.

Χαρτοδιπλωτική
«Καραβάκι»

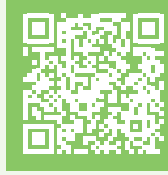

9η Δραστηριότητα:

Γράψτε ένα πράγμα που σας βοήθησε και ένα που σας δυσκόλεψε κατά τη συνεργασία σας για την κατασκευή του καραβιού.

Με βοήθησε _____

Με δυσκόλεψε _____

10η Δραστηριότητα:

Η συμπεριφορά
ενός καλού
ομιλητή και ενός
καλού ακροατή

Με λίγα λόγια

Οι άνθρωποι ζουν οργανωμένοι σε κοινωνίες και έχουν ανάγκη να επικοινωνούν μεταξύ τους. Στέλνουν και λαμβάνουν μηνύματα με λόγια και χωρίς λόγια. Πολλές φορές τα μηνύματα που δεν έχουν λόγια, όπως οι χειρονομίες, η έκφραση του προσώπου, η στάση του σώματος, στέλνουν πιο «δυνατά» μηνύματα και εκφράζουν τα συναισθήματά μας. Για να είναι σωστή η επικοινωνία μεταξύ των ανθρώπων είναι απαραίτητο να τηρούνται κάποιοι κανόνες. Ένας καλός ομιλητής και ένας καλός ακροατής σέβεται τους κανόνες επικοινωνίας και έτσι βοηθάει στην επικοινωνία και τον διάλογο μεταξύ των ανθρώπων.

Αυτοαξιολόγηση

Ας δούμε τι μάθαμε

Πόσο καλός
ακροατής
ήμουν σήμερα;

11η Δραστηριότητα:

Συμπληρώστε τις ρουμπρίκες του καλού ομιλητή και του καλού ακροατή.

A) Τα φύλλα εργασίας δίνονται σε κάθε μαθητή ατομικά. Οι μαθητές αναστοχαζόμενοι τη σχολική τους ημέρα και στο πλαίσιο της αυτοαξιολόγησης συμπληρώνουν τις ρουμπρίκες του καλού ομιλητή και του καλού ακροατή.

B) Η δραστηριότητα μπορεί να εφαρμοστεί και ομαδικά. Οι μαθητές θα χωριστούν σε ομάδες 4 ατόμων. Ο καθένας θα πάρει έναν ρόλο. Ο ομιλητής, ο ακροατής, ο αξιολογητής του ομιλητή και ο αξιολογητής του ακροατή. Ο ένας θα διηγηθεί μία ιστορία και ο άλλος θα τον ακούει. Μετά θα αντιστραφούν οι ρόλοι και ο ομιλητής θα γίνει ακροατής. Τα άλλα δύο μέλη θα αναλάβουν να συμπληρώσουν τις ρουμπρίκες ο ένας του καλού ομιλητή και ο άλλος του καλού ακροατή.

Πόσο καλός
ομιλητής
ήμουν σήμερα;

B4. Ειρηνική επίλυση συγκρούσεων και ανθεκτικότητα

Ολοκληρώνοντας την ενότητα αυτή οι μαθητές/-τριες θα είναι σε θέση:

- Να εντοπίζουν προβλήματα και συγκρούσεις που αντιμετωπίζουν συχνά συνομήλικοί τους στο σχολικό και ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον.
- Να αναγνωρίζουν και να διαχειρίζονται καταστάσεις σύγκρουσης αξιών (π.χ. αυτονομία έναντι κανόνων).
- Να επιλέγουν και να εφαρμόζουν στρατηγικές επίλυσης συγκρούσεων.

Η σύγκρουση στο σχολικό και κοινωνικό περιβάλλον**1η Δραστηριότητα:**

Παρατηρήστε τις εικόνες και συζητήστε αυτό που βλέπετε. Γράψτε έναν τίτλο για τη σύγκρουση των παιδιών της κάθε φωτογραφίας.

1. _____

2. _____

3. _____

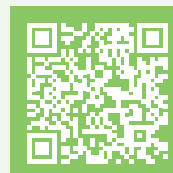
4. _____

Η σύγκρουση είναι η διαμάχη μεταξύ δύο ή περισσότερων ανθρώπων και αποτελεί μέρος της ανθρώπινης φύσης και της καθημερινής ζωής. Οι άνθρωποι έχουν διαφορετικές ιδέες, απόψεις και στόχους. Συχνά έρχονται σε σύγκρουση με άλλους ανθρώπους, γιατί διεκδικούν με σθένος τις δικές τους απόψεις. Κατά τη σύγκρουση κάθε πλευρά επιδιώκει να ικανοποιήσει τους προσωπικούς της στόχους αδιαφορώντας για τις θέσεις της άλλης πλευράς, αλλά και τις πιθανές συνέπειες που θα έχει η σύγκρουση. Το σχολείο είναι ένας σύνθετος οργανισμός και παρατηρούνται πολλές μορφές συγκρούσεων.

2η Δραστηριότητα:

Συζητήστε στην τάξη και συμπληρώστε τον εννοιολογικό χάρτη της έννοιας της σύγκρουσης.

Εννοιολογικός
χάρτης της
σύγκρουσης

3η Δραστηριότητα:

«Τι τύπος είσαι;»

«Η δασκάλα της τάξης χωρίζει τους μαθητές σε ομάδες και αναθέτει σε κάθε ομάδα να κάνει μία εργασία για το Σαββατοκύριακο. Η ομάδα του Περικλή, της Ρωξάνης, του Ομέρ και της Χριστίνας ανέλαβε να κάνει εργασία για τα αδέσποτα της γειτονιάς τους. Συμφώνησαν να κάνουν όλοι έρευνα στη γειτονιά τους για τα αδέσποτα και να βρεθούν το απόγευμα του Σαββάτου στο σπίτι της Ρωξάνης για να δουλέψουν την εργασία τους. Ο ένας εκ των τεσσάρων, τούς ανακοινώνει ότι δε θα μπορέσει να βοηθήσει, γιατί θα πάει εκδρομή με τους γονείς του. Ζητάει, ωστόσο, από τους συμμαθητές του να κάνουν μόνοι τους την εργασία και να βάλουν και το δικό του όνομα. Τα παιδιά αντέδρασαν, αλλά το καθένα με διαφορετικό τρόπο»:

Περικλής

Παιδιά, εγώ δεν θα μπορώ να συμμετέχω στην εργασία. Είναι Σαββατοκύριακο και οι γονείς μου προγραμμάτισαν μία διήμερη εκδρομή. Γράψτε εσείς την εργασία και βάλτε και το δικό μου όνομα.

Εντάξει, αφού δεν μπορείς, θα κάνουμε εμείς την εργασία.

Ομέρ

Ρωξάνη

Δεν συμφωνώ. Πώς θα βάλουμε το όνομά σου, αφού δεν θα βοηθήσεις στην εργασία; Δεν πρόκειται να γίνει αυτό. Είσαι απαράδεκτος. Για κορόιδα μας πέρασες;

Χριστίνα

Δεν γίνεται να δουλέψουμε εμείς κι εσύ να μην κάνεις τίποτα! Θα μπορούσες να το είχες πει στην κυρία νωρίτερα και να σε έβγαζε από την ομάδα. Αλλά και τώρα δεν είναι αργά. Μπορείς να δουλέψεις το δικό σου κομμάτι, πριν φύγεις για την εκδρομή.

Ακολουθεί συζήτηση για τον τρόπο αντίδρασης κάθε παιδιού. Οι μαθητές/τριες περιγράφουν τις αντιδράσεις των υπόλοιπων μελών της ομάδας στην πρόταση του Περικλή και τα συναισθήματα που ένιωσαν.

Ο/Η δάσκαλος/α γράφει στον πίνακα τους τρεις τύπους των χαρακτήρων, *Παθητικός, Επιθετικός και Αποφασιστικός*, *Επιθετικός και Παθητικός*, και περιγράφουν τον τρόπο αντίδρασης που τους χαρακτηρίζει.

Γράψτε σε ποιον από τους τρεις τύπους (**αποφασιστικός, επιθετικός, παθητικός**) ανήκουν οι ήρωες της ιστορίας και περιγράψτε με λίγα λόγια τον τρόπο που αντιδρούν.

1. Ο Ομέρ είναι _____ τύπος, γιατί _____

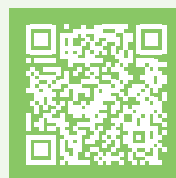
2. Η Χριστίνα είναι _____ τύπος, γιατί _____

3. Η Ρωξάνη είναι _____ τύπος, γιατί _____

4η Δραστηριότητα:

Ο δικός μου τύπος

Συμπληρώστε ατομικά το φύλλο εργασίας «Ο δικός μου τύπος» και συγκρίνετε με ποιον από τους ήρωες της παραπάνω ιστορίας μοιάζετε.

Ο δικός μου τύπος

5η Δραστηριότητα:

Πώς επιλύουμε μία σύγκρουση χωρίς βία

Οι μαθητές/τριες δημιουργούν δύο παράλληλες σειρές, αντικριστά ή μία από την άλλη, αφήνοντας στην μέση έναν διάδρομο. Αυτός είναι ο **διάδρομος συνείδησης** ενός παιδιού που βρίσκεται σε δίλημμα. Δεξιά είναι οι φωνές της συνείδησης (είναι οι μισοί μαθητές της τάξης) που συμβουλεύουν με επιχειρήματα τον/την μαθητή/τρια που βρίσκεται σε δίλημμα να λύσει **ειρηνικά το πρόβλημα**. Αριστερά είναι οι φωνές της συνείδησης (είναι οι μισοί μαθητές της τάξης) που συμβουλεύουν με επιχειρήματα τον/την μαθητή/τρια που βρίσκεται σε δίλημμα να βρει μια πιο **επιθετική λύση** στο πρόβλημα που προέκυψε. Προκειμένου να πείσουν το παιδί που βρίσκεται σε δίλημμα, θα πρέπει να βρουν επιχειρήματα και να εκφραστούν με τέτοιον τρόπο ώστε να παριστάνουν πραγματικά τη συνείδηση του χαρακτήρα.

Αφού ο/η μαθητής/τρια περάσει από τον διάδρομο και έχει ακούσει όλες τις φωνές, λέει την απόφασή του και την αιτιολογεί. Η δραστηριότητα συνεχίζεται με επόμενο παιδί και νέα δήλωση-γεγονός-δίλημμα που θέτει ο/η δάσκαλος/α.

Δηλώσεις - γεγονότα - διλήμματα

«Σήμερα το απόγευμα κανόνισα να πάω στο σπίτι του Θοδωρή για να παίξουμε επιτραπέζια παιχνίδια. Ο Θοδωρής είναι συνεσταλμένο παιδί και δεν είναι ιδιαίτερα δημοφιλής στην τάξη. Όμως με τηλεφώνησε ο Ισίδωρος, που είναι πολύ δημοφιλής στην τάξη μας, και με κάλεσε να πάμε να παίξουμε με τα υπόλοιπα παιδιά, μπάσκετ. Τι να κάνω; Να πάω με τον Θοδωρή, όπως κανόνισα ή να πάω με την παρέα για μπάσκετ;»

«Σήμερα στην πρωινή γραμμή πριν την προσευχή έφτασα πρώτη και έβαλα την τσάντα μου, για να πιάσω τη θέση και για τη φίλη μου την Αννέτα. Σε λίγο ήρθε η Εύα και σκούνησε την τσάντα μου για να βάλει τη δική της. Ούμωσα και της είπα ότι η θέση είναι πιασμένη! Εκείνη με σκούνησε και άρχισε ο καβγάς. Τι να κάνω;»

«Στο μάθημα της Γλώσσας δάνεισα το μολύβι μου στη διπλανή μου, τη Γλυκερία, επειδή ξέχασε το δικό της στο σπίτι. Όταν σχολάσαμε μου το έδωσε πίσω και είδα ότι ήταν μασημένο όλο το πάνω μέρος του μολυβιού! Ούμωσα πολύ και άρχισα να διαμαρτύρομαι! Άρχισε να φωνάζει κι εκείνη. Μου έλεγε ότι δεν το έκανε επίτηδες. Τι να κάνω;»

«Στο μάθημα της Γεωγραφίας βαρέθηκα και άρχιζα να ζωγραφίζω έναν συμμαθητή μας. Ξαφνικά είδα τον δάσκαλο να έρχεται στο μέρος μου. Έσπρωξα γρήγορα το χαρτί στον διπλανό μου. Ο δάσκαλος βρήκε το χαρτί και ρώτησε τον διπλανό μου, γιατί το έκανε. Εκείνος απαντούσε ότι δεν το έκανε αυτός και κοιτούσε στο μέρος μου. Εγώ φοβήθηκα και δεν μίλησα και τώρα στεναχωριέμαι. Τι πρέπει να κάνω;»

«Στην εκδρομή παίξαμε ποδόσφαιρο και μάλωσα με τον Παναγιώτη που δεν μου έδωσε την πάσα για να χτυπήσω σουτ. Ο Παναγιώτης αντέδρασε και πιαστήκαμε στα χέρια. Ήρθαν άλλοι παίκτες και μας χώρισαν. Θύμωσα μαζί του και δεν ήθελα να του μιλήσω! Ο Παναγιώτης ήρθε και με βρήκε και ήθελε να το συζητήσουμε. Τι να κάνω;»

6η Δραστηριότητα:

Στρατηγικές επίλυσης συγκρούσεων με τα «τα έξι σκεπτόμενα καπέλα»

Η μέθοδος των 6 καπέλων της σκέψης είναι μία δημιουργική τεχνική, για να φωτίσουμε μία απόφασή μας από διάφορες οπτικές γωνίες. Κάθε καπέλο της σκέψης έχει διαφορετικό χρώμα και αντιστοιχεί σε έναν διαφορετικό τρόπο σκέψης των ανθρώπων (πληροφορίες, κρίση, δημιουργικότητα, αισιοδοξία, **διαίσθηση**, λογική). Όποιος φοράει το συγκεκριμένο χρωματιστό καπέλο, υποδύεται τον συγκεκριμένο ρόλο και σκέφτεται με τον συγκεκριμένο τρόπο.

Το λευκό καπέλο αντιστοιχεί στις **πληροφορίες**. Όταν φοράμε το λευκό καπέλο εξετάζουμε τις πληροφορίες που μας έχουν δοθεί και βλέπουμε τι μπορούμε να μάθουμε από αυτές. Μένουμε μόνο στα γεγονότα.

Το μαύρο καπέλο είναι το καπέλο της **κρίσης**. Με αυτό το καπέλο γινόμαστε ο συνήγορος του διαβόλου. Αξιολογούμε τον κίνδυνο, τα πιθανά προβλήματα και τις δυσκολίες.

Το πράσινο καπέλο συμβολίζει τη **δημιουργικότητα**. Με το πράσινο καπέλο αναζητούμε τις δημιουργικές και εναλλακτικές λύσεις σε ένα πρόβλημα και βρίσκουμε νέες ιδέες.

Το κίτρινο καπέλο συμβολίζει την **αισιοδοξία**. Αυτός που φοράει το κίτρινο καπέλο είναι θετικός, ενθουσιώδης άνθρωπος. Ενθαρρύνει τους άλλους να συνεχίσουν και τους μεταδίδει αισιοδοξία.

Το κόκκινο καπέλο συμβολίζει τη **διαίσθηση**, το ένστικτο, το προαίσθημα και τα συναισθήματα. Όταν το φοράμε εκφράζουμε αυθόρμητες σκέψεις και συναισθήματα.

Το μπλε καπέλο συμβολίζει τη **λογική**. Όποιος φοράει το μπλε καπέλο ελέγχει τη διαδικασία. Δεν προσεγγίζει το ίδιο το θέμα αλλά τις σκέψεις που κάνουμε πάνω στο θέμα.

Πληροφορίες

Κρίση

Δημιουργικότητα

Αισιοδοξία

Διαίσθηση

Λογική

Οι μαθητές θα χωριστούν σε 6 ομάδες όσα και τα σκεπτόμενα χρωματιστά καπέλα. Κάθε ομάδα θα εργαστεί 10 λεπτά. Η κάθε ομάδα θα ανακοινώσει στην ολομέλεια τις αποφάσεις της με την παρακάτω ενδεικτική σειρά των καπέλων.

Μπλε, Λευκό, Κόκκινο, Κίτρινο, Μαύρο, Πράσινο

«Η οικογένεια του Βαγγέλη είχε έναν σκύλο. Ο Βαγγέλης τον αγαπούσε πολύ και τον φρόντιζε. Κάθε μεσημέρι, μετά το σχολείο, τον έβγαζε βόλτα. Εχθές ο σκύλος του αρρώστησε και ο Βαγγέλης στεναχωρήθηκε πολύ. Σήμερα στο σχολείο δεν ήθελε να μιλήσει σε κανέναν και με δυσκολία παρακολουθούσε το μάθημα. Στο μάθημα των Εικαστικών ο δάσκαλος ζήτησε να ζωγραφίσουν ένα τοπίο με νερομπογιές. Ο συμμαθητής του στο θρανίο, ο Κώστας, έσκυψε να πάρει το μπλοκ ζωγραφικής του από την τσάντα και με το κούνημα του θρανίου πετάχτηκε το χρώμα από τις νερομπογιές και λέρωσε το μπλοκ του Βαγγέλη. Ο Βαγγέλης άρχισε να φωνάζει και να λέει στον Κώστα «Επίτηδες το έκανες για να με λερώσεις! Πάντα έτσι κάνεις!» Ο Κώστας δεν το είχε ξανακάνει και άρχισε να φωνάζει και αυτός. Τι πρέπει να γίνει;»

- Το μπλε καπέλο θα διαχειριστεί τη συζήτηση. Δεν προσεγγίζει το ίδιο το θέμα αλλά τις σκέψεις που κάνουν οι μαθητές πάνω στο θέμα. Π.χ. διαχειρίζεται τον χρόνο, τη σειρά των καπέλων, το μοίρασμα των καθηκόντων.
- Το λευκό καπέλο θα επικεντρωθεί στις πληροφορίες της ιστορίας και το υπόβαθρο που προκάλεσε τη σύγκρουση.
 - Ποια κατάσταση αντιμετωπίζουμε;
 - Τι πληροφορίες έχουμε;
 - Πού θα βρούμε τις πληροφορίες που μας λείπουν;
- Το κόκκινο καπέλο θα επικεντρωθεί στα συναισθήματα των πρωταγωνιστών αλλά και των θεατών της σύγκρουσης.
 - Αισθάνομαι άνετα με την ιδέα που προτείνεται;
 - Διστάζω να δεχθώ τη λύση που προτείνεται;
 - Απολαμβάνω τη διαδικασία που γίνεται αυτή τη στιγμή;

- Το μαύρο καπέλο θα εντοπίσει τα εμπόδια που προκάλεσαν τη σύγκρουση και επηρεάζουν την επικοινωνία όλης της τάξης.
 - Σεβόμαστε τη γνώμη των άλλων;
 - Είναι η λύση που προτείνουμε κατάλληλη για το ζήτημα που αντιμετωπίζουμε;
 - Έχει κάποιος προηγούμενη εμπειρία για το ζήτημα αυτό;
- Το κίτρινο καπέλο θα εντοπίσει τις πιθανές λύσεις ή συμβιβασμούς για την επίλυση της σύγκρουσης.
 - Υπάρχουν αξιόλογα στοιχεία στη λύση που υιοθετούμε;
 - Κατά πόσο μπορεί να εφαρμοστεί η λύση;
- Το πράσινο καπέλο θα βρει μία εναλλακτική λύση που θα ικανοποιεί και τις δύο πλευρές.
 - Κάνουμε καταιγισμό ιδεών;
 - Να συνδυάζουμε τις ιδέες μας για να δούμε τι θα προκύψει;

Στη συνέχεια συγκροτείται η ολομέλεια της τάξης και κάθε ομάδα παρουσιάζει τα κύρια σημεία της συζήτησης που είχαν. Ο/Η δάσκαλος/α κρατάει σημειώσεις συγκροτώντας έναν νοητικό χάρτη για την παρουσίαση των αποτελεσμάτων

Με λίγα λόγια

Η σύγκρουση είναι η διαμάχη μεταξύ δύο ή περισσότερων ανθρώπων και αποτελεί μέρος της ανθρώπινης φύσης και της καθημερινής ζωής. Οι άνθρωποι έχουν διαφορετικές ιδέες και «θέλω» και προσπαθώντας να τα πετύχουν έρχονται σε σύγκρουση με άλλους ανθρώπους. Κάθε πλευρά θέλει να ικανοποιήσει τους προσωπικούς της στόχους αδιαφορώντας για τις θέσεις της άλλης πλευράς και τις πιθανές συνέπειες που μπορεί να έχει.

Στο σχολείο συχνά παρατηρούνται πολλές μορφές συγκρούσεων. Είναι σπουδαίο να επιλύονται τα προβλήματα που προκύπτουν με ειρηνικό τρόπο και η λύση να ικανοποιεί και τις δύο πλευρές.

Αυτοαξιολόγηση

Ας δούμε τι μάθαμε

7η Δραστηριότητα:

Συμπλήρωσε τις παρακάτω λέξεις στα κατάλληλα κενά του κειμένου.

Θετικές – φαινόμενο – ευκαιρίες – συζητούν – μάθησης – ικανά

Οι συγκρούσεις αποτελούν φυσικό και αναπόφευκτο _____ μεταξύ ατόμων και ομάδων. Οι συγκρούσεις πολλές φορές δημιουργούν _____ για πρόοδο και μάθηση. Οι συνέπειες από τις συγκρούσεις είναι _____, όταν τα άτομα _____ και βρίσκουν λύση που είναι κοινά αποδεκτή και στις δύο πλευρές.

Η εμπλοκή των μαθητών/ριών σε σύγκρουση αποτελεί διαδικασία ανάπτυξης και _____.

Τα παιδιά με την κατάλληλη καθοδήγηση είναι _____ να φτάνουν μόνα τους σε δίκαιες λύσεις. Μέσω της ειρηνικής επίλυσης των συγκρούσεων τα παιδιά αναπτύσσουν την προσωπικότητά τους, την αυτοεκτίμησή τους και τους δεσμούς με άλλα παιδιά.

8η Δραστηριότητα:

Αντιστοίχισε τους τρεις τύπους αντίδρασης με τη σωστή ερμηνεία τους.

Επιθετικός τύπος
Παθητικός τύπος
Αποφασιστικός τύπος

- Αφήνεις τους άλλους να καταπατούν τα δικαιώματά σου και δεν διαμαρτύρεσαι.
- Απολογείσαι με αδύναμες εκφράσεις.
- Δεν εκφράζεις τις ανάγκες σου. Κάνεις πίσω και δεν σέβεσαι τον εαυτό σου.
- Είσαι διστακτικός/ή και συνήθως υποχωρείς στις επιθυμίες των άλλων.
- Διεκδικείς τα δικαιώματά σου, αλλά σέβεσαι και τα δικαιώματα του άλλου.
- Ακούς προσεκτικά τον άλλον. Δηλώνεις αυτό που θέλεις.
- Εκφράζεις τα συναισθήματά σου με ειλικρίνεια και σέβεσαι τον εαυτό σου.
- Απαιτείς τα δικαιώματά σου και αδιαφορείς για τα δικαιώματα του άλλου.
- Στέλνεις μηνύματα που επιρρίπτουν ευθύνες, χαρακτηρίζουν ή κατηγορούν τον άλλο.
- Δεν δίνεις στον άλλον την ευκαιρία να αντιδράσει.
- Γίνεσαι απαιτητικός και σαρκαστικός.

Κουίζ – Σύγκρουση και
τύποι συμπεριφοράς

B5. Λήψη αποφάσεων και ανάληψη συνεργατικής δράσης

Ολοκληρώνοντας την ενότητα αυτή οι μαθητές/-τριες θα είναι σε θέση:

- Να προσδιορίζουν τον τρόπο με τον οποίο λαμβάνουν αποφάσεις.
- Να διερευνούν καταστάσεις και γεγονότα από διαφορετικές οπτικές.
- Να εφαρμόζουν τεχνικές λήψης αποφάσεων σε διαφορετικές περιπτώσεις της σχολικής και ευρύτερης καθημερινότητας.
- Να διερευνούν τον τρόπο που οι αξίες τους επηρεάζουν τις αποφάσεις τους.
- Να συμμετέχουν στη διεξαγωγή συνελεύσεων στο σχολείο τους με στόχο την αλληλεπίδραση μεταξύ τους και την ελεύθερη έκφραση των απόψεών τους μέσα σε μια κουλτούρα δημοκρατίας.

Οι αποφάσεις κατά τη σχολική μας ζωή

Η Μαρία ξεφυλλίζει το ημερολόγιό της! Από την Α' τάξη του δημοτικού μέχρι τώρα που τελειώνει το δημοτικό σχολείο γράφει στο ημερολόγιο όλες τις σημαντικές στιγμές της σχολικής της ζωής.

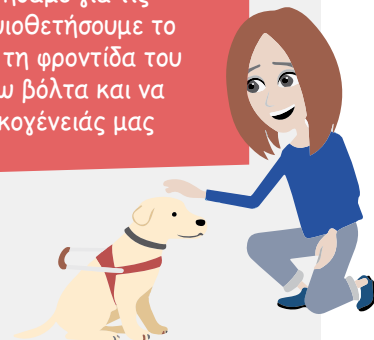

Θα σας διαβάσω κάποιες από τις αποφάσεις που πήρα και ήταν σημαντικές για μένα!

«Σήμερα ήταν η πρώτη ημέρα στο σχολείο. Είμαστε μαθητές στη Β' τάξη. Συνάντησα όλους τους συμμαθητές και τις συμμαθήτριές μου ξανά. Με τον Γιώργο βρισκόμασταν όλο το καλοκαίρι. Γίναμε φίλοι από την Α' δημοτικού. Είμαι πολύ χαρούμενη που ξαναβρεθήκαμε».

«Παραμονή Χριστουγέννων: Σήμερα πήγα να πω τα κάλαντα στην κυρία Ασπασία, τη φίλη της μητέρας μου. Όταν άνοιξε την πόρτα του σπιτιού της, ακούστηκαν οι χαρούμενες φωνές από τα κουταβάκια. Γέννησε η σκυλίτσα της, η Καφεδούλα, τρία χαριτωμένα κουταβάκια! Όταν χύρισα σπίτι, το είπα στη μητέρα μου και της ζήτησα να υιοθετήσουμε το ένα κουταβάκι. Το απόγευμα της ίδιας ημέρας οι γονείς μου ανακοίνωσαν ότι θα κάνουμε οικογενειακό συμβούλιο και θα συζητήσουμε το θέμα. Συζητήσαμε για τις ανάγκες και τις υποχρεώσεις που θα έχουμε, εάν αποφασίσουμε να υιοθετήσουμε το κουταβάκι. Συμφωνήσαμε όλοι να μοιραστούμε τις υποχρεώσεις για τη φροντίδα του ζώου συντροφιάς, που θα υιοθετήσουμε. Εγώ ανέλαβα να το πηγαίνω βόλτα και να φροντίζω για το φαγητό του. Και έτσι η Μελένια έγινε μέλος της οικογένειάς μας και είμαστε πολύ ευτυχισμένοι όλοι!»

«Σήμερα ήταν μία ιδιαίτερη ημέρα. Ήρθε στην τάξη μας μία καινούρια μαθήτρια. Η Οξάνα είναι από την Οδησό της Ουκρανίας και ήρθε στην Ελλάδα, επειδή στην πατρίδα της γίνεται πόλεμος. Ήρθε με τη μητέρα της και φιλοξενούνται σε μία θεία της που ζει από χρόνια στην Ελλάδα. Δεν ξέρει λέξη ελληνικά και είναι στεναχωρημένη που αναγκάστηκε να αφήσει τη πατρίδα της, τον πατέρα της, τα αγαπημένα της πρόσωπα και τους φίλους της. Κάθισε στο διπλανό θρανίο και με την πρώτη ματιά, νιώσαμε τη συμπάθεια η μια της άλλης.»

Από τότε γίναμε φίλες. Τον πρώτο καιρό ήταν πολύ δύσκολη η επικοινωνία. Επινόουσαμε διάφορους τρόπους για να συνεννοηθούμε! Είχε πολλή πλάκα!

1η Δραστηριότητα:

Διαβάστε το παραπάνω κείμενο. Γράψτε τις αποφάσεις που πήρε η Μαρία στη διάρκεια της σχολικής της ζωής. Συζητήστε με ποιον τρόπο πήρε αυτές τις αποφάσεις.

1. _____

2. _____

3. _____

2η Δραστηριότητα:

Γράψτε στα δάχτυλα της παλάμης 5 δικές σας αποφάσεις που πήρατε κατά τη διάρκεια της σχολικής ζωής σας.

Με ποιον τρόπο τις πήρατε;

3η Δραστηριότητα:

Η χρονογραμμή των αποφάσεων μας κατά τη διάρκεια της ημέρας

Συζητήστε και σημειώστε στην ψηφιακή χρονογραμμή τις αποφάσεις που λαμβάνεται κατά τη διάρκεια της ημέρας.

Η χρονογραμμή
των αποφάσεων
της σχολικής ζωής μας

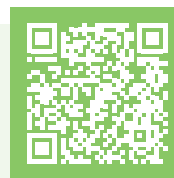

4η Δραστηριότητα:

Το γράφημα των αποφάσεων της ημέρας

Γράψτε τις 3 επικρατέστερες αποφάσεις κατά τη διάρκεια της ημέρας.

1. _____
2. _____
3. _____

Το γράφημα με
τις αποφάσεις μας

5η Δραστηριότητα:

Τι να αποφασίσω;

Οι μαθητές/τριες δημιουργούν δύο παράλληλες σειρές, αντικριστά η μία από την άλλη, αφήνοντας στην μέση έναν διάδρομο. Αυτός είναι ο **διάδρομος συνείδησης** ενός παιδιού που βρίσκεται σε δίλημμα. Δεξιά και αριστερά είναι στέκονται όρθιοι οι μαθητές της τάξης και ενσαρκώνουν τις φωνές της συνείδησης. Στον/στην μαθητή/τρια θα δοθεί ένα θέμα και θα πρέπει να πάρει μία απόφαση. Μόλις ακούσει το θέμα θα αρχίσει να περπατά σκεπτικά στον διάδρομο. Ο πρώτος μαθητής δεξιά του θα του προτείνει μία απόφαση και θα του εξηγήσει γιατί πρέπει να πάρει αυτή την απόφαση. Ο μαθητής θα προχωρήσει και τότε ο απέναντι μαθητής θα αντικρούσει με επιχειρήματα την απόφαση που άκουσε. Μπορεί να προτείνει και νέα πρόταση.

Αφού ο/η μαθητής/τρια περάσει από τον διάδρομο και έχει ακούσει όλες τις φωνές, λέει την απόφασή του και τη δικαιολογεί.

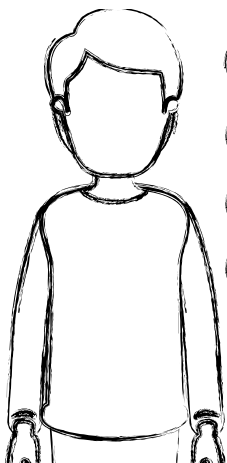
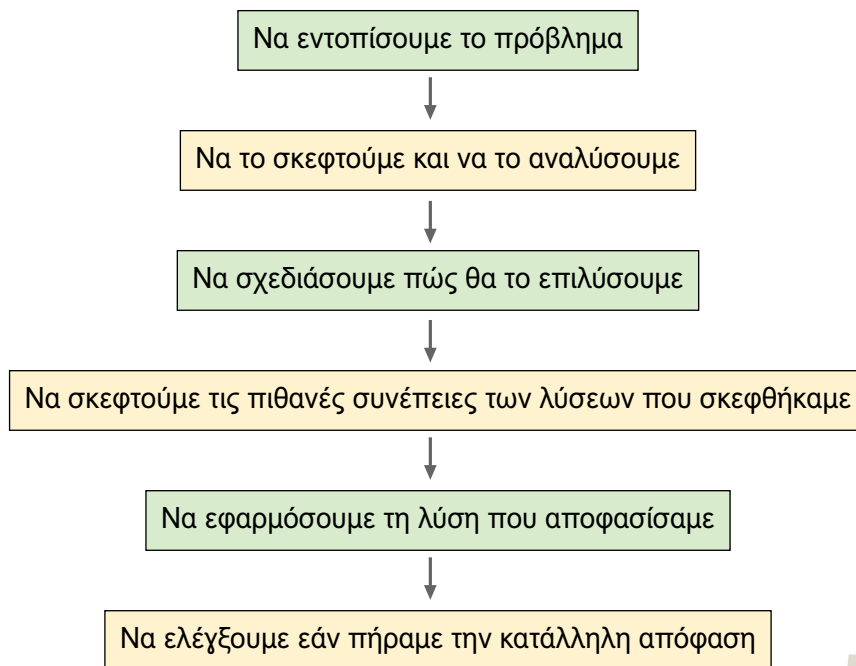
Γράψτε την τελική απόφαση που θα παίρνατε εσείς και δικαιολογήστε την.

Την Κυριακή το απόγευμα είχαμε μία έντονη συζήτηση με τους γονείς μου. Διαφωνούσαμε για την οργάνωση του χρόνου μου μετά το σχολείο. Μιλήσαμε για τον ελεύθερο χρόνο, για τη σχολική μελέτη, για τον χρόνο στον υπολογιστή ή την τηλεόραση, για το παιχνίδι, για τους φίλους και άλλα. Τελικά συμφωνήσαμε να το σκεφτώ όλη την εβδομάδα και να τους γράψω σε ένα χαρτί αυτά που θέλω να κάνω και να το συζητήσουμε το Σαββατοκύριακο. Εχω συμφωνήσει αλλά τώρα είμαι σε δίλημμα. Πρέπει να αποφασίσω τι θα κάνω και να αιτιολογήσω την απόφαση μου. Θα με βοηθήσετε να αποφασίσω;

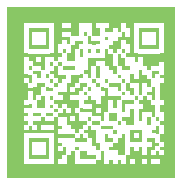

6η Δραστηριότητα:**Πώς να αποφασίσω;**

Στην καθημερινή μας ζωή αντιμετωπίζουμε διάφορα προβλήματα, που πρέπει να τα λύσουμε. Αυτό σημαίνει ότι υπάρχουν διάφορες λύσεις και εμείς πρέπει να επιλέξουμε μία. Δεν είναι πάντα εύκολο να πάρεις μία απόφαση. Πώς θα επιλέξουμε την κατάλληλη απόφαση; Ας δούμε τα βήματα που μπορούμε να ακολουθήσουμε!

- Συναισθήματα
- Ενδιαφέροντα
- Επιθυμίες
- Αξίες

Τα βήματα για να
πάρω μία απόφαση

Με ποιον τρόπο αποφασίζουμε;

Είναι πολλοί οι παράγοντες που επηρεάζουν τον τρόπο που λαμβάνουμε αποφάσεις.

Κάποιοι σχετίζονται με τον εαυτό μας

Εικόνα 1. Πόσο με επηρεάζει ο
εαυτός μου στις αποφάσεις μου;

Ο ρόλος του κοινωνικού περιγύρου στη λήψη των αποφάσεων των ανθρώπων

Οι συγγενείς, οι γείτονες, οι φίλοι είναι ο στενός κοινωνικός περίγυρος του ατόμου. Το χωριό, το νησί, η πόλη και η περιφέρεια που ζει αποτελεί τον ευρύτερο κοινωνικό του περίγυρο.

Όλοι οι άνθρωποι δεν παίρνουν αποφάσεις με τον ίδιο τρόπο. Άλλοι στηρίζονται στη γνώμη των άλλων, άλλοι χρησιμοποιούν τη λογική, άλλοι το συναίσθημα. Άλλοι παίρνουν γρήγορα αποφάσεις, άλλοι αργά. Ούτε πάντα οι άνθρωποι αποφασίζουν με τον ίδιο τρόπο.

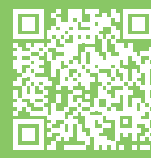

7η Δραστηριότητα:

Αποφασίζουμε για τη διαμόρφωση της γωνιάς της τάξης μας

Σήμερα η δασκάλα μάς ανακοίνωσε ότι ο Σύλλογος Γονέων και Κηδεμόνων του σχολείου πρόκειται να διαθέσει ένα χρηματικό ποσό για τη διαμόρφωση του χώρου της τάξης μας και χαρήκαμε πολύ. Η δασκάλα μάς χώρισε σε 4 ομάδες και μας ζήτησε να αποφασίσουμε για τη διαμόρφωση του χώρου.

Η κάθε ομάδα θα συμπληρώσει το φύλλο εργασίας που αφορά τη μία γωνιά της τάξης και θα παρουσιάσει στην ολομέλεια της τάξης τις αποφάσεις της. Μετά από την παρουσίαση και τη συζήτηση θα καταλήξετε σε μία πρόταση για τον Σύλλογο Γονέων και Κηδεμόνων του σχολείου.

Ποιος θέλει να γίνει εκατομμυριούχος;

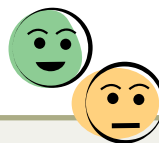

Αποφασίζουμε για τη διαμόρφωση της γωνιάς της τάξης μας.

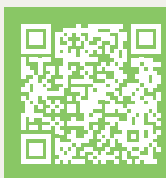
Με λίγα λόγια

Στην καθημερινή μας ζωή αντιμετωπίζουμε διάφορα προβλήματα, που πρέπει να τα λύσουμε. Υπάρχουν διάφορες λύσεις και εμείς πρέπει να επιλέξουμε μία. Δεν είναι πάντα εύκολο να πάρεις τη σωστή απόφαση. Είναι πολλοί οι παράγοντες που επηρεάζουν τον τρόπο που παίρνουμε τις αποφάσεις. Κάποιοι άνθρωποι επηρεάζονται από τους άλλους, άλλοι χρησιμοποιούν τη λογική, άλλοι το συναίσθημα, άλλοι βιάζονται να αποφασίσουν. Υπάρχουν κάποια βήματα, που εάν τα ακολουθήσεις, θα σε βοηθήσουν να πάρεις τη σωστή απόφαση.

Αυτοαξιολόγηση

Εσύ με ποιον τρόπο αποφασίζεις;

Με ποιον τρόπο αποφασίζω;

Θεματικό Πεδίο

Η ζωή στην κοινότητα και στον ευρύτερο κόσμο

Γ1 Κράτος και δημοκρατία

Γ4 Η Ελλάδα και η Ευρώπη

Γ2 Νόμοι και πολίτες

Γ5 Ανθρώπινα δικαιώματα και βιώσιμη ανάπτυξη

Γ3 Ιθαγένεια και εθνική ταυτότητα

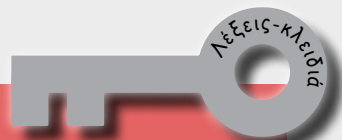
Γ6 Πληροφορία και μέσα ενημέρωσης

Γ7 Ψηφιακός πολίτης και δικαιώματα

Στο Γ Θεματικό Πεδίο θα μάθουμε

- Να προσδιορίζουμε την έννοια του κράτους και του πολιτεύματος.
- Να περιγράφουμε τα βασικά χαρακτηριστικά της δημοκρατίας.
- Να περιγράφουμε τις τρεις λειτουργίες της κρατικής εξουσίας.
- Να αναγνωρίζουμε την αξία των νόμων και των κανόνων στη ζωή των πολιτών.
- Να περιγράφουμε την έννοια του Συντάγματος.
- Να προσδιορίζουμε την έννοια της ιθαγένειας και του ενεργού πολίτη.
- Να αναγνωρίζουμε την αξία του εθελοντισμού.
- Να περιγράφουμε τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Να αναγνωρίζουμε τις σχέσεις της Ελλάδας με την Ευρωπαϊκή Ένωση.
- Να υπερασπιζόμαστε τα ανθρώπινα δικαιώματα.
- Να αναγνωρίζουμε τους 17 στόχους της βιώσιμης ανάπτυξης.
- Να αναγνωρίζουμε την επιρροή που ασκούν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης.
- Να προσεγγίζουμε κριτικά τον τρόπο μετάδοσης της πληροφορίας.
- Να προσδιορίζουμε την έννοια του ψηφιακού πολίτη.
- Να αναζητούμε με ασφάλεια πληροφορίες στο διαδίκτυο.

κράτος,
πολίτευμα,
δημοκρατία,
πολίτης,
κοινοβούλιο,
Σύνταγμα,
ανθρώπινα
δικαιώματα,
ιθαγένεια,
εθνική ταυτότητα,
ευρωπαϊκή ταυτότητα,
βιώσιμη ανάπτυξη,
πληροφορία,
ψηφιακός πολίτης

Γ1. Κράτος και Δημοκρατία

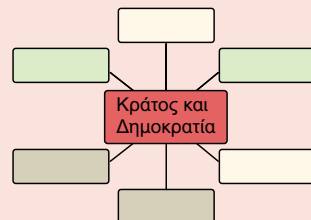
Ολοκληρώνοντας την ενότητα αυτή οι μαθητές/-τριες θα είναι σε θέση:

- Να αποσαφηνίζουν την έννοια του κράτους και τα στοιχεία που το προσδιορίζουν.
- Να αποσαφηνίζουν την έννοια του πολιτεύματος και να το συνδέσουν με τον τρόπο διακυβέρνησης των κρατών.
- Να περιγράφουν τα βασικά χαρακτηριστικά της δημοκρατίας και να προσδιορίζουν τις βασικές δημοκρατικές αξίες.
- Να παρουσιάζουν τη διαδικασία εκλογής του κοινοβουλίου και της κυβέρνησης στο πολίτευμά της Ελλάδας.
- Να περιγράφουν τις τρεις λειτουργίες της κρατικής εξουσίας: νομοθετική, εκτελεστική και δικαστική.
- Να περιγράφουν τους ρόλους και τις ευθύνες των τριών επιπέδων διακυβέρνησης: δήμος, περιφέρεια, κεντρικό κράτος.

Κράτος και Δημοκρατία

1η Δραστηριότητα:

Συζητήστε και σχηματίστε στον πίνακα της τάξης τον εννοιολογικό χάρτη των δύο εννοιών του τίτλου του μαθήματος. Μετά συμπληρώστε στον παρακάτω εννοιολογικό χάρτη τις λέξεις κλειδιά που σχετίζονται με τις δύο έννοιες.

Οι μαθητές και οι μαθήτριες θα δημιουργήσουν τον τοίχο έργου «Κράτος και Δημοκρατία» στον πίνακα ανακοινώσεων της τάξης ή σε χαρτί του μέτρου. Το κεντρικό ερώτημα είναι ο τίτλος του μαθήματος «Κράτος και Δημοκρατία». Ο τοίχος έργου θα συμπληρώνεται καθ' όλη τη διάρκεια της διδασκαλίας με τις εργασίες των μαθητών.

Παρακάτω είναι μία μικρογραφία του τοίχου έργου «Κράτος και Δημοκρατία», τον οποίο θα εμπλουτίζει ο κάθε μαθητής και καθεμία μαθήτρια, μόλις ολοκληρώνεται η ανάθεση των εργασιών.

ΚΡΑΤΟΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Τι είναι:

- Κράτος; _____
- Πολίτευμα; _____
- Δημοκρατία; _____
- Λειτουργίες της κρατικής εξουσίας; _____

Απαντήσεις

Λεξιλόγιο

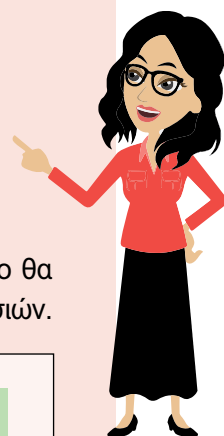
Το δάσος της Δαδιάς καίγεται!

Η διακυβέρνηση του ελληνικού κράτους

Κεντρική διοίκηση-
• Αποκεντρωμένη διοίκηση
Τοπική αυτοδιοίκηση
• Περιφέρειες
• Δήμοι

Βουλευτικές εκλογές

Το συμβούλιο της τάξης

Κράτος και πολίτευμα

Στην τάξη μας υπάρχει κρεμασμένος στον τοίχο ο χάρτης της Ελλάδας. Κοίταξε τον Γιώργο, γράφει επάνω «Πολιτικός Χάρτης της Ελλάδας» και έχει χαραγμένα τα σύνορα με τα άλλα κράτη.

2η Δραστηριότητα:

Οι μαθητές θα εργαστούν σε ομάδες. Όλες οι ομάδες θα επεξεργαστούν τα παρακάτω θέματα. Θα τους δοθεί το κατάλληλο υλικό χειροτεχνίας για να ετοιμάσουν τις εργασίες που θα κρεμάσουν στον τοίχο του έργου «Κράτος και Δημοκρατία».

Οι ομάδες θα αναλύσουν το θέμα, θα συζητήσουν τις ερωτήσεις που θα τους δοθούν και τους δικούς τους προβληματισμούς. Θα απαντήσουν το ερώτημα της ομάδας τους με γραπτό κείμενο ή σχέδιο ή ζωγραφιά. Στον τοίχο του έργου κάτω από κάθε ερώτημα θα κρεμαστούν οι εργασίες των ομάδων.

- Τι είναι κράτος;
- Τι είναι πολίτευμα;
- Ποια τα χαρακτηριστικά της δημοκρατίας;
- Ποιες είναι οι λειτουργίες της κρατικής εξουσίας;

Στην ολομέλεια της τάξης θα ανακοινωθούν τα αποτελέσματα της εργασίας της κάθε ομάδας. Μετά από τη συζήτηση θα συνθέσουν την απάντηση στο κάθε ερώτημα και θα αναρτήσουν την εργασία τους δίπλα στο ερώτημα στον τοίχο του έργου.

Κάρτα εξόδου

Σε κάθε μαθητή θα δοθεί μία πράσινη κάρτα με τίτλο «Θέλω να μάθω». Στην κάρτα θα γράψουν τις απορίες τους ή τα ζητήματα που δεν έλυσαν. Τις κάρτες θα συγκεντρώσει ο/η δάσκαλος/α και θα δώσει απαντήσεις.

Θέλω να μάθω

Τι είναι κράτος;

Έδαφος

Λαός

Εξουσία

3η Δραστηριότητα:

Παρατηρήστε τις εικόνες και γράψτε τα 3 στοιχεία που χαρακτηρίζουν το κράτος, «το έδαφος», «ο λαός» και «η εξουσία», δίπλα στον ορισμό που ταιριάζει.

• Η γεωγραφική περιοχή που ορίζεται από σύνορα ονομάζεται _____

• Το σύνολο των ατόμων που ζουν μόνιμα στη γεωγραφική περιοχή που περικλείεται με σύνορα ονομάζεται _____

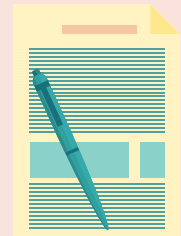
• Το δικαίωμα που έχει το κράτος να οργανώνει τη ζωή των κατοίκων του με νόμους και να ελέγχει εάν τηρούνται ονομάζεται _____

Στο φύλλο εργασίας «Τι είναι κράτος;» υπάρχει ο χάρτης της Ελλάδας. Παρατηρήστε τον χάρτη και γράψτε στα χρωματιστά χαρτάκια τα 3 στοιχεία που χαρακτηρίζουν το κράτος.

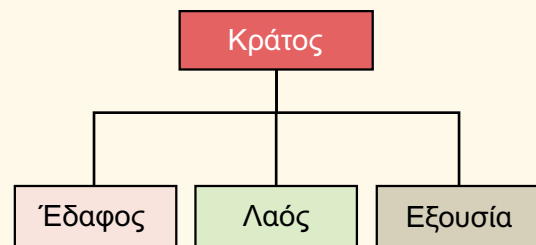
Στο κάτω μέρος του φύλλου εργασίας συμπληρώστε τον ορισμό της έννοιας του Κράτους χρησιμοποιώντας τα τρία χαρακτηριστικά στοιχεία του. Να αναρτήσετε τις απαντήσεις στον τοίχο του έργου «Κράτος και Δημοκρατία» δίπλα στο αντίστοιχο ερώτημα.

Τι είναι κράτος;

Κράτος είναι το σύνολο των ανθρώπων που ζει σε μία εδαφική περιοχή που ορίζεται με συγκεκριμένα σύνορα και είναι οργανωμένο με νόμους και κανόνες για να ασκεί εξουσία. Το κράτος έχει την εξουσία να θεσπίζει τους νόμους, να τους εφαρμόζει και να καθορίζει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των ανθρώπων που ζουν σ' αυτό.

«Κυρία, έχω ακούσει πολλές φορές τους ανθρώπους να ρωτάνε ο ένας τον άλλο «Από ποια χώρα είσαι;». Όταν λέμε χώρα σημαίνει κράτος;»

Η **χώρα** είναι στοιχείο του κράτους. Είναι η εδαφική περιοχή μέσα στην οποία ζουν οι άνθρωποι του κράτους και ασκείται η κρατική εξουσία. Ωστόσο πολλές φορές οι άνθρωποι λένε η χώρα μου και εννοούν το κράτος μου.

Μία ακόμη έννοια που πρέπει να αποσαφηνίσουμε είναι το έθνος.

Έθνος είναι ένα σύνολο ανθρώπων που έχει κοινά πολιτισμικά στοιχεία, κοινό ιστορικό παρελθόν, κοινές επιδιώξεις, ίσως κοινή γλώσσα ή και θρησκεία. Οι άνθρωποι που ανήκουν στο ίδιο έθνος, δεν ζουν όλοι στο κράτος, αλλά μπορούν να ζουν και έξω από αυτό. Το έθνος δεν ταυτίζεται με το κράτος.

Παραδείγματα

- Στο ελληνικό έθνος ανήκουν οι Έλληνες που ζουν στο ελληνικό κράτος και αυτοί που ζουν στο εξωτερικό (Αμερική, Ευρώπη, Ασία, Αφρική, Αυστραλία).
- Στο ελληνικό κράτος ανήκουν όλοι οι άνθρωποι που ζουν σε αυτό.

Τι είναι πολίτευμα;

Πολίτευμα είναι ο τρόπος οργάνωσης και άσκησης της εξουσίας σε ένα κράτος. Οι κυριότερες μορφές πολιτευμάτων είναι η μοναρχία, η ολιγαρχία και η δημοκρατία.

- Στη **μοναρχία** όλες οι εξουσίες συγκεντρώνονται σε ένα πρόσωπο, τον μονάρχη.
- Στην **ολιγαρχία** την εξουσία την ασκούν λίγα άτομα. Στα σύγχρονα κράτη συνήθως γίνεται σε στρατιωτικά καθεστώτα.
- Στη **δημοκρατία** ο λαός αποφασίζει ποιοι θα κυβερνήσουν. Ο λαός ψηφίζει τους αντιπροσώπους του, τους βουλευτές, και μέσω αυτών συμμετέχει στην διακυβέρνηση του κράτους, δηλαδή στην άσκηση της πολιτικής εξουσίας.

4η Δραστηριότητα:

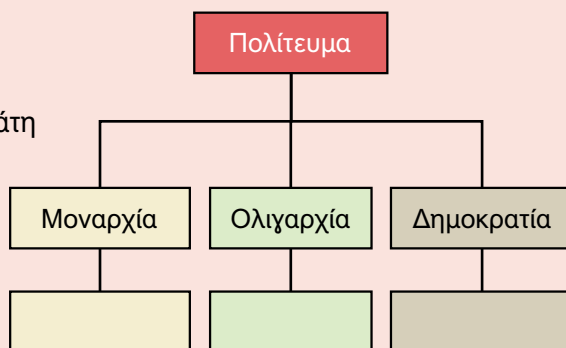
Συζητήστε για τα πολιτεύματα στα σύγχρονα κράτη. Αναζητήστε στο διαδίκτυο σύγχρονα κράτη που έχουν πολίτευμα μοναρχίας, ολιγαρχίας και δημοκρατίας και γράψτε τα κάτω από το αντίστοιχο πολίτευμα. Συμπληρώστε το φύλλο εργασίας «Τι είναι πολίτευμα;».

Τι είναι πολίτευμα;

Άσκηση αντιστοίχισης με όρους πολιτικής οργάνωσης

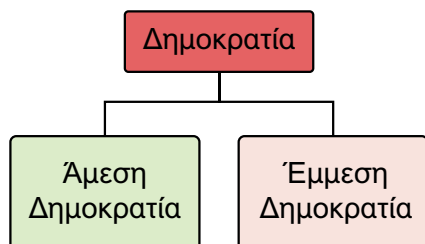
Ποια τα χαρακτηριστικά της δημοκρατίας;

Η λέξη «δημοκρατία» είναι σύνθετη λέξη. Προήλθε από τα συνθετικά «δήμος» (λαός) και «κράτος» (εξουσία, κυριαρχία).

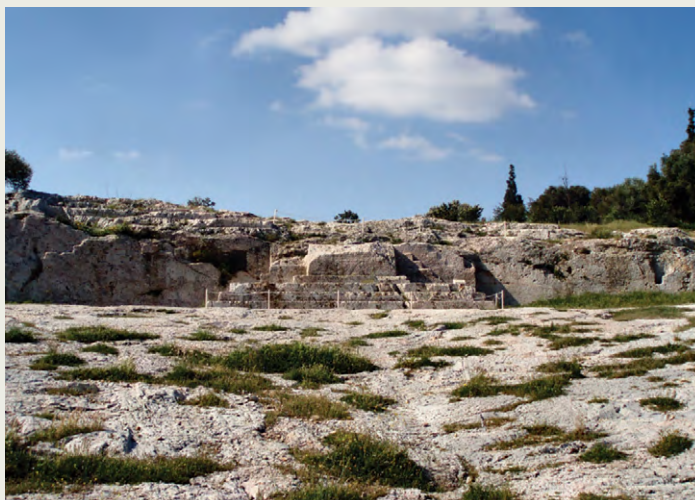
Η Δημοκρατία είναι το πολίτευμα που η εξουσία προέρχεται από τον λαό και διά των αντιπροσώπων κυβερνά ο λαός για τα συμφέροντα του λαού.

Ο Αριστοτέλης όρισε ότι στο δημοκρατικό πολίτευμα είναι κυρίαρχη η πλειοψηφία, δηλαδή ο λαός (δημοκρατία δ' ἐστὶν ὅταν ᾗ κύριον το πλῆθος).

Η άμεση δημοκρατία της αρχαίας Αθήνας

Η άμεση δημοκρατία εφαρμόστηκε στην πόλη-κράτος της αρχαίας Αθήνας. Κύριο γνώρισμα της αθηναϊκής δημοκρατίας ήταν η άμεση και σχεδόν καθημερινή συμμετοχή του Αθηναίου πολίτη στην άσκηση της εξουσίας και στις λειτουργίες της πολιτείας. Κυρίαρχο όργανο της αθηναϊκής δημοκρατίας, από την οποία εκπορεύονταν όλες οι εξουσίες ήταν η **Εκκλησία του Δήμου**. Οι συνελεύσεις της Εκκλησίας του Δήμου πραγματοποιούνταν στον λόφο της **Πνύκας**, στην **Αρχαία Αγορά** ή στο **Θέατρο του Διονύσου**. Δικαίωμα συμμετοχής στις συνελεύσεις είχαν όλοι οι ενήλικες άντρες Αθηναίοι, δηλαδή όσοι ήταν άνω των 20 ετών ανεξαρτήτως οικονομικής κατάστασης, που είχαν πολιτικά δικαιώματα. Τα πολιτικά δικαιώματα τα αποκτούσαν εάν και οι δύο γονείς ήταν Αθηναίοι πολίτες και εφόσον είχαν εκπληρώσει τις διειστικές στρατιωτικές τους υποχρεώσεις. Οι εργασίες της συνέλευσης άρχιζαν νωρίς το πρωί και ολοκληρώνονταν με τη δύση του ηλίου. Δικαίωμα να μιλήσουν στην συνέλευση είχαν μόνο οι Αθηναίοι πολίτες. Μετά από τη συζήτηση των θεμάτων χινόταν ψηφοφορία με ανάταση του χεριού και μερικές φορές με καταμέτρηση βότσαλων. Οι αποφάσεις λαμβάνονταν πλειοψηφικά, δηλαδή ό,τι αποφάσιζαν οι περισσότεροι ήταν αποδεκτό από όλους.

Έμμεση δημοκρατία το πολίτευμα

Η έμμεση ή αντιπροσωπευτική δημοκρατία το πολίτευμα που κυβερνούν οι αντιπρόσωποι, δηλαδή οι βουλευτές, του λαού. Είναι η σύγχρονη, εφαρμόσιμη μορφή του δημοκρατικού πολιτεύματος, επειδή δεν υπάρχουν πλέον μικρές κοινότητες για να εφαρμόζεται άμεσα η λαϊκή θέληση. Ο λαός σε τακτά και καθορισμένα χρονικά διαστήματα με την ψήφο του εκλέγει τους αντιπροσώπους-βουλευτές και εξ αυτών σχηματίζεται η κυβέρνηση που ασκεί την εκτελεστική εξουσία του κράτους. Οι αντιπρόσωποι-βουλευτές εκλέγονται και ορκίζονται στο Σύνταγμα να υπηρετούν τα συμφέροντα του λαού.

Τα σύγχρονα πολιτεύματα της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας περιλαμβάνουν στα Συντάγματά τους θεσμούς άμεσης δημοκρατίας. Το δημοψήφισμα και η λαϊκή νομοθετική πρωτοβουλία είναι θεσμοί άμεσης δημοκρατίας. Το δημοψήφισμα είναι έκφραση της θέλησης του λαού μέσω της καθολικής ψηφοφορίας για να εγκρίνει ή να απορρίψει ένα ζήτημα μεγάλης σημασίας. Με το δημοψήφισμα ο λαός συμμετέχει άμεσα στην άσκηση της εξουσίας.

Ένας νέος θεσμός άμεσης δημοκρατίας είναι η Λαϊκή νομοθετική πρωτοβουλία, που κατοχυρώθηκε το 2019 με το Άρθρο 73 παρ. 6 του αναθεωρημένου Συντάγματος. Οι πολίτες που έχουν δικαίωμα ψήφου μπορούν με τη συλλογή πεντακοσίων χιλιάδων υπογραφών

(α) να καταθέσουν πρόταση νόμου η οποία εισάγεται υποχρεωτικά προς συζήτηση και ψήφιση στη Βουλή

(β) να προκαλέσουν την προκήρυξη δημοψηφίσματος για να επικυρώσουν ή να αποκρούσουν πρόταση νόμου ή να διατυπώσουν τη βούληση του εκλογικού σώματος σε συγκεκριμένο ζήτημα. Είναι ένας θεσμός που προβλέπεται και στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

«Στις 22 Νοεμβρίου 1974 προκηρύχθηκε δημοψήφισμα (ΦΕΚ Α' 353) και στις 8 Δεκεμβρίου του ίδιου έτους διεξήχθη δημοψήφισμα στην Ελλάδα για τη μορφή του πολιτεύματος. Το ερώτημα που κλήθηκαν να ψηφίσουν οι πολίτες ήταν «Βασιλευόμενη ή Αβασιλευτη Δημοκρατία». Το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος ήταν 69,2% υπέρ της Αβασιλευτής Δημοκρατίας.»

Δημοψήφισμα πολιτεύματος Ελλάδας		
8 Δεκεμβρίου 1974		
Υπέρ ή κατά της Βασιλευομένης Δημοκρατίας		
Αποτελέσματα		
Υπέρ ή κατά	Ψήφοι	Ποσοστό
✓ Υπέρ	1.445.857	30,82%
✗ Κατά	3.244.748	69,18%
Έγκυρα	4.690.605	99,39%
Άκυρα ή λευκά	28.889	0,61%
Ψήφισαν	4.719.494	100,00%
Προσέλευση		75,51%
Εκλογικό σώμα		6.250.379

Μορφές της έμμεσης ή αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας

- **Βασιλευόμενη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία:** Η κυβέρνηση που εκλέγεται από το λαό παίρνει τις πολιτικές αποφάσεις και κυβερνάει. Αρχηγός του κράτους είναι ο βασιλιάς, που κληρονομεί τη θέση, και ο ρόλος του είναι συμβολικός. Δεν παίρνει πολιτικές αποφάσεις (Μ. Βρετανία, Βέλγιο, Δανία, Ισπανία Ολλανδία, Νορβηγία, Σουηδία).
- **Προεδρευόμενη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία:** Η κυβέρνηση που εκλέγεται από το λαό παίρνει τις πολιτικές αποφάσεις και κυβερνάει. Αρχηγός του κράτους είναι ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, που εκλέγεται από τη Βουλή. Δεν παίρνει πολιτικές αποφάσεις (Ελλάδα, Ιταλία, Γερμανία).

- **Προεδρική Δημοκρατία:** Στην Προεδρική κοινοβουλευτική δημοκρατία ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας είναι αρχηγός του κράτους και της κυβέρνησης. Η κυβέρνηση σχηματίζεται από τον **Πρόεδρο της Δημοκρατίας**. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας εκλέγεται είτε άμεσα από το λαό είτε από ειδικό σώμα εκλεκτόρων και διαθέτει ουσιαστικές πολιτικές αρμοδιότητες (Η.Π.Α., Κύπρος, Τουρκία). Υπάρχουν πολλές μορφές της προεδρικής δημοκρατίας. Μία εξ αυτών είναι η **ημιπροεδρική δημοκρατία**. Στην ημιπροεδρική δημοκρατία ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας είναι αρχηγός του κράτους και εκλέγεται από τον λαό. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας διορίζει τον πρωθυπουργό (Γαλλία, Ρωσία).

5η Δραστηριότητα:

Συζητήστε για το πολίτευμα της δημοκρατίας στην αρχαία Αθήνα και στα σύγχρονα κράτη. Βρείτε τις ομοιότητες και τις διαφορές μεταξύ των δύο μορφών και γράψτε τις στο γράφημα **Τ**.

Άμεση και έμμεση δημοκρατία	
Ομοιότητες	Διαφορές

Ιδέες και ομιλίες για τη δημοκρατία σπουδαίων ανθρώπων και ηγετών

6η Δραστηριότητα:

Διαβάστε τις παρακάτω πηγές και υπογραμμίστε τις δημοκρατικές αξίες που αναφέρονται σε αυτές.

Αξίες της
Δημοκρατίας

Περικλής: Ο θεμελιωτής της δημοκρατίας

Ο Περικλής ήταν στρατηγός, πολιτικός, ρήτορας και λόγιος. Η διακυβέρνησή του συνδέεται με τον **Χρυσό Αιώνα της Αθήνας**.

Διασφάλισε την αθηναϊκή δημοκρατία

Ο Περικλής έμεινε στην ιστορία ως ένας σπουδαίος ρήτορας και φημίζεται για τις ομιλίες του που ασπάζονται τις αξίες της δημοκρατίας. Σε έναν από τους λόγους του στη διάρκεια του Πελοποννησιακού Πολέμου διακήρυξε: «[Το αθηναϊκό] πολίτευμα ευνοεί τους πολλούς και όχι τους λίγους. Γι' αυτό τον λόγο ονομάζεται δημοκρατία».

7η Δραστηριότητα:

Συμπληρώστε το φύλλο εργασίας «Τι είναι δημοκρατία;». Στη συνέχεια γράψτε κάποιες από τις αξίες της δημοκρατίας στο διπλανό διάγραμμα. Μπορείτε να προσθέσετε κι άλλες;

Δημοκρατία
και ανθρώπινα
δικαιώματα

Δημοκρατία

Οι τρεις λειτουργίες της κρατικής εξουσίας**Νομοθετική**

Έχει την αρμοδιότητα να ψηφίζει τους νόμους του κράτους.

Εκτελεστική

Έχει την ευθύνη να κυβερνά το κράτος και να εφαρμόζει τους νόμους.
Κυβέρνηση (Πρόεδρος, Πρωθυπουργός, Υπουργοί, δημόσια διοίκηση, αστυνομία)

Δικαστική

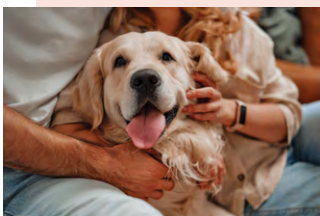
Έχει την ευθύνη να ερμηνεύει τους νόμους και να ελέγχει την εκτελεστική λειτουργία.
Δικαστήρια

Η διάκριση των λειτουργιών της κρατικής εξουσίας στο δημοκρατικό πολίτευμα

Στο δημοκρατικό πολίτευμα θεμελιώδης αρχή είναι η διάκριση των εξουσιών. Η κρατική εξουσία ασκείται μέσω τριών λειτουργιών, της νομοθετικής, της εκτελεστικής και της δικαστικής. Η αρχή της διάκρισης των εξουσιών εξασφαλίζει ότι η καθεμία από τις τρεις εξουσίες-λειτουργίες έχει τις δικές της αρμοδιότητες και δεν επεμβαίνει στις εξουσίες που πρέπει να ασκούνται από άλλη λειτουργία, αλλά μπορεί να γίνεται και απαραίτητος έλεγχος για την ορθή διακυβέρνηση του κράτους.

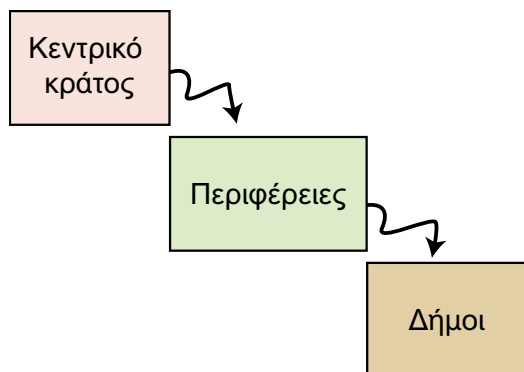
8η Δραστηριότητα:

Χωριστείτε σε τρεις ομάδες, τη νομοθετική, την εκτελεστική και τη δικαστική. Συζητήστε στην ομάδα τον νόμο για την ευζωία των ζώων συντροφιάς και συμπληρώστε το φύλλο εργασίας «Η διάκριση των εξουσιών».

Η διάκριση
των εξουσιών

Τα τρία επίπεδα διακυβέρνησης του ελληνικού κράτους

Σύμφωνα με το Σύνταγμα το ελληνικό κράτος διοικείται με την κρατική διοίκηση (υπουργεία, δημόσιες υπηρεσίες) και με την αυτοδιοίκηση (δήμοι, περιφέρειες, πανεπιστήμια). Ακόμη και στα ευνομούμενα δημοκρατικά κράτη η οργάνωση της κρατικής διοίκησης δεν είναι εύκολο να αναγνωρίζει θέματα που αφορούν στις τοπικές ιδιαιτερότητες. Στο Σύνταγμα η αυτοδιοίκηση διακρίνεται στον θεσμό της Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Δήμοι, Περιφέρειες) και τον θεσμό της Αυτοδιοίκησης που

αφορά στο Άγιο Όρος και στα Πανεπιστήμια (Α.Ε.Ι.). Η Τοπική Αυτοδιοίκηση θεωρείται δημοκρατικός θεσμός και βασική προϋπόθεση για την πραγμάτωση της λαϊκής κυριαρχίας. Το Σύνταγμα στο άρθρο 102 κατοχυρώνει την ύπαρξη Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ). Η αυτοδιοίκηση επιδιώκει την ενεργητική συμμετοχή των πολιτών στα κοινά, την ανάληψη δράσεων και τη διαχείριση θεμάτων που αφορούν στον τόπο τους και στην καθημερινή τους ζωή και γενικά να αναπτυχθεί το αίσθημα της συνευθύνης και του καθήκοντος απέναντι στην κοινωνία. Το Κράτος εποπτεύει και ελέγχει τη νομιμότητα στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης. Το 2011 ψηφίστηκε ο νόμος «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης-Πρόγραμμα Καλλικράτης» για τη νέα διοικητική διαίρεση της χώρας. Σύμφωνα με τον νόμο «Πρόγραμμα Καλλικράτης» δημιουργήθηκαν τα παρακάτω επίπεδα διακυβέρνησης της χώρας.

Αποκεντρωμένη Διοίκηση

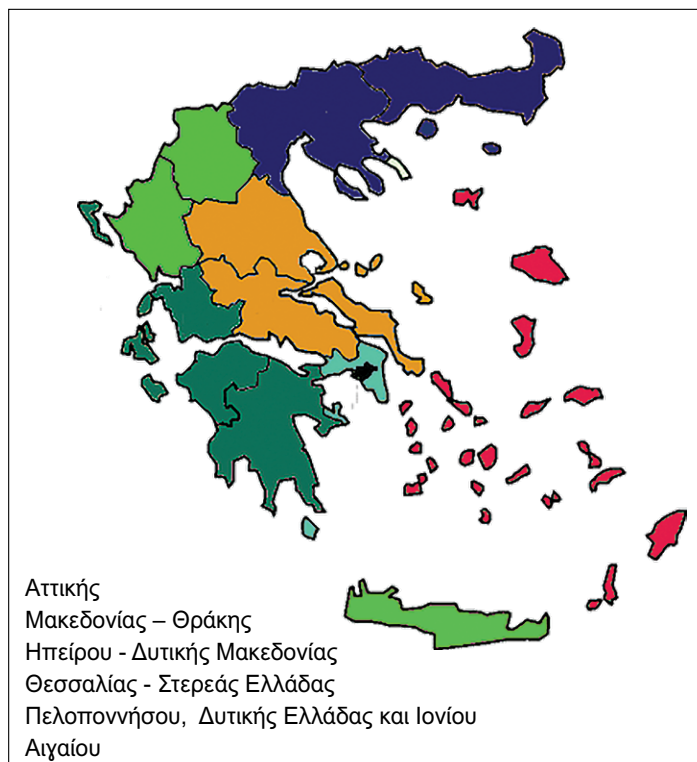
Περιφέρεια

Περιφερειακή Ενότητα

Δήμος

Αποκεντρωμένη Διοίκηση

Η Αποκεντρωμένη Διοίκηση αποτελεί βαθμίδα της ελληνικής δημόσιας διοίκησης, η οποία συστάθηκε το 2011, όταν τέθηκε σε ισχύ η νέα διοικητική διαίρεση της χώρας σύμφωνα με το Πρόγραμμα «Καλλικράτης». Οι 7 Αποκεντρωμένες Διοικήσεις είναι αποκεντρωμένες υπηρεσίες του κράτους και εφαρμόζουν τις κυβερνητικές πολιτικές σε

Κρυπτόλεξο για τη διακυβέρνηση του ελληνικού κράτους

περιφερειακό επίπεδο. Είναι λιγότερες σε αριθμό από τις Περιφέρειες, επειδή η περιοχή ευθύνης τους περιλαμβάνει από μία έως τρεις Περιφέρειες.

Οι 13 Περιφέρειες

Οι 13 Περιφέρειες που χωρίζεται το ελληνικό κράτος αποτελούν τον Β' Βαθμό της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Οι 13 Περιφέρειες είναι:

Περιφέρεια Αττικής
Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης
Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου
Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας
Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας
Περιφέρεια Ηπείρου
Περιφέρεια Θεσσαλίας
Περιφέρεια Ιονίων Νήσων
Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας
Περιφέρεια Κρήτης
Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου
Περιφέρεια Πελοποννήσου
Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας

Κάθε Περιφέρεια διαιρείται διοικητικά σε Περιφερειακές Ενότητες. Η Περιφέρεια διοικείται από τον Περιφερειάρχη, τους Αντιπεριφερειάρχες, το Περιφερειακό Συμβούλιο, την Οικονομική και την Εκτελεστική Επιτροπή. Επικεφαλής της Περιφέρειας είναι ο Περιφερειάρχης και των Περιφερειακών Ενοτήτων οι Αντιπεριφερειάρχες. Ο Περιφερειάρχης και οι Περιφερειακοί Σύμβουλοι εκλέγονται κάθε 5 έτη με καθολική ψηφοφορία.

Μεταξύ των αρμοδιοτήτων των Αντιπεριφερειάρχων είναι:

- Να συντονίζουν δράσεις και μέσα για την πρόληψη, ετοιμότητα, αντιμετώπιση και αποκατάσταση των φυσικών και άλλων καταστροφών στην περιφερειακή ενότητά τους.

- Να εφαρμόζουν σύγχρονες πρακτικές με άξονα την προστασία του περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς στο πλαίσιο της αειφόρου ανάπτυξης της περιοχής τους.

Διαδραστικός χάρτης των 13 περιφερειών του ελληνικού κράτους

Διαδραστικός χάρτης των 13 περιφερειών του ελληνικού κράτους

9η Δραστηριότητα:

Χρωματίστε την Περιφέρειά σας πάνω στον χάρτη και γράψτε την έδρα της και τις περιφερειακές ενότητές της.

Ο Α΄ Βαθμός της Τοπικής Αυτοδιοίκησης: Οι Δήμοι

Κάθε Περιφερειακή Ενότητα διαιρείται ανάλογα με τον πληθυσμό της σε Δήμους. Κάθε Δήμος διοικείται από τον Δήμαρχο και το Δημοτικό Συμβούλιο που εκλέγονται κάθε 5 χρόνια με καθολική ψηφοφορία.

Ορισμένες από τις αρμοδιότητες του Δήμου είναι η ανάπτυξη και προστασία του περιβάλλοντος, η ποιότητα ζωής των πολιτών, η κοινωνική μέριμνα, η πολιτιστική μέριμνα, η φροντίδα, η περισυλλογή και η διαχείριση των αδέσποτων ζώων συντροφιάς και η οργάνωση της πολιτικής προστασίας (κατασκευή έργων προστασίας από πλημμύρες, δασικές πυρκαγιές).

10η Δραστηριότητα:

1. Βρείτε στον χάρτη της Ελλάδας τον δικό σας Δήμο και χρωματίστε τον.
2. Πώς ονομάζεται ο Δήμος που ανήκει το σχολείο σας;

11η Δραστηριότητα:

Η κεντρική διοίκηση και η τοπική αυτοδιοίκηση συνεργάζονται προς όφελος των πολιτών. Παρακολουθήστε το βίντεο και συμπληρώστε το φύλλο εργασίας «Φωτιά στον Έβρο και στο Δάσος της Δαδιάς».

Φωτιά στον Έβρο:
Το Δάσος της
Δαδιάς καίγεται!

Το πολίτευμα και η διακυβέρνηση του ελληνικού κράτους

Το πολίτευμα της χώρας μας είναι η Προεδρευόμενη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία.

Είναι Προεδρευόμενη Δημοκρατία, επειδή το Σύνταγμα του 1975 ορίζει ως αρχηγό του κράτους, τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, ο οποίος εκλέγεται με αυξημένη πλειοψηφία από τη Βουλή.

Είναι Κοινοβουλευτική Δημοκρατία, επειδή κάθε τέσσερα χρόνια ο λαός εκλέγει τους αντιπροσώπους του (Βουλευτές), οι οποίοι απαρτίζουν το Κοινοβούλιο. Είναι αντιπροσωπευτική δημοκρατία, επειδή το ανώτατο όργανο του κράτους, που είναι ο λαός, ασκεί την εξουσία του με τις εκλογές. Με αυτές, το εκλογικό σώμα επιλέγει τους αντιπροσώπους του οι οποίοι, για όλη τη διάρκεια της βουλευτικής περιόδου, θα ασκήσουν όλες εκείνες τις αρμοδιότητες που προβλέπουν το Σύνταγμα, ο Κανονισμός της Βουλής και οι νόμοι. Η Βουλή των Ελλήνων είναι ο κορυφαίος δημοκρατικός θεσμός και μαζί με τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας ασκούν τη νομοθετική εξουσία.

Διορισμός Πρωθυπουργού και Κυβέρνησης

Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας διορίζει τον Πρωθυπουργό και, με πρότασή του, διορίζει και παύει τα λοιπά μέλη της Κυβέρνησης και τους Υφυπουργούς.

Πρωθυπουργός διορίζεται ο αρχηγός του κόμματος το οποίο διαθέτει στη Βουλή την απόλυτη πλειοψηφία των εδρών. Εάν κανένα κόμμα δεν διαθέτει την απόλυτη πλειοψηφία, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας παρέχει στον αρχηγό του κόμματος που διαθέτει τη σχετική πλειοψηφία διερευνητική εντολή για να διακριβωθεί η δυνατότητα σχηματισμού Κυβέρνησης που να απολαμβάνει την εμπιστοσύνη της Βουλής. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας με την Κυβέρνηση ασκούν την εκτελεστική εξουσία.

Εκλογές για την επιλογή των αντιπροσώπων - βουλευτών

Εκλογικό σώμα είναι το σύνολο των Ελλήνων πολιτών που έχουν το δικαίωμα της ψήφου. Το δικαίωμα αυτό διαθέτουν όσοι έχουν την ελληνική ιθαγένεια, έχουν συμπληρώσει το δέκατο όγδοο (18ο) έτος της ηλικίας τους (ή πρόκειται να το συμπληρώσουν εντός του έτους στο οποίο διεξάγονται οι εκλογές).

ΑΡΧΕΣ ΠΟΥ ΔΙΕΠΟΥΝ ΤΗΝ ΨΗΦΟΦΟΡΙΑ ΕΙΝΑΙ:

- Η αρχή της καθολικής ψηφοφορίας. Ψηφίζουν όλοι οι πολίτες που είναι εγγεγραμμένοι στο εκλογικό σώμα.
- Η αρχή της ισότητας της ψήφου. Κάθε πολίτης διαθέτει μόνον μία ψήφο και όλες οι ψήφοι είναι νομικά ισοδύναμες.
- Η αρχή της άμεσης ψηφοφορίας. Οι ίδιοι εκλογείς θα εκλέξουν τους βουλευτές.
- Η αρχή της μυστικότητας της ψήφου. Η εκλογική βούληση του εκλογέα δεν θα γίνει γνωστή σε τρίτους.
- Η αρχή της υποχρεωτικής ψηφοφορίας. Η συνταγματική αναθεώρηση του 2001 κατήργησε την πρόβλεψη για νόμο που θα επιβάλει ποινικές κυρώσεις στον εκλογέα που δεν θα λάβει μέρος στις εκλογές.
- Η αρχή της ταυτόχρονης διενέργειας των εκλογών σε ολόκληρη την επικράτεια.
- Η αρχή της αυτοπρόσωπης άσκησης του εκλογικού δικαιώματος. Για πρώτη φορά στην Ελλάδα για τις ευρωεκλογές του 2024 καθιερώνεται η επιστολική ψήφος ως μέσο διευκόλυνσης της άσκησης του εκλογικού δικαιώματος των εκλογέων. Η εφαρμογή της επιστολικής ψήφου αφορά όλους τους Έλληνες πολίτες που είναι εγγεγραμμένοι στους εκλογικούς καταλόγους και επιθυμούν να ασκήσουν το εκλογικό τους δικαίωμα, εντός ή εκτός επικρατείας.

Με λίγα λόγια

Το κράτος είναι σαν μια μεγάλη γειτονιά όπου όλοι οι άνθρωποι ζουν μαζί, ακολουθούν κανόνες και νόμους για να υπάρχει τάξη. Το έθνος είναι σαν μια μεγάλη οικογένεια που τα μέλη της έχουν κοινή ιστορία, παραδόσεις και όνειρα. Το πολίτευμα είναι ο τρόπος που παίρνονται οι αποφάσεις στο κράτος, όπως όταν σε μια ομάδα διαλέγουμε πώς θα παίξουμε και ποιος θα είναι αρχηγός. Οι κυριότερες μορφές πολιτευμάτων είναι η μοναρχία, η ολιγαρχία και η δημοκρατία. Στη δημοκρατία ο λαός αποφασίζει ποιοι θα κυβερνήσουν.

Αυτοαξιολόγηση

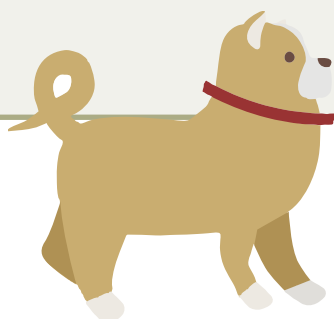
Ας δούμε τι μάθαμε

Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της στήλης Α με την κατάλληλη έννοια της στήλης Β

A
Έθνος
Κράτος
Πολίτευμα

B
Είναι ο τρόπος που ασκείται η εξουσία σε ένα κράτος
Είναι το σύνολο των ανθρώπων που ζει σε μία ορισμένη εδαφική περιοχή και διοικείται με νόμους και κανόνες.
Είναι ένα σύνολο ανθρώπων που έχει κοινά πολιτισμικά στοιχεία, κοινό ιστορικό παρελθόν, κοινές επιδιώξεις, ίσως κοινή γλώσσα ή και θρησκεία.

Το Συμβούλιο
της τάξης μας

Γ2. Νόμοι και πολίτες

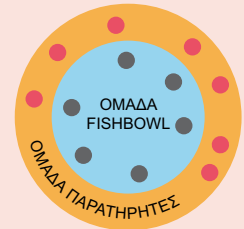
Ολοκληρώνοντας την ενότητα αυτή οι μαθητές/-τριες θα είναι σε θέση:

- Να εξηγούν πώς και γιατί οι άνθρωποι δημιουργούν κανόνες.
- Να επισημαίνουν τη διαφορά ανάμεσα στους κανόνες και τους νόμους.
- Να αιτιολογούν γιατί οι κανόνες και οι νόμοι είναι σημαντικοί για τη διασφάλιση της ομαλής λειτουργίας της κοινωνίας. Δηλαδή οι άνθρωποι να μπορούν να ζουν και να εργάζονται με ασφάλεια, τα παιδιά να παίζουν στο σχολείο και τα προβλήματα να λύνονται ειρηνικά.
- Να εξηγούν πώς και γιατί επιβάλλονται οι νόμοι και να περιγράφουν τον ρόλο και τις ευθύνες των πολιτών για την εφαρμογή τους.
- Να περιγράφουν την έννοια του Συντάγματος και να το συνδέουν με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του πολίτη.

1η Δραστηριότητα:

Ο/Η δάσκαλος/α ανακοινώνει στους μαθητές και τις μαθήτριες ότι θα παίξουν ένα δημοφιλές παιχνίδι, τον τροχό της τύχης. Τους παρουσιάζει τον τροχό μέσω του βιντεοπροβολέα στον πίνακα ή σε εκτυπωμένο χαρτί. Ένας ή δύο μαθητές από κάθε ομάδα σηκώνονται στον πίνακα για να παίξουν το παιχνίδι. Τα μέλη της ομάδας θα αποφασίσουν μεταξύ τους ποιοι θα είναι οι παίκτες. Στη συνέχεια τους εξηγεί ότι για να παίξουν το παιχνίδι θα χρησιμοποιήσουν την τεχνική διδασκαλίας του **ενυδρείου (fishbowl)**. Σύμφωνα με την τεχνική του ενυδρείου οι μαθητές θα σχηματίσουν δύο ομόκεντρους κύκλους. Στον εσωτερικό κύκλο θα είναι η ομάδα του **ενυδρείου (fishbowl)**, δηλαδή οι μαθητές-παίκτες, και θα συζητήσουν για τον τρόπο που θα παίξουν το παιχνίδι του τροχού της τύχης. Στον εξωτερικό κύκλο θα είναι η ομάδα των παρατηρητών, δηλαδή οι υπόλοιποι μαθητές της τάξης, οι οποίοι θα ακούνε, θα παρατηρούν (όπως παρατηρούμε τα ψάρια σε ένα ενυδρείο) και θα σημειώνουν.

Εικόνα 1. Ενυδρείο (Fishbowl)

Στην **ομάδα του ενυδρείου** δίνεται ολιγόλεπτος χρόνος για να παίξουν το παιχνίδι του τροχού της τύχης, χωρίς να τους δοθεί καμία άλλη οδηγία ή υλικό. Θα περιγράψουν αυτό που βλέπουν και θα συζητήσουν μεταξύ τους για τον τρόπο που θα παίξουν το παιχνίδι του τροχού της τύχης.

Στην **ομάδα των παρατηρητών**, επισημαίνεται ότι ο ρόλος τους είναι να παρακολουθήσουν τη συζήτηση της ομάδας του ενυδρείου και να καταγράψουν αντιδράσεις, συμπεριφορές, σημεία θετικά ή αρνητικά, οτιδήποτε θεωρήσουν σημαντικό, χωρίς να έχουν δικαίωμα ούτε να παρέμβουν στη συζήτηση ούτε να σχολιάσουν.

Όταν ολοκληρωθεί ο χρόνος, οι δύο ομάδες αλλάζουν θέση και κοιτάει η μία την άλλη. Αρχικά η ομάδα του ενυδρείου συζητά με την ομάδα των παρατηρητών σχετικά με αυτά που παρατήρησαν, τις δυσκολίες και τους τρόπους που αντιμετώπισαν στην προσπάθειά τους να παίξουν το παιχνίδι. Η ομάδα των παρατηρητών ανακοινώνει, όσα παρατήρησε και κατέγραψε. Αφού εντοπίσουν τις δυσκολίες, συζητούν για τον τρόπο που θα μπορέσουν να τις ξεπεράσουν και τελικά να παίξουν το παιχνίδι. Ο/Η δάσκαλος/α συντονίζει τη συζήτηση, υπενθυμίζει τους κανόνες της ενεργητικής ακρόασης και όταν η συζήτηση ολοκληρωθεί, ζητά από τους μαθητές να απαντήσουν στην παρακάτω ερώτηση:

Τι χρειάζεται για να παιχτεί αυτό το παιχνίδι;

Τι είναι κανόνας και τι νόμος;

Κανόνας είναι ένα πρότυπο συμπεριφοράς και δράσης, που διαμορφώνεται με βάση τις αξίες της κοινωνίας και συμφωνούν τα μέλη της να τον εφαρμόζουν. Κάθε οργανωμένη κοινωνία έχει τις δικές της κοινωνικές αξίες και τα μέλη της συμφωνούν να συμπεριφέρονται σύμφωνα με αυτές. Παράδειγμα, όταν πηγαίνω στο κυλικείο του σχολείου για να αγοράσω, περιμένω τη σειρά μου και δεν σκουντάω τους συμμαθητές μου.

Νόμος είναι ένας υποχρεωτικός, γραπτός κανόνας δικαίου που στηρίζεται στις αρχές του Συντάγματος και ορίζει τις σχέσεις των πολιτών μεταξύ τους και με τα κρατικά όργανα για την ομαλή λειτουργία του κράτους. Παράδειγμα, απαγορεύεται και τιμωρείται η κακοποίηση, η κακή και η βίαιη μεταχείριση οποιουδήποτε είδους ζώου.

2η Δραστηριότητα:

Με καταιγισμό ιδεών να αναφέρετε στην τάξη παραδείγματα κανόνων. Γράψε παρακάτω 3 παραδείγματα κανόνων συμπεριφοράς.

1. _____

2. _____

3. _____

3η Δραστηριότητα:

Με καταιγισμό ιδεών να αναφέρετε στην τάξη παραδείγματα νόμων. Γράψε παρακάτω 3 παραδείγματα νόμων.

1. _____

2. _____

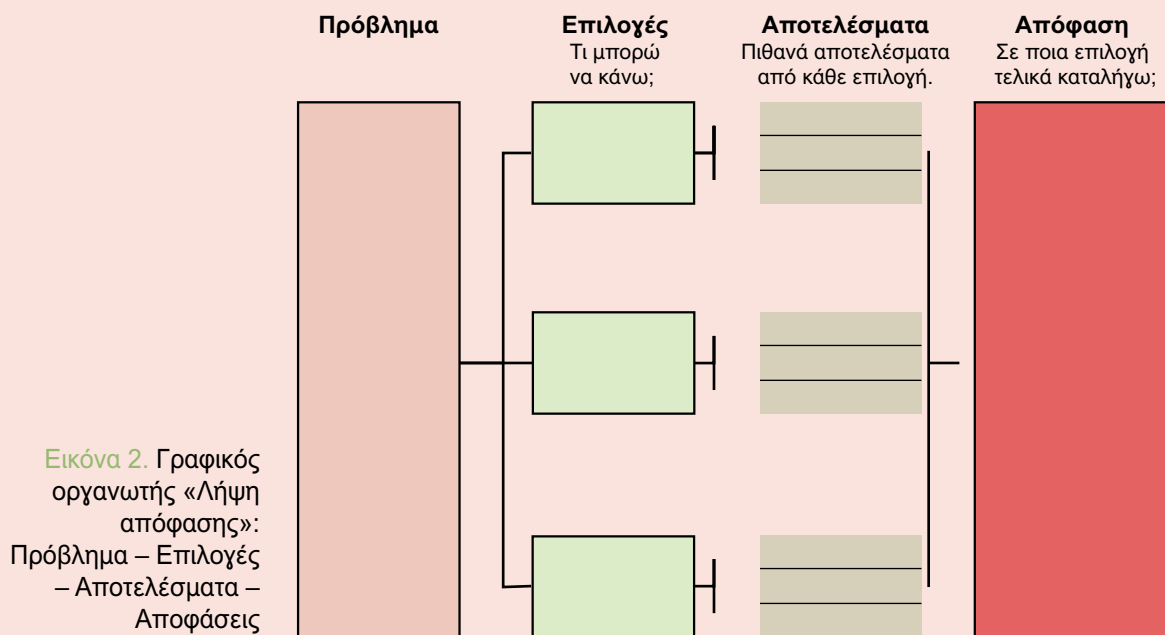
3. _____

Η σύγχρονη κοινωνία για να λειτουργεί ομαλά καθορίζει τις συμπεριφορές των ανθρώπων με γραπτούς και άγραφους κανόνες. Οι γραπτοί κανόνες, νόμοι, θεσπίζονται από την πολιτεία, είναι υποχρεωτικοί και επιβάλλεται ποινή σε όποιον/α τους παραβιάζει. Οι άγραφοι κανόνες είναι αυτοί που οι ίδιοι οι πολίτες δέχονται να εφαρμόζουν για να ζουν ειρηνικά και να σέβεται ένας τον άλλο. Η συμμόρφωση των πολιτών οικειοθελώς στους άγραφους νόμους δηλώνει το υψηλό επίπεδο της κοινωνίας.

4η Δραστηριότητα:

Χωριστείτε σε ομάδες. Κάθε ομάδα να επιλέξει έναν νόμο (από αυτούς που αναφέρατε στην προηγούμενη δραστηριότητα). Με τη βοήθεια του γραφικού οργανωτή «Λήψη απόφασης» να εξετάσετε τα προβλήματα που μπορούν να δημιουργηθούν από τη μη επιβολή ποινών ή τη μη συμμόρφωση των πολιτών με τον νόμο αυτό και προτείνοντας κάποιες επιλογές και συζητώντας για τα πιθανά αποτελέσματα αυτών των επιλογών να καταλήξετε σε μία απόφαση.

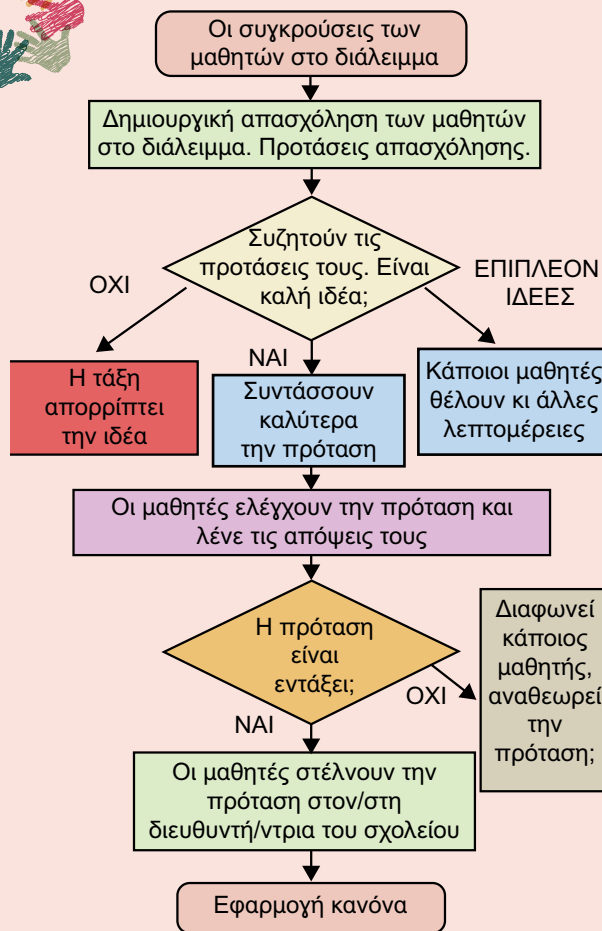

5η Δραστηριότητα:

Χωριστείτε σε ομάδες. Σκεφθείτε έναν κανόνα που θέλετε να εφαρμοστεί στο σχολείο σας ή που εφαρμόστηκε πρόσφατα. Γράψτε στο φύλλο εργασίας «Ο κανόνας του σχολείου», τον κανόνα που επιλέξατε. Συμπληρώστε με την τεχνική του διαγράμματος ροής τη διαδικασία που ακολουθήσατε από την ανάγκη, τη σύλληψη, την ανάπτυξη, την επικύρωση μέχρι την εφαρμογή του κανόνα. Τον κανόνα αυτόν μπορείτε να τον προτείνετε στη Διεύθυνση του σχολείου, να τον γράψετε με άρθρο στην εφημερίδα του σχολείου ή στην ιστοσελίδα του.

Ο κανόνας του σχολείου

Εικόνα 3. Παράδειγμα διαγράμματος ροής που απεικονίζει τη διαδικασία από την ανάγκη, τη σύλληψη, την ανάπτυξη, την επικύρωση και την εφαρμογή του κανόνα.

Το Σύνταγμα της Ελλάδας

Το Ίδρυμα της Βουλής των Ελλήνων για τον Κοινοβουλευτισμό και τη Δημοκρατία κάθε χρόνο διοργανώνει εκπαιδευτικές επισκέψεις στη Βουλή των Ελλήνων για μαθητές και μαθήτριες της τελευταίας τάξης της πρωτοβάθμιας και όλων των τάξεων της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Έχετε επισκεφθεί τη Βουλή των Ελλήνων; Έχετε προγραμματίσει επίσκεψη;

Εικόνα 4. Η Βουλή των Ελλήνων

Εικόνα 5. Πλατεία Συντάγματος

Η φωτογραφία είναι από την Πλατεία Συντάγματος στην Αθήνα. Οι Εύζωνοι, η Προεδρική Φρουρά, φρουρούν τιμητικά το Μνημείο του Αγνώστου Στρατιώτη. Το μνημείο του Αγνώστου Στρατιώτη είναι ένα κενοτάφιο προς τιμή των πεσόντων στους πολέμους. Το κτήριο είναι τα Παλαιά Ανάκτορα, αλλά από το 1935 μέχρι σήμερα, είναι η έδρα της Βουλής των Ελλήνων.

Γιατί ονομάστηκε η πλατεία Συντάγματος;

Εικόνα 6. 3 Σεπτεμβρίου 1843.
Η επανάσταση της 3ης Σεπτεμβρίου

Η πλατεία πήρε το όνομά της από την επανάσταση της 3ης Σεπτεμβρίου το 1843. Στις 3 Σεπτεμβρίου ο λαός και η στρατιωτική φρουρά των Αθηνών συγκεντρώθηκαν έξω από τα τότε βασιλικά ανάκτορα, που σήμερα είναι η έδρα της Βουλής των Ελλήνων, και απαίτησαν να τους παραχωρηθεί Σύνταγμα. Ο Όθων, ο τότε Βασιλεύς της Ελλάδος, αναγκάστηκε να παραχωρήσει Σύνταγμα και το πολίτευμα της Ελλάδας από απόλυτη μοναρχία έγινε συνταγματική μοναρχία.

Όταν ακούτε τη λέξη «Σύνταγμα» τι έρχεται στον νου σας;

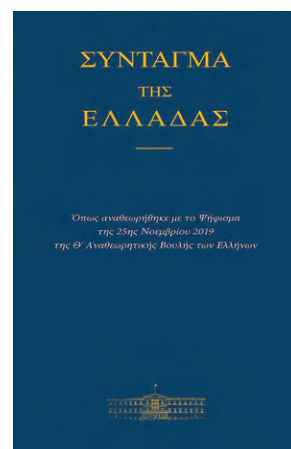

Τι είναι το Σύνταγμα;

Το Σύνταγμα είναι ένα βιβλίο που περιλαμβάνει τους βασικούς νόμους για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του πολίτη και την οργάνωση και λειτουργία του ελληνικού κράτους και των θεσμών. Σε αυτούς τους βασικούς νόμους στηρίζονται όλοι οι άλλοι νόμοι που νομοθετεί η Βουλή των Ελλήνων. Το Σύνταγμα της Ελλάδας αποτελεί τον θεμελιώδη νόμο του κράτους, στον οποίο πρέπει να στηρίζονται όλοι οι νόμοι της πολιτείας.

Το Ελληνικό Σύνταγμα αποτελείται από 120 άρθρα, τα οποία μπορούν να αναθεωρούνται, να αλλάζουν σύμφωνα με τις κοινωνικές ανάγκες. Ορισμένα άρθρα, όπως αυτά που αναφέρονται στο πολίτευμα της Ελλάδας, ως Προεδρευόμενη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία, δεν αναθεωρούνται.

Εικόνα 6. Το Σύνταγμα της Ελλάδας, όπως αναθεωρήθηκε στις 25 Νοεμβρίου 2019

Στα παρακάτω αποσπάσματα από τα άρθρα του Συντάγματος οι υποχρεώσεις και τα δικαιώματα των πολιτών και οι δημοκρατικές αρχές και αξίες που αναγνωρίζονται στους Έλληνες πολίτες.

Άρθρο 2: Ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου αποτελούν την πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας.

Άρθρο 4: Οι Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου. Οι Έλληνες και οι Ελληνίδες έχουν ίσα δικαιώματα και υποχρεώσεις.

Άρθρο 5: Καθένας έχει δικαίωμα να αναπτύσσει ελεύθερα την προσωπικότητά του και να συμμετέχει στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της χώρας, εφόσον δεν προσβάλλει τα δικαιώματα των άλλων και δεν παραβιάζει το Σύνταγμα ή τα χρηστά ήθη.

Άρθρο 9: Η κατοικία του καθενός είναι άσυλο. Η ιδιωτική και οικογενειακή ζωή του ατόμου είναι απαράβιαστη.

Άρθρο 16: Η παιδεία αποτελεί βασική αποστολή του Κράτους και έχει σκοπό την ηθική, πνευματική, επαγγελματική και φυσική αγωγή των Ελλήνων, την ανάπτυξη της εθνικής και θρησκευτικής συνείδησης

και τη διάπλασή τους σε ελεύθερους και υπεύθυνους πολίτες. Τα έτη υποχρεωτικής φοίτησης δεν μπορεί να είναι λιγότερα από εννέα.

Άρθρο 120: (Ακροτελεύτια διάταξη)

2. Ο σεβασμός στο Σύνταγμα και τους νόμους που συμφωνούν με αυτό και η αφοσίωση στην Πατρίδα και τη Δημοκρατία αποτελούν θεμελιώδη υποχρέωση όλων των Ελλήνων.

3. Ο σφετερισμός, με οποιονδήποτε τρόπο, της λαϊκής κυριαρχίας και των εξουσιών που απορρέουν από αυτή διώκεται μόλις αποκατασταθεί η νόμιμη εξουσία, οπότε αρχίζει και η παραγραφή του εγκλήματος.

4. Η τήρηση του Συντάγματος επαφίεται στον πατριωτισμό των Ελλήνων, που δικαιούνται και υποχρεούνται να αντιστέκονται με κάθε μέσο εναντίον οποιουδήποτε επιχειρεί να το καταλύσει με τη βία.

6η Δραστηριότητα:

Στη Διαδικτυακή Πύλη της [Βουλής των Ελλήνων](https://www.hellenicparliament.gr/Vouli-ton-Ellinon/To-Politevma/Syntagma/) (<https://www.hellenicparliament.gr/Vouli-ton-Ellinon/To-Politevma/Syntagma/>) είναι αναρτημένο το Σύνταγμα. Πλοηγηθείτε στα άρθρα του και μετά διαμορφώστε το «Σύνταγμα» της τάξης σας ή και του σχολείου.

Εννοιολογικός χάρτης:
«Ας κάνουμε το Σύνταγμα της τάξης μας!»

Με λίγα λόγια

Η σύγχρονη κοινωνία για να λειτουργεί ομαλά καθορίζει τις συμπεριφορές των ανθρώπων με γραπτούς και άγραφους κανόνες.

Κανόνας είναι ένα πρότυπο συμπεριφοράς και δράσης, που τον δέχονται όλα τα μέλη της κοινωνίας και συμφωνούν να συμπεριφέρονται σύμφωνα με αυτόν.

Νόμος είναι ένας υποχρεωτικός, γραπτός κανόνας δικαίου που στηρίζεται στις αρχές του Συντάγματος και πρέπει να εφαρμόζεται από όλους τους πολίτες του κράτους.

Το Σύνταγμα είναι ένα βιβλίο που περιλαμβάνει τους βασικούς νόμους για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του πολίτη και την οργάνωση και λειτουργία του ελληνικού κράτους και των θεσμών. Το Σύνταγμα της Ελλάδας αποτελεί τον θεμελιώδη νόμο του κράτους, στον οποίο πρέπει να στηρίζονται όλοι οι νόμοι του ελληνικού κράτους.

Αυτοαξιολόγηση

Ας δούμε τι μάθαμε

7η Δραστηριότητα:

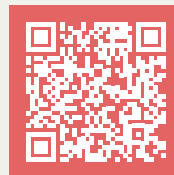
Στην κοινωνία μας υπάρχουν που οργανώνουν τη ζωή μας για να μπορούμε όλοι να ζούμε ήρεμα και με τάξη. Κάποιοι είναι γραπτοί και λέγονται Όλοι είμαστε υποχρεωμένοι να τους ακολουθούμε.

Το βιβλίο που περιλαμβάνει τους βασικούς νόμους για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του πολίτη και την οργάνωση και λειτουργία του ελληνικού κράτους και των θεσμών ονομάζεται.....

Υπάρχουν όμως και άλλοι που είναι άγραφοι, όπως για παράδειγμα όταν πηγαίνω στο κυλικείο του σχολείου για να αγοράσω κάτι, περιμένω τη σειρά μου και δεν σκουντάω τους/τις συμμαθητές/τριες μου. Αυτούς τους άγραφους τους τηρούμε από μόνοι μας, γιατί έτσι δείχνουμε ότι είμαστε καλοί πολίτες και έχουμε μια κοινωνία που σέβεται τους ανθρώπους.

Η ιστορία
της ψήφου

Νόμοι και
ηθικοί κανόνες

Γ3. Ιθαγένεια και εθνική ταυτότητα**Ολοκληρώνοντας την ενότητα αυτή οι μαθητές/-τριες θα είναι σε θέση:**

- Να προσδιορίζουν την έννοια της ιθαγένειας και τις διαδικασίες με τις οποίες αποκτάται.
- Να εξηγούν τι σημαίνει να είναι κάποιος Έλληνας πολίτης και να περιγράφουν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που απορρέουν από την ελληνική ιθαγένεια.
- Να αναγνωρίζουν την ιδιότητα του ενεργού πολίτη.
- Να εντοπίζουν τους τρόπους με τους οποίους οι Έλληνες πολίτες μπορούν να συμμετέχουν στα κοινά.
- Να εξηγούν τον ρόλο που έχουν οι ίδιοι ως Έλληνες πολίτες στο σχολείο και την ευρύτερη κοινότητα.
- Να αντιλαμβάνονται την έννοια και την αξία του εθελοντισμού.

1η Δραστηριότητα:

Διαβάστε τις παρακάτω ιστορίες και υπογραμμίστε τα ονόματα των ανθρώπων.

Διάγραμμα VENN:
Έθνος και Κράτος

Η Ευτέρπη γεννήθηκε και μεγάλωσε στην Κω, ένα όμορφο νησί των Δωδεκανήσων. Όταν πήγαινε στο δημοτικό ο συμμαθητής της, ο Θεόφιλος, και η οικογένειά του μετανάστευσαν στην Μελβούρνη της Αυστραλίας και δεν τον ξαναείδε. Τα τελευταία καλοκαίρια ο Θεόφιλος έρχεται στην Κω για να επισκεφθεί τον παππού και τη γιαγιά του. Κάνουν παρέα και συζητάνε για τις χώρες που ζούνε.

Είμαι η Παυλίνα και πηγαίνω σε δημοτικό σχολείο της Αθήνας, που φοιτούν πολλά παιδιά που έχουν καταγωγή από άλλη χώρα. Εγώ κάνω παρέα με τη Φωτεινή και την Ερμελίνα. Εγώ και η Φωτεινή γεννηθήκαμε στην Αθήνα. Η Ερμελίνα γεννήθηκε στην Αλβανία, αλλά ζει μόνιμα στην Ελλάδα. Είμαστε μαζί από την Α' τάξη. Φέτος στην παρέα μας προστέθηκε ένα ακόμη κορίτσι, η Λεϊλά. Η Λεϊλά είναι πρόσφυγας από τη Συρία. Η οικογένειά της αναγκάστηκε να φύγει από την πατρίδα της εξαιτίας του πολέμου. Βουρκώνουν τα μάτια της, κάθε φορά που μιλάει για τον τόπο της και τους συγγενείς και φίλους που άφησαν πίσω.

Ο Αχιλλέας γεννήθηκε στη Δράμα. Ήταν πολύ μικρός όταν οι γονείς αποφάσισαν να μεταναστεύσουν για μια καλύτερη ζωή στην Αμερική. Μένουν στην Αστόρια της Νέας Υόρκης. Ο Αχιλλέας αγαπάει πολύ την Ελλάδα και κάθε καλοκαίρι έρχεται. Οι γονείς του, Μαρίκα και Ιορδάνης, αποφάσισαν να ξαναχυρίσουν στην Ελλάδα. Ζουν εδώ και δέκα χρόνια στη Δράμα και δεν έχουν σκοπό να επιστρέψουν στην Αμερική.

Ο Ντάρι είναι από την Αίγυπτο. Ήρθαν στην Ελλάδα, γιατί ο πατέρας του δουλεύει σε ψαροκάικο. Ζούνε στη Θεσσαλονίκη και πηγαίνουμε μαζί στο σχολείο από την Α' δημοτικού. Γρήγορα γίναμε φίλοι. Αγαπάμε και οι δύο τη θάλασσα και μας αρέσει να πηγαίνουμε για ψάρεμα.

Η Παναγιώτα, γεννήθηκε στην Κάλυμνο και πήγε στη Φλόριντα των ΗΠΑ, για να σπουδάσει πιλότος. Ζει και δουλεύει εκεί και έρχεται στην Ελλάδα για να δει τους γονείς της.

Ο Αμπντάλα είναι από το Αφγανιστάν και έχασε τον πατέρα και τη μητέρα, όταν ήταν 11 χρόνων. Μετά τον θάνατο των γονιών του αντιμετώπισε πολλές δυσκολίες στο Αφγανιστάν. Αναγκάστηκε να φύγει και να πάει στο Ιράν, που ήταν κάποιοι συγγενείς του. Δούλεψε 3 χρόνια εκεί στην οικοδομή, αλλά ήταν μικρός για τόσο δύσκολη δουλειά. Τότε αποφάσισε να ταξιδέψει μόνος του στην Ευρώπη και έτσι έφτασε στην Ελλάδα, ως ασυνόδευτος ανήλικος πρόσφυγας. Σήμερα είναι 17 ετών, έχει κάνει φίλους στην Ελλάδα και σκέφτεται να μείνει μόνιμα.

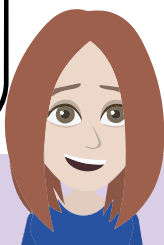
Οι έννοιες ιθαγένεια, υπηκοότητα, πολίτης και εθνική ταυτότητα

Μαρία, αναζητώντας πληροφορίες στο Διαδίκτυο για το ελληνικό Σύνταγμα και τις αναθεωρήσεις που έγιναν μετά το 1975, βρήκα ένα άρθρο που αναφερόταν στους όρους ιθαγένεια και υπηκοότητα. Θέλεις να το διαβάσουμε μαζί;

Λέγεται πως «η ιθαγένεια δεν δίνεται, την έχεις» ενώ «η υπηκοότητα μπορεί να δοθεί». Στο γένος ανήκεις (ιθύς (ευθύς) + γένος), ενώ στον λαό ενός κράτους μπορεί να εισέλθει κάποιος με τις προϋποθέσεις που ορίζει ο νόμος.

Στην ελληνική νομοθεσία η έννοια των όρων **ιθαγένεια** και **υπηκοότητα** έχουν την ίδια σημασία. Και οι δύο όροι δηλώνουν τη σχέση του ατόμου ως πολίτη με το ελληνικό κράτος. Άρα η ιδιότητα του Έλληνα πολίτη, η ιθαγένεια και η υπηκοότητα είναι συνώνυμες έννοιες. Αυτός ο δεσμός, δηλαδή πότε και πώς κάποιος αποκτά την ιθαγένεια του κράτους που μένει μόνιμα ή πότε την χάνει καθορίζεται από τους νόμους του κράτους.

Μπορεί να πάρει την ελληνική ιθαγένεια και ο Ντάρι που ήρθε από την Αίγυπτο; Η Εμερλίνα που ήρθε με τους γονείς της από την Αλβανία; Ο Αμπντάλα που κατάγεται από το Αφγανιστάν και ήρθε ως ασυνόδευτος πρόσφυγας;

Πλέον στην Ευρώπη ισχύει το «δίκαιο της διαμονής». Δηλαδή κάποιος μπορεί να ζητήσει να αποκτήσει την ιθαγένεια του κράτους που ζει, εφόσον πληροί τις προϋποθέσεις του νόμου. Η πράξη αυτή λέγεται **πολιτογράφηση**, δηλαδή γίνεσαι πολίτης της χώρας.

Στην ελληνική νομοθεσία αναφέρεται ότι οι αλλογενείς **αλλοδαποί**, δηλαδή πολίτες Ευρωπαϊκής Ένωσης, πολίτες Τρίτων Χωρών και ανιθαγενείς (χωρίς ιθαγένεια), που δεν έχουν ελληνική καταγωγή και διαμένουν νόμιμα και μόνιμα στη χώρα, μπορούν να αποκτήσουν την Ελληνική Ιθαγένεια με τη διαδικασία της πολιτογράφησης αλλογενών.

2η Δραστηριότητα:

Αναζητήστε πληροφορίες για τις προϋποθέσεις απόκτησης της ελληνικής ιθαγένειας των αλλογενών αλλοδαπών και συζητήστε στην ολομέλεια της τάξης. Αναζητήστε την ερμηνεία των λέξεων στο Γλωσσάρι το βιβλίου.

Κρυπτόλεξο
της ιθαγένειας

Υποχρεώσεις και δικαιώματα των Ελλήνων πολιτών

Το Σύνταγμα, η νομοθεσία του ελληνικού κράτους και οι άγραφοι νόμοι-κανόνες κατοχυρώνουν τα ατομικά δικαιώματα (ατομικές ελευθερίες, ισότητα), τα πολιτικά δικαιώματα (συμμετοχή στην πολιτική ζωή) και τα κοινωνικά δικαιώματα (παιδεία, υγεία, εργασία) σε όλους τους πολίτες αλλά και τις υποχρεώσεις των πολιτών προς το κράτος.

Ατομικά

Ισότητα: Οι Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου. Οι Έλληνες και οι Ελληνίδες έχουν ίσα δικαιώματα και υποχρεώσεις.

Καθένας έχει δικαίωμα να αναπτύσσει ελεύθερα την προσωπικότητά του, εφόσον δεν προσβάλλει τα δικαιώματα των άλλων και δεν παραβιάζει το Σύνταγμα ή τα χρηστά ήθη.

Η κατοικία του καθενός είναι άσυλο. Η ιδιωτική και οικογενειακή ζωή του ατόμου είναι απαραβίαστη.

Πολιτικά

Να εκλέγουν τους αντιπροσώπους τους (βουλευτές, ευρωβουλευτές, νομάρχες και δημάρχους).

Να εκλέγονται οι ίδιοι στα παραπάνω αξιώματα.

Να διορίζονται ένορκοι στις δίκες.

Κοινωνικά

Παιδεία: η δωρεάν εννιάχρονη υποχρεωτική εκπαίδευση.

Υγεία: Το κράτος μεριμνά για την υγεία των πολιτών.

Περιβάλλον: Η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του κράτους και δικαίωμα του καθενός.

3η Δραστηριότητα:

Παράδειγμα

Το δικαίωμα της προστασίας της πνευματικής ιδιοκτησίας.

Το έργο ενός συγγραφέα είναι πνευματική του ιδιοκτησία και προστατεύεται από τον νόμο.

Είναι υποχρεωμένος όποιος το χρησιμοποιήσει να ζητήσει πρώτα την άδεια του συγγραφέα.

Γράψτε στην πρώτη στήλη του διαγράμματος **Τ** κάποια δικαιώματά σας ως μαθητές και ως Έλληνες πολίτες και στη δεύτερη στήλη την ευθύνη που επιφέρει αυτό το δικαίωμα.

Ως μαθητής και Έλληνας πολίτης έχω:	
Δικαίωμα	Υποχρέωση

4η Δραστηριότητα:

Ο/Η δάσκαλος/α ζητάει από τους μαθητές να σκεφτούν την ερώτηση «Ποιος είμαι;»

Στη συνέχεια με καταιγισμό ιδεών οι μαθητές προτείνουν κατηγορίες απαντήσεων, οι οποίες θα γραφτούν στον πίνακα. Κατηγορίες απαντήσεων μπορεί να είναι: ο ρόλος τους στην οικογένεια, τα ενδιαφέροντά τους, η θρησκεία τους, η πατρίδα τους, ο τόπος καταγωγής τους, τα φυσικά χαρακτηριστικά τους.

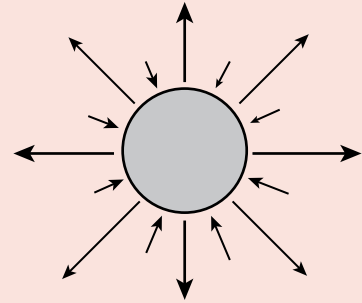
Όταν ολοκληρωθεί η συζήτηση οι μαθητές ατομικά θα συμπληρώσουν το φύλλο εργασίας «Η δική μου ταυτότητα», το οποίο θα αποθηκευτεί στον Ατομικό Φάκελο Εργασιών του/της μαθητή/τριας.

5η Δραστηριότητα:

Οι μαθητές θα συζητήσουν στην ολομέλεια της τάξης για τα χαρακτηριστικά που χρησιμοποίησαν για να διαμορφώσουν τη δική τους ταυτότητα. Με βάση αυτές τις κατηγορίες των χαρακτηριστικών θα δημιουργήσουν ένα διάγραμμα (βλ. Εικόνα 4) της ταυτότητας της τάξης τους. Μπορούν να φτιάξουν το διάγραμμα σε χαρτόνι ομαδικά και να το αναρτήσουν στον πίνακα ανακοινώσεων της τάξης.

Εικόνα 4. Η ταυτότητα της τάξης

Ο ενεργός πολίτης

Ο Θεοδόσης κάθε πρωί πηγαίνει πεζός στο σχολείο. Σήμερα έβρεχε πολύ και ένα αυτοκίνητο που πέρασε δίπλα του, έπεσαν οι ρόδες του στη λακούβα του δρόμου που είχε γεμίσει νερό της βροχής και τον μούσκεψε. Πήγε στο σχολείο και ανέφερε το περιστατικό στην δασκάλα του και της ζήτησε να ενημερώσουν τους υπεύθυνους. Η δασκάλα το συζήτησε στην τάξη και αποφάσισαν να κάνουν επιστολή-αίτημα στον Δήμαρχο. Στην επιστολή, αφού εξήγησαν το συμβάν, ζήτησαν οι αρμόδιες υπηρεσίες να επιδιορθώσουν άμεσα την κακοτεχνία στο οδόστρωμα. Την επιστολή την υπέγραψαν η δασκάλα και όλοι οι μαθητές και την έστειλε ο διευθυντής του σχολείου.

Στις εκλογές της τάξης μας εκλέχτηκε Πρόεδρος η Ευδοκία. Μετά την εκλογή της συγκάλεσε το Συμβούλιο της Τάξης και κατέθεσε για συζήτηση την πρόταση-δράση «Αγαπώ το σχολείο μου και το φροντίζω». Συζητήθηκε το θέμα και αποφάσισαν ότι πρέπει να διερευνήσουν και τις απόψεις των άλλων μαθητών του σχολείου. Όλοι συμφώνησαν σε αυτό και αποφάσισαν να συντάξουν το ερωτηματολόγιο.

6η Δραστηριότητα:

Στα παραπάνω κείμενα μπορείτε να υπογραμμίσετε τις πρωτοβουλίες που ανέλαβαν οι πρωταγωνιστές σε σχέση με τον εαυτό τους και τα κοινά;

Ποιες απ' αυτές τις δράσεις και πρωτοβουλίες μπορείτε να κάνετε πράξη στην κοινότητά σας και στο σχολείο;

Κοινότητα

■ ☐ ☐

■ ☐ ☐

Σχολείο

■ ☐ ☐

■ ☐ ☐

Συμπληρώστε στο φύλλο εργασίας «Η ταυτότητα του ενεργού πολίτη» τα βασικά χαρακτηριστικά του για να σχηματίσετε την ταυτότητα του ενεργού πολίτη.

Η ταυτότητα του ενεργού πολίτη

Εθελοντισμός*5η Δεκεμβρίου είναι η Διεθνής Ημέρα Εθελοντών*

Στις Εικόνες 5 και 6 φαίνονται εθελοντές μαθητές με τους εκπαιδευτικούς τους να φυτεύουν δέντρα και να καθαρίζουν την παραλία από τα σκουπίδια.

Εικόνα 5. Θεσσαλονίκη: Εθελοντική δεντροφύτευση μαθητών στο πρώην στρατόπεδο «Μέγας Αλέξανδρος»

Εικόνα 6. Κεφαλονιά. Εθελοντές μαθητές καθάρισαν το Λιβάδι Παλικής!

«Μέσα από την ανιδιοτελή προσφορά τους, οι εθελοντές δείχνουν το καλύτερο πρόσωπο της ανθρωπότητας. Στην Παγκόσμια Ημέρα Εθελοντισμού, τιμούμε τη δέσμευση και τη συμβολή των εθελοντών για την οικοδόμηση δικαιότερων κοινωνιών και ενός υγιέστερου πλανήτη.»

Μήνυμα του
Αντόνιο Γκουτέρες,
Γενικού Γραμματέα ΟΗΕ
στις 5 Δεκεμβρίου 2022

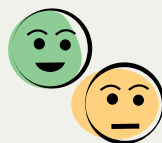

Η ταυτότητα του
εθελοντή

Συζητήστε στην τάξη για τον εθελοντισμό και για τις εθελοντικές δράσεις που συμμετείχατε. Έπειτα, συμπληρώστε το φύλλο εργασίας «Είμαι εθελοντής σημαίνει...» και δημιουργήστε την ταυτότητα του εθελοντή.

Ομάδες εθελοντικής
προσφοράς

Αυτοαξιολόγηση**7η Δραστηριότητα:**

Ενεργός πολίτης:
Άσκηση αντιστοίχισης

Με λίγα λόγια

Η ιθαγένεια δηλώνει τη σχέση του ατόμου ως πολίτη με το ελληνικό κράτος. Ένα άτομο αποκτά την ιθαγένεια του ελληνικού κράτους σύμφωνα με τη νομοθεσία. Εάν κάποιος δεν έχει την ελληνική ιθαγένεια-υπηκοότητα, μπορεί να την αποκτήσει, εφόσον πληροί τις προϋποθέσεις του νόμου. Η πράξη αυτή λέγεται πολιτογράφηση, δηλαδή γίνεσαι πολίτης της χώρας. Ως πολίτης της Ελλάδας έχεις υποχρεώσεις και δικαιώματα. Το Σύνταγμα, η νομοθεσία του ελληνικού κράτους και οι άγραφοι νόμοι-κανόνες κατοχυρώνουν τα ατομικά δικαιώματα (ατομικές ελευθερίες, ισότητα), τα πολιτικά δικαιώματα (συμμετοχή στην πολιτική ζωή) και τα κοινωνικά δικαιώματα (παιδεία, υγεία, εργασία) σε όλους τους πολίτες αλλά και τις υποχρεώσεις των πολιτών προς το κράτος. Είναι σημαντικό οι πολίτες του ελληνικού κράτους να αναλαμβάνουν δράσεις εθελοντικά και συμμετέχουν ενεργά στην κοινωνική ζωή.

Γ4. Η Ελλάδα και η Ευρώπη

Ολοκληρώνοντας την ενότητα αυτή οι μαθητές/-τριες θα είναι σε θέση:

- Να αναλύουν τους λόγους δημιουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Να περιγράφουν τη δομή, τα όργανα και τις λειτουργίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Να διαπιστώσουν τις αμοιβαίες επιδράσεις μεταξύ Ελλάδας και Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Να προσεγγίσουν την ιδιότητα του Ευρωπαίου πολίτη ως μέρος της δικής τους ταυτότητας.
- Να αναγνωρίζουν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους που απορρέουν από την ιδιότητά τους ως μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ιστορικό πλαίσιο, στόχοι και αξίες της Ευρωπαϊκής Ένωση

1η Δραστηριότητα:

Χωριστείτε σε ομάδες. Γράψτε και ζωγραφίστε πάνω σε ένα χαρτόνι ό,τι γνωρίζετε για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Παρουσιάστε την εργασία σας στην ολομέλεια.

Οι χώρες της ΕΕ

Η **Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ)** αποτελεί μία μοναδική οικονομική και πολιτική ένωση 27 ευρωπαϊκών κρατών με στόχο την ελεύθερη διακίνηση **κεφαλαίων, αγαθών, ανθρώπων και υπηρεσιών**. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2022.

Παιχνίδι μνήμης με τις χώρες της Ε.Ε.

2η Δραστηριότητα:

Σε ομάδες, κάνετε αναζήτηση στο διαδίκτυο και αναφέρετε από ένα παράδειγμα για κάθε μία από τις «τέσσερις ελευθερίες» της Ευρωπαϊκής Ενιαίας Αγοράς.

Πορτραίτο του Ρομπέρ Σουμάν

Μετά το τέλος του αιματηρού Β' Παγκοσμίου Πολέμου το 1945, αναγνωρίστηκε από πολλούς σημαντικούς ανθρώπους της εποχής η ανάγκη **διασφάλισης ειρήνης και σταθερότητας** στην ευρωπαϊκή ήπειρο. Θεωρήθηκε ότι η ευημερία θα ήταν εφικτή μέσα από συνεργασίες.

Το ήξερες ότι το 2012 η ΕΕ έλαβε βραβείο Νόμπελ ειρήνης;

Οι πρωτεργάτες της ΕΕ

3η Δραστηριότητα:

Ο Robert Schuman ονομάζεται «Πατέρας της Ευρώπης». Μπορείτε να βρείτε πληροφορίες ώστε να αιτιολογήσετε αυτόν τον χαρακτηρισμό;

«Η Ευρώπη δεν θα δημιουργηθεί δια μιας, ούτε σε ένα συνολικό οικοδόμημα: θα διαμορφωθεί μέσα από συγκεκριμένα επιτεύγματα που θα δημιουργήσουν πρώτα μια πραγματική αλληλεγγύη.»

Διακήρυξη Σουμάν,
9 Μαΐου 1950

Η ΕΕ δημιουργήθηκε σταδιακά. Βασίζεται σε **Συνθήκες**, οι οποίες είναι δεσμευτικές συμφωνίες μεταξύ των κρατών-μελών. Το 1951 υπογράφηκε η Συνθήκη Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ) μεταξύ της Γαλλίας, της Δυτικής Γερμανίας, του Βελγίου, της Ιταλίας, του Λουξεμβούργου και της Ολλανδίας. Η **Συνθήκη του Μάαστριχτ** το 1992 έθεσε τα θεμέλια για τη δημιουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Χρονογραμμή
ένταξης των
χωρών της ΕΕ

4η Δραστηριότητα:

Μελετήστε τη *Διακήρυξη Σουμάν* και εξηγήστε πως η Συνθήκη ΕΚΑΧ θα μπορούσε να εγγυηθεί την ειρήνη.

Η Ελλάδα υπογράφει τη συμφωνία ένταξης στην ΕΟΚ τον Μάιο 1979 και η πλήρης ένταξη γίνεται το 1981. Η Ελλάδα εδραιώνει το δημοκρατικό πολιτικό σύστημα και ενισχύεται η θέση της χώρας διεθνώς.

Υπογραφή της Συνθήκης Ένταξης, 1979

5η Δραστηριότητα:

Ποια είναι τα οφέλη της ένταξης της Ελλάδας στην ΕΟΚ, για την Ελλάδα και για την Ευρώπη, σύμφωνα με τον Κωνσταντίνο Καραμανλή; Μπορείτε να [ακούσετε](#) ή να [διαβάσετε](#) (cnce.eu) την ιστορική ομιλία του στις 28 Μαΐου 1979.

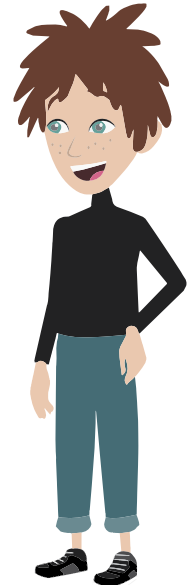

Εξώφυλλο της εφημερίδας Η Καθημερινή,
1η Ιανουαρίου 1981

6η Δραστηριότητα:

Συμπληρώστε τον σωστό αριθμό:
 Σήμερα, η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει:
 _____ κράτη-μέλη
 _____ επίσημες γλώσσες
 _____ κατοίκους
 _____ κράτη-μέλη με κοινό νόμισμα
 το ευρώ
 σημαία με _____ αστέρια

Ας ανακαλύψουμε μαζί
 τους στόχους και τις αξίες
 της ΕΕ

Οι στόχοι και οι αξίες της ΕΕ διατυπώνονται στη Συνθήκη της Λισαβόνας και στον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ.

7η Δραστηριότητα:

Οι τίτλοι από τα πρώτα έξι κεφάλαια του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ αναφέρουν τις κύριες ευρωπαϊκές αξίες. Μπορείτε να τις βρείτε;

A _____
 E _____
 I _____
 A _____
 Δ _____
 Δ _____

«Η Ένωση καταπολεμά τον κοινωνικό αποκλεισμό και τις διακρίσεις και προωθεί την κοινωνική δικαιοσύνη και προστασία, την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών, την αλληλεγγύη μεταξύ των γενεών και την προστασία των δικαιωμάτων του παιδιού.»

Συνθήκη της
 Λισαβόνας, 2007

Δομή, όργανα και λειτουργίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει πολυεπίπεδη οργάνωση και πολλά θεσμικά όργανα.

Ευρωπαϊκό
 Συμβούλιο

Ευρωπαϊκή
 Επιτροπή

Ευρωπαϊκό
 Κοινοβούλιο

Δικαστήριο της
 Ευρωπαϊκής Ένωσης

Ευρωπαϊκό
 Ελεγκτικό
 Συνέδριο

Ευρωπαϊκή
 Κεντρική
 Τράπεζα

Ευρωπαϊκή
 Τράπεζα
 Επενδύσεων

Ευρωπαϊκή Οικονομική
 και Κοινωνική Επιτροπή

Ευρωπαϊκή
 Επιτροπή των
 Περιφερειών

Μεταφραστικό Κέντρο
 των Οργάνων της
 Ευρωπαϊκής Ένωσης

Συνέδριο
 ερμηνείας της
 Ευρώπης

Υπηρεσία
 Εκδόσεων της
 Ευρωπαϊκής
 Ένωσης

8η Δραστηριότητα:

Τα 4 κύρια θεσμικά όργανα που συνεργάζονται για τη λήψη αποφάσεων και τη νομοθεσία είναι τα ακόλουθα. Συμπληρώστε τον πίνακα με τις πληροφορίες που λείπουν.

Τα 4 κύρια θεσμικά
όργανα της ΕΕ

	Πού εδρεύει;	Ποιοι συμμετέχουν;	Τι αρμοδιότητες έχει;
Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο			
Ευρωπαϊκό Συμβούλιο			
Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης			
Ευρωπαϊκή Επιτροπή			

9η Δραστηριότητα:

Λοιπά θεσμικά όργανα. Χωριστείτε σε 4 ομάδες. Κάθε ομάδα αναλαμβάνει να παρουσιάσει στην ολομέλεια ένα από τα παρακάτω θεσμικά όργανα της ΕΕ:

- το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης
- την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα
- το Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο
- την Επιτροπή των Περιφερειών

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει ν _____ και ε _____ εξουσία. Οι κυβερνήσεις των κρατών-μελών συμμετέχουν και συνεργάζονται με τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα. Τα κράτη-μέλη έχουν μεταβιβάσει ορισμένες εξουσίες και αρμοδιότητες στην ΕΕ. Σε άλλους τομείς, η ΕΕ συνεργάζεται με τα κράτη-μέλη ή τα βοηθά όταν υπάρχει ανάγκη.

Στόχος της ΕΕ είναι να μην υπάρχουν οικονομικές, κοινωνικές και εδαφικές ανισότητες μεταξύ των κρατών-μελών. Για τον λόγο αυτό, η Ένωση δίνει χρήματα στα κράτη-μέλη και τις περιφέρειές τους για να ανταποκριθούν στις ανάγκες τους.

Το ήξερες ότι κάθε χρόνο μαθητές από όλες τις χώρες της ΕΕ συγκεντρώνονται στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στο Στρασβούργο; Είναι το πρόγραμμα EUROSCOLA!

Είναι τα γνωστά σε όλους μας ευρωπαϊκά προγράμματα ή ΕΣΠΑ!

Για την εκπαίδευση, υπάρχει και το πρόγραμμα Erasmus+

10η Δραστηριότητα:

Υπάρχουν στο περιβάλλον σας (στο σχολείο, στην πόλη, στην περιφέρειά σας) έργα που έγιναν με προγράμματα ΕΣΠΑ ή με το Erasmus+; Μπορείτε να πάρετε συνέντευξη από εκπαιδευτικούς του σχολείου σας και τους γονείς σας και παρουσιάστε τα αποτελέσματα της έρευνάς σας στην ολομέλεια ή να γράψετε ένα άρθρο για τη σχολική εφημερίδα.

Ευρωπαϊκή ταυτότητα και ευρωπαϊκή πολιτειότητα

Η ταυτότητα συνδέει τον εαυτό μας με την κοινότητα, εκφράζει κοινωνικές και πολιτισμικές σχέσεις και εξελίσσεται στον χρόνο. Ένας άνθρωπος έχει πολλές ταυτότητες.

Η **ευρωπαϊκή ταυτότητα** συνδέεται με μία ισχυρή αίσθηση συμμετοχής στην ευρωπαϊκή κοινότητα και την ιδιότητα του **Ευρωπαίου πολίτη**. Όλοι οι πολίτες των κρατών-μελών της ΕΕ θεωρούνται Ευρωπαίοι πολίτες και έχουν ευρωπαϊκή ιθαγένεια.

Η Ευρώπη έχει πολιτισμική πολυμορφία: Κάθε κράτος-μέλος έχει τη δική του **πολιτισμική κληρονομιά**, που συμβάλλει στη δημιουργία του κοινού ευρωπαϊκού πολιτισμού. Είναι μία **πολυπολιτισμική κοινωνία**.

Η ΕΕ έχει σύμβολα, τα οποία βοηθούν στη δημιουργία κοινής ευρωπαϊκής ταυτότητας μέσω του πολιτισμού.

Ταυτότητα: το σύνολο των ιδιαίτερων ψυχικών και πνευματικών χαρακτηριστικών ενός ατόμου ή μιας ομάδας.

Λεξικό της κοινής νεοελληνικής, Ίδρυμα Τριανταφυλλίδη, 1998

11η Δραστηριότητα:

Ανακαλύψτε τα Σύμβολα της Ευρωπαϊκής Ένωσης!

- Η ΕΕ γιορτάζει κάθε χρόνο στις _____ που είναι η επέτειος της _____
- Η ΕΕ έχει τη δική της σημαία. Ο αριθμός των αστεριών συμβολίζει _____
- Ο ύμνος της ΕΕ είναι η _____ του _____
- Το έμβλημα της ΕΕ είναι « _____ » και συμβολίζει _____
- Το σύμβολο € του ευρώ σχεδιάστηκε από το ελληνικό _____, από το οποίο ξεκινά και η λέξη _____.
- Στις _____ εορτάζεται η Ευρωπαϊκή Ημέρα Γλωσσών.

Η ιδιότητα του Ευρωπαίου πολίτη χαρακτηρίζεται από δικαιώματα, υποχρεώσεις και συμμετοχή στην πολιτική ζωή. Είναι η σχέση του πολίτη με την ΕΕ.

Αισθάνεσαι
Ευρωπαϊά
πολίτης;

Ναι! Ανήκω στην ευρωπαϊκή οικογένεια
και σέβομαι τους διαφορετικούς
πολιτισμούς και τις παραδόσεις
των κρατών-μελών. Εσύ;

Κι εγώ! Νιώθω ίσος με όλα τα παιδιά της Ευρώπης!

Δημιουργία
ψηφιακής
αφίσας

Με λίγα λόγια

Η Ευρωπαϊκή Ένωση δημιουργήθηκε για να εξασφαλίσει την ειρήνη και τη συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών της. Αποτελεί μία μοναδική οικονομική και πολιτική ένωση 27 ευρωπαϊκών κρατών με στόχο την ελεύθερη διακίνηση κεφαλαίων, αγαθών, ανθρώπων και υπηρεσιών. Ο ευρωπαίος πολίτης έχει τόσο δικαιώματα όσο και υποχρεώσεις οι οποίες προκύπτουν από την ιθαγένεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης και διαμορφώνουν την ευρωπαϊκή του ταυτότητα.

Αυτοαξιολόγηση

Ας δούμε τι μάθαμε

12η Δραστηριότητα:

Τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις του Ευρωπαίου πολίτη

Τι μπορώ να κάνω μέσα στην ΕΕ;	Ποιες είναι οι υποχρεώσεις μου ως Ευρωπαίος πολίτης μέσα σε μια πολυπολιτισμική κοινότητα;

Σήμερα, τα κράτη-μέλη συνεργάζονται στενά για την οικονομία, την ασφάλεια, την πολιτική, την κοινωνία και τον πολιτισμό μέσα σε έναν κόσμο που διαρκώς αλλάζει. Η ΕΕ εξελίσσεται, προσαρμόζεται στις ανάγκες της εποχής, έρχεται αντιμέτωπη με παγκόσμιες κρίσεις και επιδεικνύει ανθεκτικότητα.

Παγκόσμιες κρίσεις
και δράσεις της ΕΕ

Γ5. Ανθρώπινα δικαιώματα και βιώσιμη ανάπτυξη

Ολοκληρώνοντας την ενότητα αυτή οι μαθητές/-τριες θα είναι σε θέση:

- Να προσδιορίζουν την έννοια και το περιεχόμενο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και να εντοπίζουν τις περιπτώσεις που αυτά αγνοούνται ή παραβιάζονται συνειδητά ή ασυνείδητα.
- Να διατυπώνουν αιτιολογημένη άποψη για την υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και να αναλαμβάνουν δράση για την προστασία τους στην τοπική και ευρύτερη κοινότητα.
- Να εμβαθύνουν στην κατανόηση των 17 στόχων βιώσιμης ανάπτυξης και να τους συνδέσουν με τις αρχές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Ανθρώπινα δικαιώματα

«Όλοι οι άνθρωποι γεννιούνται ελεύθεροι και ίσοι στην αξιοπρέπεια και τα δικαιώματα. Είναι προικισμένοι με λογική και συνείδηση, και οφείλουν να συμπεριφέρονται μεταξύ τους με πνεύμα αδελφοσύνης». (Άρθρο 1 της Οικουμενικής Διακήρυξης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων)

1η Δραστηριότητα:

Συζητήσετε μέσα στην τάξη το 1^ο άρθρο της Οικουμενικής Διακήρυξης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων διευκρινίζοντας παράλληλα τους όρους αξιοπρέπεια, λογική, συνείδηση, αδελφοσύνη.

2η Δραστηριότητα:

Απαντήστε στην ερώτηση «Ποια είναι τα ανθρώπινα δικαιώματα;». Σχηματίστε με τις απαντήσεις έναν εννοιολογικό χάρτη.

Δημιουργία
εννοιολογικού
χάρτη:
Τα ανθρώπινα
δικαιώματα

Το 1948 η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών ενέκρινε την Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Η **Ημέρα Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων** γιορτάζεται από τη διεθνή κοινότητα κάθε χρόνο στις **10 Δεκεμβρίου**.

3η Δραστηριότητα:

Να αναγνώσετε την Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και να σχηματίσετε ένα συννεφώλεξο με ανθρώπινα δικαιώματα.

Ανθρώπινα δικαιώματα και Ευρωπαϊκή Ένωση

Η Ευρωπαϊκή Ένωση δεσμεύεται για την προώθηση και την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της δημοκρατίας και του κράτους δικαίου παγκοσμίως.

Η ΕΕ είναι κατά:

- της θανατικής ποινής.
- των βασανιστηρίων.
- της εμπορίας ανθρώπων.
- των διακρίσεων.

Κρυπτόλεξο για
τα ανθρώπινα
δικαιώματα

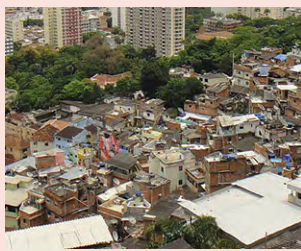

Η Ατζέντα 2030 του Ο.Η.Ε.

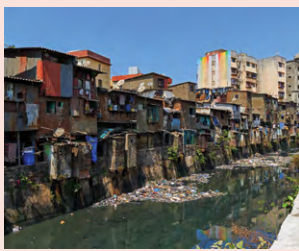
Σήμερα, ο κόσμος βρίσκεται αντιμέτωπος με μεγάλες προκλήσεις όπως η ακραία φτώχεια, οι ανισότητες και η αλλαγή του κλίματος. Το 2015 τα κράτη μέλη του ΟΗΕ δεσμεύτηκαν να εφαρμόσουν έως το 2030 στόχους-πολιτικές για τη βελτίωση της ζωής των ανθρώπων και του πλανήτη. Οι 17 Στόχοι της Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών αποτελούν μέρος της Ατζέντα 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη και αφορούν το περιβάλλον, την κοινωνία και την οικονομία. Περιηγηθείτε στον επίσημο [ιστότοπο](#) και ανακαλύψτε τους 17 Στόχους.

4η Δραστηριότητα:

Να περιγράψετε τις εικόνες και να συζητήσετε ποιες διαστάσεις της βιώσιμης ανάπτυξης διαπιστώνετε ότι θίγονται.

Εικόνα 1

Εικόνα 2

Εικόνα 3

Εννοιολογικός χάρτης:
«Θεμελιώδη δικαιώματα
του ανθρώπου και
οι 17 Στόχοι της
Βιώσιμης Ανάπτυξης»

Με λίγα λόγια

Τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι απαραίτητα για την επίτευξη βιώσιμης ανάπτυξης που σημαίνει ότι κανένας άνθρωπος δεν πρέπει να εξαιρείται από τις τρεις διαστάσεις της βιώσιμης ανάπτυξης: την **κοινωνική**, την **περιβαλλοντική** και την **οικονομική**.

Αυτοαξιολόγηση

Ας δούμε τι μάθαμε

5η Δραστηριότητα:

Βρείτε εικόνες στο διαδίκτυο που να απεικονίζουν δείγματα παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και σχηματίστε κολάζ.

Εικόνα 4

6η Δραστηριότητα:

Η Εικόνα 4 είναι το σύμβολο για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Διοργανώστε έναν διαγωνισμό σκίτσου/ζωγραφικής στην τάξη/ στο σχολείο με θέμα τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Δημιουργία κολάζ

Γ6. Πληροφορία και μέσα ενημέρωσης

Ολοκληρώνοντας την ενότητα αυτή οι μαθητές/-τριες θα είναι σε θέση:

- Να αναγνωρίζουν τη σημασία των μέσων μαζικής ενημέρωσης στην προβολή επιστημονικών, πολιτιστικών, εκπαιδευτικών θεμάτων, στην ευαισθητοποίηση σε κοινωνικά θέματα και στη μετάδοση των πληροφοριών.
- Να συμπεραίνουν την επιρροή που ασκούν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης στις απόψεις, τις στάσεις και τη συμπεριφορά μας μέσα από τη δημιουργία προτύπων.
- Να προσεγγίζουν κριτικά τον τρόπο μετάδοσης της πληροφορίας από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης διακρίνοντας τις τεχνικές πειθούς που χρησιμοποιούνται.

Επικοινωνία και μέσα ενημέρωσης

Ερωτήσεις για συζήτηση

Ποια μέσα ενημέρωσης γνωρίζετε;

Τι λειτουργίες έχουν;

Ποια μέσα ενημέρωσης σας αρέσει να χρησιμοποιείτε; Γιατί;

Επικοινωνία είναι η ανταλλαγή μηνυμάτων-πληροφοριών μεταξύ ενός πομπού (άτομο που εκπέμπει, δηλαδή λέει προφορικά ή γραπτά την πληροφορία) και ενός δέκτη (άτομο που δέχεται –ακούει ή διαβάζει– την πληροφορία), με τη χρήση κάποιου κώδικα, όπως η γλώσσα.

1η Δραστηριότητα:

Μπορείτε να σκεφτείτε άλλους κώδικες επικοινωνίας;

Μικρό λεξικό των Μ.Μ.Ε.: άσκηση αντιστοίχισης

Το σταυρόλεξο των κοινωνικών δικτύων

Η επικοινωνία μπορεί να είναι πρόσωπο με πρόσωπο, δηλαδή δύο ή περισσότεροι άνθρωποι να είναι στον ίδιο χώρο και να μιλάνε ή να βρίσκονται σε διαφορετικά μέρη και να χρησιμοποιείται κάποιο **μέσο** ή **κανάλι επικοινωνίας**, όπως το τηλέφωνο, για να μεταφέρει την πληροφορία.

2η Δραστηριότητα:

Η εφημερίδα, το ραδιόφωνο και η τηλεόραση είναι Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης (Μ.Μ.Ε.). Η τεχνολογία των ηλεκτρονικών υπολογιστών επιτρέπει τη δημιουργία μέσων κοινωνικής δικτύωσης. Μελετήστε τους ορισμούς που δίνονται παρακάτω και αναφέρετε σε τι διαφέρουν μεταξύ τους.

Επικοινωνία και Μέσα ενημέρωσης

«Τα **μέσα μαζικής ενημέρωσης** αναφέρονται στα μέσα μετάδοσης πληροφοριών από μια πηγή σε έναν τεράστιο αριθμό ανθρώπων. [...] Οι πληροφορίες ρέουν από μια πηγή προς ένα μεγάλο πληθυσμό».

«Είναι η τεχνολογία των υπολογιστών που υποστηρίζει τα **μέσα κοινωνικής δικτύωσης**, τα μέσα δηλαδή που επιτρέπουν στους ανθρώπους να επικοινωνούν μεταξύ τους, να μοιράζονται πληροφορίες και να σχηματίζουν κοινότητες ανάλογα με τα ενδιαφέροντα και τους στόχους τους».

Macionis, J. (2020). Κοινωνιολογία. Broken Hill Publishers.

Μέσα στη δημοκρατία, τα Μ.Μ.Ε. έχουν σημαντικούς ρόλους και στόχους, όπως:

- Παρέχουν αξιόπιστες και αντικειμενικές πληροφορίες στους πολίτες
- Ενημερώνουν και ευαισθητοποιούν τους πολίτες για διάφορα κοινωνικά θέματα
- Φέρνουν στη δημοσιότητα κοινωνικά προβλήματα, κάνουν δημόσιο έλεγχο και ασκούν κριτική σε εκείνους που ασκούν εξουσία
- Επιτρέπουν τον διάλογο και την έκφραση διαφορετικών απόψεων
- Βοηθούν στη διάδοση επιστημονικής γνώσης κάνοντάς τη απλή και κατανοητή

3η Δραστηριότητα:

Έχουν άλλους στόχους τα Μ.Μ.Ε.; Σκεφτείτε τι βλέπετε, διαβάζετε ή ακούτε στα Μ.Μ.Ε.. Συζητήστε με την ομάδα σας και καταγράψτε τις απαντήσεις σας.

Σήμερα, τα περισσότερα Μ.Μ.Ε. χρησιμοποιούν και το διαδίκτυο για να έρθουν σε επαφή με το κοινό.

Μέσω του υπολογιστή ή του κινητού μας τηλεφώνου, μπορούμε να συνδεθούμε σε χιλιάδες μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης είναι δημοφιλή στη νέα γενιά. Παρόλο που χρησιμοποιούνται περισσότερο από τους νέους, η χρήση τους από όλες τις ηλικίες συνεχώς αυξάνεται.

Γ6.2. Ελευθερία του Τύπου και μεροληψία

4η Δραστηριότητα:

Τι σημαίνει ελευθερία Τύπου ή ανεξάρτητος Τύπος; Σε ομάδες, αναζητήστε πληροφορίες για τη σημασία του όρου και αναφέρετε παραδείγματα ελευθερίας και ανελευθερίας του Τύπου.

Κανάλια
επικοινωνίας

Στις 3 Μαΐου τα Ηνωμένα Έθνη
γιορτάζουν την Παγκόσμια
Ημέρα Ελευθερίας του Τύπου

«Όλη η ελευθερία μας
εξαρτάται από την ελευθερία
του Τύπου. Η ελευθερία του
Τύπου είναι το θεμέλιο της
δημοκρατίας και της δικαιοσύνης
[...] αντιπροσωπεύει την ίδια
την ψυχή των ανθρωπίνων
δικαιωμάτων».

Αντόνιο Γκουτέρες,
Γενικός Γραμματέας του ΟΗΕ, 2023,
ομιλία με αφορμή την Παγκόσμια
Ημέρα Ελευθερίας του Τύπου

Τα μέσα ενημέρωσης δεν μεταδίδουν απλά τις πληροφορίες, αλλά, παράλληλα, τις διαμορφώνουν. Με τον τρόπο αυτό, επηρεάζεται ο τρόπος με τον οποίο εμείς κατανοούμε τον κόσμο γύρω μας.

Μεροληπτύ σημαίνει κρίνω κάτι υποκειμενικά και όχι με βάση την αλήθεια

Πρότυπο είναι ένα πρόσωπο ή μία κατάσταση που θαυμάζουμε και θέλουμε να μιμηθούμε

Σε αρκετές περιπτώσεις, τα Μ.Μ.Ε. κατηγορούνται ότι προωθούν συγκεκριμένα συμφέροντα και αντιλήψεις. Τότε, λέμε ότι **μεροληπτούν** υπέρ ή κατά συγκεκριμένων ανθρώπων, παρατάξεων ή απόψεων.

Τα Μ.Μ.Ε. δημιουργούν **πρότυπα** και επηρεάζουν τις σκέψεις, τις απόψεις και τη συμπεριφορά μας.

5η Δραστηριότητα:

Με ποιους τρόπους θεωρείτε ότι α) η τηλεόραση και β) τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης έχουν αλλάξει τις οικογενειακές σχέσεις;

Σήμερα έχουμε πολλές επιλογές. Για να αποφύγουμε την μεροληψία, μπορούμε να επιλέγουμε την ενημέρωση από διαφορετικά μέσα (πολλαπλή ενημέρωση). Με αυτόν τον τρόπο, θα διασταυρώνουμε τις πληροφορίες και θα τις ελέγχουμε με την κριτική μας σκέψη. Τότε, θα μπορέσουμε να έχουμε μια πιο ολοκληρωμένη και αντικειμενική εικόνα της πραγματικότητας.

Ελευθερία Τύπου και ανθρώπινα δικαιώματα

6η Δραστηριότητα:

Τι χαρακτηριστικά έχουν τα σημερινά πρότυπα των Μ.Μ.Ε.; Τι επιδράσεις, θετικές ή αρνητικές, ασκούν σε εμάς;

Χαρακτηριστικά προτύπων των μέσων ενημέρωσης	Θετικές επιδράσεις	Αρνητικές επιδράσεις

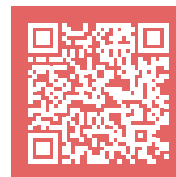
M.M.E., διαφήμιση και τεχνικές πειθούς

Στα μέσα ενημέρωσης προβάλλονται διαφημίσεις με σκοπό να ενημερώσουν τους καταναλωτές για τα αγαθά που υπάρχουν στην αγορά. Συχνά, ο μεγάλος αριθμός διαφημίσεων καλλιεργεί τον υπερκαταναλωτισμό.

Τα M.M.E. χρησιμοποιούν τεχνικές πειθούς για να επηρεάσουν τις απόψεις και τις στάσεις μας, δηλαδή τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζουμε μια κατάσταση. Στη διαφήμιση, οι τεχνικές αυτές χρησιμοποιούνται για τη δημιουργία νέων ή μη πραγματικών αναγκών στους καταναλωτές, με στόχο το κέρδος.

Συχνά, οι διαφημίσεις προβάλλουν κοινωνικά στερεότυπα, δηλαδή γενικευμένες αντιλήψεις για ανθρώπους ανάλογα με το φύλο τους, την εθνικότητά τους ή την κοινωνική τους τάξη. Αν μάθουμε να αναγνωρίζουμε τις τεχνικές πειθούς και τα στερεότυπα στα διαφημιστικά μηνύματα, τότε μπορούμε να καταλάβουμε και να εκτιμήσουμε τον τρόπο με τον οποίο προσπαθούν να μας πείσουν να αγοράσουμε τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες τους.

Διαφήμιση

Με λίγα λόγια

Η πληροφορία, που αναφέρεται σε δεδομένα, απόψεις, ειδήσεις και γνώσεις, διανέμεται από τα μέσα ενημέρωσης, τα οποία συμβάλλουν στην προβολή της και την ευαισθητοποίηση του κοινού. Τα μέσα ενημέρωσης χρησιμοποιούν συγκεκριμένες τεχνικές πειθούς και δημιουργούν πρότυπα που ασκούν επιρροή στις στάσεις, τις απόψεις και τη συμπεριφορά των ανθρώπων.

Αυτοαξιολόγηση

Ας δούμε τι μάθαμε

7η Δραστηριότητα:

Τι χαρακτηριστικά έχουν τα σημερινά πρότυπα των M.M.E.;

Τι επιδράσεις, θετικές ή αρνητικές, ασκούν σε εμάς;

	Έμφυλα στερεότυπα	Διαφορετικά στερεότυπα
Παράδειγμα 1		
Παράδειγμα 2		
Παράδειγμα 3		

Τεχνικές πειθούς των M.M.E. και των διαφημίσεων

Γ7. Ψηφιακός πολίτης και δικαιώματα

Ολοκληρώνοντας την ενότητα αυτή οι μαθητές/-τριες θα είναι σε θέση:

- Να αποσαφηνίζουν την έννοια του ψηφιακού πολίτη.
- Να κατονομάζουν τα δικαιώματα και τις ευθύνες ενός ψηφιακού πολίτη.
- Να συμμετέχουν με σεβασμό και υπευθυνότητα σε μια διαδικτυακή κοινότητα.
- Να αναγνωρίζουν την αξία συμμετοχής τους σε ψηφιακά περιβάλλοντα ανοιχτά στη διαφορετικότητα και στην ποικιλομορφία των απόψεων.
- Να εφαρμόζουν ασφαλείς τεχνικές αναζήτησης πληροφοριών στο διαδίκτυο.
- Να αξιολογούν κριτικά τις πληροφορίες που βρίσκουν στο διαδίκτυο και να προσδιορίζουν την αξιοπιστία τους.
- Να υπερασπίζονται θέματα προστασίας των πνευματικών δικαιωμάτων.
- Να αναγνωρίζουν τον διαδικτυακό εκφοβισμό και να τον αντιμετωπίζουν.

Πάνω από έξι δισεκατομμύρια άνθρωποι χρησιμοποιούν το διαδίκτυο. Όταν ο πληθυσμός της Γης έχει ήδη από το 2022 ξεπεράσει τα οχτώ δισεκατομμύρια ανθρώπους, αυτό σημαίνει ότι τρεις στους τέσσερις ανθρώπους έχουν πρόσβαση και χρησιμοποιούν το διαδίκτυο.

1η Δραστηριότητα:

Να συζητήσετε μέσα στην τάξη εάν εσείς χρησιμοποιείτε το διαδίκτυο και να καταγράψετε τους λόγους για τους οποίους το χρησιμοποιείτε. Να συλλέξετε τις απαντήσεις σας σε έναν εννοιολογικό χάρτη.

Ο όρος ψηφιακός πολίτης (*netizen*) αναφέρεται σε οποιονδήποτε χρησιμοποιεί το διαδίκτυο, για οποιοδήποτε σκοπό. Ο όρος χρησιμοποιείται επίσης για να περιγράψει τα άτομα εκείνα που εργάζονται για την οικοδόμηση μιας συλλογικής διαδικτυακής οντότητας και της ανάπτυξής της, δηλαδή για την ανάπτυξη μιας διαδικτυακής κοινότητας.

2η Δραστηριότητα:

Παρατηρήστε τις Εικόνες 1 και 2. Οι άνθρωποι στις εικόνες έχουν κοινά ενδιαφέροντα; Ποια μπορεί να είναι αυτά; Συζητήστε τα στην τάξη.

Εικόνα 1

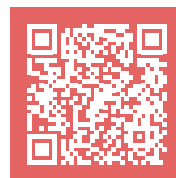
Εικόνα 2

Εννοιολογικός χάρτης:
«Κοινωνικά δίκτυα και
ασφαλής συμμετοχή»

Δημιουργία
εννοιολογικού
χάρτη

Ψηφιακές
κοινότητες

Ασφάλεια στο διαδίκτυο, αξιοπιστία της πληροφορίας και ψηφιακός εκφοβισμός

Στο διαδίκτυο πρέπει να είμαστε ασφαλείς και να μην αναφέρουμε τα προσωπικά μας στοιχεία. Είναι σημαντικό να γνωρίζουμε ότι ο καθένας μας μπορεί να είναι συγγραφέας στο διαδίκτυο. Χρειάζεται να ελέγχουμε την αξιοπιστία των πληροφοριών και υπηρεσιών στους ιστότοπους που επισκεπτόμαστε. Προσέχουμε τη διεύθυνση της ιστοσελίδας (π.χ. .gov, .eu, .edu, .sch.gr), τον φορέα ή εταιρία που εκπροσωπεί και ελέγχουμε αν ξεκινάει με <https://>. Αν δεν είμαστε σίγουροι για την αξιοπιστία μιας πληροφορίας, την αναζητούμε και σε άλλες πηγές.

4η Δραστηριότητα:

Αναζητήστε στον ιστότοπο www.saferinternet.gr πληροφορίες για την ασφάλειά σας στο διαδίκτυο και τον προσδιορισμό της αξιοπιστίας των πληροφοριών. Δημιουργήστε ένα νοητικό χάρτη.

5η Δραστηριότητα:

Παρακολουθήστε το βίντεο <https://saferinternet4kids.gr/video/diadiktyakos-ekfovismos/> και συζητήστε στην τάξη: Πώς μπορούμε να αναγνωρίσουμε τον ψηφιακό εκφοβισμό και πώς αντιμετωπίζεται;

Με λίγα λόγια

Τα δικαιώματα του ψηφιακού πολίτη δεν διαφέρουν από τα δικαιώματα ενός πολίτη, απλά «μεταφέρονται» και ισχύουν στον ψηφιακό κόσμο. Επομένως και στον ψηφιακό κόσμο ισχύει η προστασία και διασφάλιση των ατομικών, πολιτικών, οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών δικαιωμάτων. Τα δικαιώματα στην προστασία των προσωπικών δεδομένων, στην ελευθερία της έκφρασης, στη μάθηση, στην πρόσβαση στη γνώση, είναι κάποια από τα κοινά δικαιώματα που ισχύουν και στον ψηφιακό κόσμο.

Αυτοαξιολόγηση

Ας δούμε τι μάθαμε

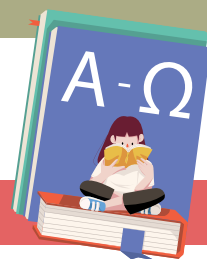
6η Δραστηριότητα:

Εκτός από δικαιώματα ένας ψηφιακός πολίτης έχει και υποχρεώσεις. Καταγράψτε στον ακόλουθο πίνακα δικαιώματα και υποχρεώσεις του ψηφιακού πολίτη.

Δικαιώματα	Υποχρεώσεις

Ποιος θέλει να γίνει εκατομμυριούχος;

Αειφόρος ανάπτυξη ή Βιώσιμη Ανάπτυξη: «Μια ανάπτυξη που ικανοποιεί τις ανάγκες του παρόντος χωρίς να διακυβεύει την ικανότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιήσουν τις δικές τους ανάγκες», έκθεση Διεθνούς Επιτροπής για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη του 1987.

Αιτούντες διεθνή προστασία: Οι πολίτες τρίτης χώρας ή ανιθαγενείς, οι οποίοι ζητούν να μην απελαθούν διότι φοβούνται δίωξη ή γιατί κινδυνεύουν αν επιστρέψουν στη χώρα καταγωγής τους.

Αλλοδαπός: Ένα φυσικό πρόσωπο που δεν έχει την ιθαγένεια του κράτους στο οποίο κατοικεί ή που δεν έχει την ιθαγένεια κανενός κράτους (ανιθαγενής).

Αβεβαιότητα: Η αβεβαιότητα είναι μια κατάσταση περιορισμένης γνώσης για το τι συμβαίνει ή θα συμβεί στον κόσμο.

Ανθεκτικότητα: Η αποτελεσματική διαχείριση κρίσεων και αντιμετώπιση αντίξοων καταστάσεων που προκαλούν. Στην εκπαίδευση, διδάσκουμε στα παιδιά στρατηγικές για να διαχειρίζονται αποτελεσματικά τα εμπόδια, τις δυσχέρειες, τις ματαιώσεις καθώς και τα αρνητικά συναισθήματα που βιώνουν.

Ασυνόδευτος ανήλικος: Το πρόσωπο ηλικίας κάτω των 18 ετών, το οποίο φθάνει στην Ελλάδα, χωρίς να συνοδεύεται από ενήλικα υπεύθυνο για την φροντίδα του.

Αυτοαξιολόγηση: Διαδικασία κατά την οποία ο μαθητής αξιολογεί μόνος του τι έμαθε, πώς τα κατάφερε, τι μπορεί να βελτιώσει και πού χρειάζεται βοήθεια.

Βουλή: Το εκλεγμένο νομοθετικό σώμα που αποτελείται από τους Βουλευτές, το κοινοβούλιο.

Δεξιότητες Ζωής: Μία σειρά δεξιοτήτων (γνωστικών, κοινωνικών, συναισθηματικών, κινητικών) που αποκτώνται μέσω της μάθησης ή/και μέσω της εμπειρίας του καθενός και χρησιμοποιούνται για να βοηθούν άτομα και ομάδες να διαχειρίζονται αποτελεσματικά προβλήματα και ζητήματα της καθημερινότητας.

Διαφορετικότητα: Προκύπτει όταν διαφοροποιεί κάποια άτομα από άλλα, για παράδειγμα ανάλογα με το φύλο, χρώμα/εμφάνιση, εθνικότητα, κοινότητα ή θρησκευτική ομάδα.

Διακυβέρνηση: η άσκηση της πολιτικής εξουσίας.

Δικαιούχος διεθνούς προστασίας: Ο αλλοδαπός ή ανιθαγενής στον οποίο έχει χορηγηθεί από την αρμόδια ελληνική αρχή καθεστώς πρόσφυγα ή δικαιούχου επικουρικής προστασίας.

Δικαιώματα του ανθρώπου: Ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας αποτελεί μια από τις βασικές αξίες της ΕΕ. Οι δράσεις στον τομέα αυτό αφορούν στην καταπολέμηση των διακρίσεων, του ρατσισμού και της ξενοφοβίας, και την προστασία των ευάλωτων ομάδων, όπως των παιδιών, των γυναικών και των μειονοτήτων.

Εθνική ταυτότητα: Μια από τις ταυτότητες που διαθέτουμε ως μέλη μιας κοινωνίας και η οποία μας εντάσσει στην κοινωνική και πολιτισμική ομάδα του έθνους στο οποίο γεννιόμαστε και μεγαλώνουμε.

Εκφοβισμός: Μια κατάσταση κατά την οποία ασκείται εσκεμμένη, απρόκλητη, συστηματική και επαναλαμβανόμενη βία και επιθετική συμπεριφορά με σκοπό την επιβολή, την καταδυνάστευση και την πρόκληση σωματικού και ψυχικού πόνου σε μαθητές από συμμαθητές τους, εντός και εκτός σχολείου. Ο εκφοβισμός και η βία μπορούν να πάρουν σωματική, λεκτική, ψυχολογική και κοινωνική μορφή, ενώ υπάρχει και ο ηλεκτρονικός ή διαδικτυακός εκφοβισμός, μέσα από τη χρήση νέων τεχνολογιών (cyberbullying).

Ενεργός πολίτης: Αναφέρεται στην ικανότητα των ατόμων να ενεργούν ως υπεύθυνοι πολίτες και να συμμετέχουν πλήρως στον δημόσιο και τον κοινωνικό βίο, κατανοώντας τις κοινωνικές, οικονομικές, νομικές και πολιτικές έννοιες και δομές καθώς και τις παγκόσμιες εξελίξεις και τη βιωσιμότητα.

Ένορκος: Πολίτης που επιλέχτηκε με κλήρωση, έδωσε νόμιμο όρκο και συμμετέχει, μαζί με τακτικούς δικαστές, στη σύνθεση δικαστηρίου που δικάζει συγκεκριμένη ποινική υπόθεση. Το δικαστήριο αυτό λέγεται δικαστήριο ενόρκων, μεικτό ορκωτό δικαστήριο.

Ετερότητα: Ευδιάκριτη διαφορετικότητα.

Θεσμός: Ενέργεια ομαδική ή ατομική ή σχέση μεταξύ μελών της κοινωνίας, που αποκτά μια τυπική μορφή μετά από μακροχρόνια και σταθερή επανάληψη. Αναγνωρίζεται από τους νόμους του κράτους και εξυπηρετεί κοινωνικές ανάγκες.

Ιθαγένεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Όλοι οι υπήκοοι των κρατών μελών της ΕΕ θεωρούνται πολίτες της ΕΕ. Η ιθαγένεια της ΕΕ δεν αντικαθιστά την εθνική ιθαγένεια: είναι συμπληρωματική.

«Κοινωνική συνοχή»: Οι δεσμοί μεταξύ των μελών μιας ομάδας και το δέσιμο των ομάδων.

Μετανάστης: Άτομο που επιλέγει να φύγει από τη χώρα καταγωγής του όχι επειδή γίνεται πόλεμος αλλά για να βρει εργασία, καλύτερες συνθήκες ζωής ή για άλλους λόγους.

Μοντελοποίηση δημοκρατικών στάσεων και συμπεριφορών: Οι μαθητές/τριες μαθαίνουν για τις δημοκρατικές αξίες, στάσεις και δεξιότητες, όταν βιώνουν αυτήν την εμπειρία στην τάξη τους και στο σχολείο.

Πολιτισμός: Το σύνολο αξιών, στάσεων, υλικών και πνευματικών επιτευγμάτων που χαρακτηρίζουν μια ανθρώπινη κοινότητα. Η κοινή πολιτιστική κληρονομιά.

Πολυπολιτισμικότητα: Πολυπολιτισμικότητα είναι η συνύπαρξη (αλληλεπίδραση) διαφορετικών ομάδων σε θέματα καθημερινότητας και τρόπου ζωής. Η πολυπολιτισμικότητα είναι έννοια ταυτόσημη με την διαπολιτισμικότητα. Είναι διαφορετικοί όροι για την ίδια έννοια.

Προκατάληψη: Η αρνητική προδιάθεση εναντίον ανθρώπων που βασίζεται σε αυθαίρετες, λανθασμένες και άκαμπτες γενικεύσεις και στερεότυπες πεποιθήσεις και εικόνες επειδή ανήκουν στη συγκεκριμένη ομάδα (πολιτισμική, εθνική, θρησκευτική ή άλλη ομάδα).

Πρόσφυγας: Άτομο το οποίο διαφεύγει από εμπόλεμη ζώνη ή ένοπλες συρράξεις στη χώρα καταγωγής του, προστατεύεται από το Διεθνές Δίκαιο και δικαιούται να ζητήσει άσυλο.

Στερεότυπο: Η υπεργενικευμένη, αξιολογική, απλουστευμένη, υπερβολική αντίληψη/ αναπαράσταση μιας ομάδας, η οποία αποδίδεται σε όλα τα μέλη της, ώστε να δικαιολογήσει τη συμπεριφορά μας προς αυτά.

Σφετερισμός: Οικειοποιούμαι κάτι που δεν είναι δικό μου. Σφετερισμός της λαϊκής κυριαρχίας και εξουσίας σημαίνει την κατάληψη της εξουσίας με μη νόμιμο ή βίαιο τρόπο.

Ταυτότητα: Η αντίληψη του ατόμου ότι είναι μέλος μια συγκεκριμένης ομάδας ή ομάδων που έχει κάποια κοινά “χαρακτηριστικά”. Η αντίληψη αυτή συνοδεύεται από ανάλογη συναισθηματική και αξιολογική σημασία που αποδίδεται στην ομάδα αυτή και τα χαρακτηριστικά της.

Χάρτης των θεμελιωδών δικαιωμάτων: Θεσπίζει τα θεμελιώδη δικαιώματα τα οποία πρέπει να γίνονται σεβαστά τόσο από την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) όσο και από τις χώρες της ΕΕ κατά την εφαρμογή του δικαίου της ΕΕ.

Χρονογραμμή: Μία μορφή έκθεσης γεγονότων (π.χ. ιστορικών) με έμφαση στην χρονολογική τους σειρά.

Ψηφιακή ικανότητα: Εμπριέχει την υπεύθυνη χρήση και ενασχόληση με τις ψηφιακές τεχνολογίες, με αυτοπεποίθηση και κριτικό πνεύμα, για τη μάθηση, την εργασία και τη συμμετοχή στην κοινωνία.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Charalambidou E., Vergeti M. «New Technologies and Creative Learning: Educational Software and Edutainment from Students of Primary Schools». In *ICT in the Education of the Balkan Countries, Education and Pedagogy in Balkan Countries 11*, eds, R. Penkova, V. Mircheva, N. Tsvetkova, & M. Legurska, 462- 468. Varna: Balkan Society for Pedagogy and Education, 2010.
- Charalambidou E. «New School: Teacher Training of the practical Use of New Technologies in basic and Intercultural Education». *Mare Ponticum*, 4, no 4 (2014): 1-8.
- Edraw Content Team. *Mind Mapping and Tony Buzan's Contribution to the Invention of Mind Maps*. <https://www.edrawmind.com/article/tony-buzan-biography.html>.
- EUR-Lex. *Περιβαλλοντική πολιτική της ΕΕ*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=LEGISSUM:environment>
- Fuchs Ch. *Μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Μια κριτική εισαγωγή*. Θεσσαλονίκη: Ροπή, 2023.
- Guasco M.P., Robinson P.R. *Principles of Negotiation: Strategies, Tactics, Techniques To Reach Agreements (Entrepreneur's Legal Guides)*. Entrepreneur Press, 2007.
- Living Democracy in school and at home. *Τα δικαιώματα των παιδιών*. <https://www.living-democracy.com/el/textbooks/volume-5/part-3/documents-and-teaching-material-4/>.
- Luhman N. *Η πραγματικότητα των μέσων μαζικής επικοινωνίας*. Αθήνα: Μεταίχμιο, 2003.
- Macionis J.J. *Κοινωνιολογία*. Γεν. Επ. Μαρία Βεργέτη. Nicosia: Broken Hill Press, 2020.
- Ανδρέου Α., Λαμπριανού Γ., Ελευθερίου Ε., Κωνσταντίνου Έ., Αδάμου Χρ., Χατζησάββα Χρ., Χαρίτου Χρ. *Επίλυση Συγκρούσεων στο Δημοτικό Σχολείο: Εγχειρίδιο Εκπαιδευτικού με ενδεικτικές δραστηριότητες καλλιέργειας των δεξιοτήτων των παιδιών για αποτροπή ή/και διαχείριση συγκρούσεων*. Κύπρος: Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, 2016. <https://shorturl.at/xDEJ6>.
- Βεργέτη Μ.Κ. *Παλιννόστηση και κοινωνικός αποκλεισμός*. 3η έκδ. Θεσσαλονίκη: Αδελφοί Κυριακίδη, 2010.
- Βεργέτη Μ., Χαραλαμπίδου Φ. «Παιδιά, συλλογική ταυτότητα και εκπαιδευτική διαδικασία». Στο *Η Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης στην Ελλάδα: Ερευνών απάνθισμα*, επιμ. Θεόδωρος Β. Θάνος, 456-479. Αθήνα: Gutenberg, 2015.
- Βεργέτη Μ. «Τα παιδιά ζωγραφίζουν στα χρόνια της κρίσης». Στο *Εκπαίδευση: Κρίσεις και πόλεμοι*, επιμ. Αθανάσιος Καραφύλλης και Ιωάννης Ταταρίδης, 547-556. Αθήνα: Εκδόσεις Τζιόλα, 2020.
- Ευρωπαϊκή Ένωση. https://european-union.europa.eu/index_el.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2020: *Εκπαιδευτική πολιτική για τα σχολεία Μία ολιστική προσέγγιση του σχολείου για την αντιμετώπιση της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου*. Βρυξέλλες: Γενική Διεύθυνση Εκπαίδευσης και Πολιτισμού, 2015. <https://shorturl.at/ezQRU>
- Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Θέματα: *Κυκλική οικονομία. Χρησιμοποίησέ το ξανά!* <https://www.europarl.europa.eu/topics/el/article/20151201STO05603/kukliki-oikonomia-chrisimopoiise-to-xana>.
- Ηνωμένα Έθνη. *17 στόχοι βιώσιμης ανάπτυξης. Περιφερειακό Κέντρο Πληροφόρησης του ΟΗΕ*. <https://shorturl.at/dipy9>.
- Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη. *Λεξικό της κοινής νεοελληνικής*. Θεσσαλονίκη: Ίδρυμα Τριανταφυλλίδη, 1998. Ηλεκτρονική Έκδοση: https://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexical/triantafyllides/.
- Ίδρυμα της Βουλής των Ελλήνων. <https://foundation.parliament.gr/>.
- ΙΕΠ: *Ιστορική συλλογή σχολικών εγχειριδίων*. <http://e-library.iep.edu.gr/iep/index.html>.

- Καραφέρη Π. *Βέλτιστο Σενάριο: Ρόλοι, Δικαιώματα και Υποχρεώσεις των μελών της οικογένειας*. Αθήνα: Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής, 2015. <https://aesop.iep.edu.gr/node/8978>.
- Μαραγκουδάκης Μ, Γιαβρίμης Π., Μαντζαρίδου Α. *Οδηγός εκπαιδευτικού Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή Δημοτικού*. 2η έκδ. Αθήνα: Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής, 2022.
- Παπαθανασόπουλος Σ. (Επ.). *Επικοινωνία και Κοινωνία από τον εικοστό στον εικοστό πρώτο αιώνα*. 3^η έκδ. Αθήνα: Καστανιώτη, 2000.
- Πρόγραμμα Σπουδών για το μάθημα της Κοινωνικής και Πολιτικής Αγωγής στις Ε΄ και ΣΤ΄ τάξεις του δημοτικού. 2η έκδ. Αθήνα: Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής, 2022.
- Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα. *Γλωσσάρι όρων γλωσσολογίας που χρησιμοποιούνται στα σχολικά εγχειρίδια*. ΙΕΠ.
- Ρουσοπούλου Α., Φαράκος Α. (1974). *Θέλουμε να τα μάθουμε όλα: Αγωγή του Πολίτη για τη ΣΤ΄ Δημοτικού*. <http://e-library.iep.edu.gr/iep/collection/browse/item.html?tab=01&code=01-19339>
- Συνήγορος του Πολίτη. <https://www.synigoros.gr>.
- Τζαβάρας Π.Ε. *Κατανοώντας τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης*. Αθήνα: Ελληνοεκδοτική, 2020.
- Τριανταφύλλου Σ.Π. *Τα ΜΜΕ και η δημοσιογραφία σε μετάβαση. Οι μεταβαλλόμενες συνθήκες εργασίας των δημοσιογράφων στην ψηφιακή εποχή*. Θεσσαλονίκη: ΔΙΣΙΓΜΑ, 2020.
- Τσάνταλη Κ. *Οικογένεια είναι...* Αθήνα: Διόπτρα, 2020.
- Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας. *Συμφωνία για την ενέργεια*. <http://www.ypeka.gr/LinkClick.aspx?fileticket=OhWELwshWmA%3D&tabid=508>.
- Χαραλαμπίδου Ε. (Επ.). *Πάμε Μουσείο; Εκπαιδευτικά προγράμματα για το μουσείο*. Δράμα: ΔΕΚΠΟΤΑ Δήμου Δράμας, 2010.
- Χαραλαμπίδου Ε., Αντωνίου Π., Γούργουλης Β., Κιουμουρτζόγλου Ε. (2006). «Συγκριτική μελέτη μεθόδων συνεργατικής μάθησης με και χωρίς τη χρήση του διαδικτύου κατά την Αγωγή Υγείας στο δημοτικό σχολείο». *Αθληση και Κοινωνία*, 41 (2006): 17-24.
- Χαραλαμπίδου Ε. «Συλλογικές ταυτότητες σε παιδιά σχολικής ηλικίας στην περιοχή της Δράμας». Στο *Η Δράμα και η περιοχή της: Ιστορία και πολιτισμός*, επιμ. Νικόλας Θ. Γεωργιάδης και Δήμητρα Πατρωνίδου. 275-285. Δράμα: ΔΕΚΠΟΤΑ του Δήμου Δράμας, 2017.

